

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ**  
**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**EKONOMETRİ ANABİLİM DALI**

**EKONOMİK BÜYÜME İLE GELİR DAĞILIMI İLİŞKİSİNİN**  
**EKONOMETRİK ANALİZİ**

**Hatice Nilay ÖNAL**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ADANA/ 2019**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ**  
**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**EKONOMETRİ ANABİLİM DALI**

**EKONOMİK BÜYÜME İLE GELİR DAĞILIMI İLİŞKİSİNİN**  
**EKONOMETRİK ANALİZİ**

**Hatice Nilay ÖNAL**

**Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN**

**Jüri Üyesi: Doç. Dr. Başak Gül AKAR**

**Jüri Üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Bilgehan YAVUZ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ADANA/ 2019**

**Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;**

Bu çalışma, jürimiz tarafından Ekonometri Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

**Başkan:** Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN  
(Danışman)

**Üye:** Doç. Dr. Başak Gül AKAR

**Üye:** Dr. Öğretim Üyesi Bilgehan YAVUZ

**ONAY**

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2019

Prof. Dr. Serap ÇABUK  
Enstitü Müdürü

**NOT:** Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

## ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
  - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
  - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
  - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
  - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim

25/ 11 / 2019

Hatice Nilay ÖNAL

## ÖZET

# EKONOMİK BÜYÜME İLE GELİR DAĞILIMI İLİŞKİSİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ

Hatice Nilay ÖNAL

Yüksek Lisans Tezi, Ekonometri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN

Kasım 2019, 126 Sayfa

Çalışmanın amacı ekonomik büyüme ile gelir dağılımı ilişkisinin Granger nedensellik analizi ile tahmin edilmesidir. Çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın konusu ve yöntemi açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ekonomik büyüme, gelir dağılımı ile ilgili kavramlar ve Dünya’da ve Türkiye’de ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ilişkisi açıklanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde konu ile ilgili literatür özeti yer almıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde ekonometrik yöntem ve teorik açıklamalar yer alırken, beşinci bölümde ise ekonometrik uygulama yer almıştır. Ekonomik büyüme ile gelir dağılımı ilişkisi, üst gelir grubu, üst orta gelir grubu ve alt orta gelir grubuna seçilmiş bazı ülkeler için 1979-2015 dönemi için yıllık veriler kullanılarak analiz edilmiştir. Granger nedensellik analizi sonuçlarına göre, her ülke grubu içinde bazı ülkelerde değişkenler arasında tek yönlü nedensellik bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre bazı ülkeler için değişkenler arasında tek yönlü Granger nedensellik ve ülkelerin korelasyon matrislerine göre ise değişkenler arasında bazı ülkeler için pozitif bazı ülkeler için de negatif bir ilişki bulunmuştur.

**Anahtar Kelime:** Büyüme, Gelir Dağılımı, Eşitsizlik, Granger Nedensellik

**ABSTRACT****ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN  
ECONOMIC GROWTH AND INCOME DISTRIBUTION****Hatice Nilay ÖNAL****Master Thesis, Department of Econometrics****Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Özmen****November 2019, 126 Pages**

The aim of this study is to estimate the relationship between economic growth and income distribution by Granger causality analysis. In the first part of the study, the subject and method of the study are explained. In the second part of the study of economic growth, income distribution and related concepts in the world and in Turkey it is explained the relationship of economic growth and income distribution. In the third part of the study, a summary of the literature is given. In the fourth part of the study, econometric method and theoretical explanations are given, in the fifth part, econometric application is given. The relationship between economic growth and income distribution was analyzed using annual data for the period 1979-2015 for some selected countries for upper income group, upper middle income group and lower middle income group. According to the results of Granger causality analysis, one-way causality among variables was found in some countries within each country group. According to the results, one-way Granger causality was found among the variables for some countries and a positive correlation was found among the variables for some countries according to the correlation matrices of the countries.

**Keywords:** Growth, Income Distribution, Inequality, Granger Causality

## ÖNSÖZ

Geçmişten günümüze kadar tüm dünya ülkelerinin en önemli ekonomik ve toplumsal sorunlarından biri haline gelen gelir dağılımındaki adaletsizlik bu çalışmada tanım ve kavramsal yönleriyle ele alınmış, 1979-2015 döneminde üst gelir grubu, üst orta gelir grubu ve alt orta gelir grubu şeklinde sınıflandırılan ülke gruplarına seçilmiş ülkeler için ekonomik büyüme ile gelir dağılımı ilişkisi ekonometrik olarak tahmin edilmeye çalışılmıştır.

Lisans ve yüksek lisans öğrenim hayatımın her aşamasında bilgisini, birikimini ve desteğini hiç esirgemeyen, zor zamanlarımda anlayışını eksik etmeyen, kendisini tanıtmaktan onur duyduğum tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN'e teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans öğrenim hayatımda tanıdığım bilgisini, tecrübelerini, içtenliğini hiç esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. H. Altan ÇABUK'a teşekkür ederim.

Yıllardır samimiyetiyle her zaman yanımda olan, bilgisini paylaşmaktan hiç çekinmeyen değerli hocam Doç. Dr. Başak Gül AKAR'a, lisans döneminden başlayarak samimiyetiyle, iyi niyetiyle, güler yüzünü hiç esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Gülsen KIRAL'a ve tezimin son dönemlerinde yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşım Arş. Gör. Sera ŞANLI'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisans öğrenimimin son yılında tanıdığım, tezi tamamlayabilmem için elinden gelenin fazlasını fedakarca yapmaktan hiç çekinmeyen, bu süreçte sabrını ve sevgisini hiç esirgemeyen, bir ömrü paylaşacağım eşim Seyid Muhammed ÖZTÜRK'e ve hayatımın her döneminde en kıymetlilerim olan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, içtenlikleriyle hep yanımda olan, vazgeçtiğim her an da beni yeniden cesaretlendiren, tek dertleri yüzümü güldürmek olan annem Ümmü SANCAK ÖNAL'a ve babam Yaşar ÖNAL'a bana verdikleri emekler için çok teşekkür ederim. İyi ki varsınız...

Hatice Nilay ÖNAL  
Adana, Kasım 2019

## İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<b>ÖZET</b> .....	iv
<b>ABSTRACT</b> .....	v
<b>ÖNSÖZ</b> .....	vi
<b>KISALTMALAR LİSTESİ</b> .....	x
<b>ŞEKİLLER LİSTESİ</b> .....	xii
<b>TABLolar LİSTESİ</b> .....	xiv

### BÖLÜM I

#### GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu.....	1
1.2. Çalışma Yöntemi .....	2

### BÖLÜM II

#### EKONOMİK BÜYÜME, GELİR DAĞILIMI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE EKONOMİK BÜYÜME VE GELİR DAĞILIMI İLİŞKİSİ

2.1. Ekonomik Büyüme Kavramı.....	3
2.2. Gelir ve Büyüme .....	4
2.3. Gelir Dağılımının Tanımı.....	5
2.4. Gelir Dağılımı Türleri.....	11
2.4.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı.....	13
2.4.2. Kişisel Gelir Dağılımı.....	14
2.4.3. Sektörel Gelir Dağılımı.....	17
2.4.4. Bölgesel Gelir Dağılımı .....	17
2.4.5. Cinsiyete Göre Gelir Dağılımı .....	18
2.4.6. Meslek Gruplarına Göre Gelir Dağılımı.....	18
2.4.7. Sosyal Gruplara Göre Gelir Dağılımı.....	19
2.4.8. Eğitim ve Öğretim Durumuna Göre Gelir Dağılımı.....	19
2.5. Gelir Dağılımı Ölçüm Yöntemleri.....	20



2.5.1. Lorenz Eğrisi (Yoğunlaşma Eğrisi) .....	21
2.5.2. Gini Katsayısı.....	22
2.5.3. Pareto Katsayısı.....	22
2.5.4. Yüzde Payları Analizi.....	23
2.5.5. Atkinson Endeksi.....	24
2.5.6. Theil Endeksi .....	24
2.5.7. Kuznets Katsayısı ve Kuznets Eğrisi.....	25
2.6. Gelir Dağılımı Kuramları .....	27
2.6.1. Fizyokratlar .....	27
2.6.2. Klasik Gelir Dağılımı Yaklaşımı.....	28
2.6.3. Neo-Klasik Gelir Dağılımı Yaklaşımı.....	29
2.6.4. Keynesyen Gelir Dağılımı Yaklaşımı.....	30
2.6.5. Monetarist Gelir Dağılımı Yaklaşımı.....	31
2.6.6. Anayasal İktisat Gelir Dağılımı Yaklaşımı.....	32
2.6.7. Neo-Keynesyen Gelir Dağılımı Yaklaşımı.....	32
2.7. Gelir Dağılımını Belirleyen Unsurlar.....	34
2.7.1. Büyüme.....	34
2.7.2. Bütçe Açıkları.....	34
2.7.3. Enflasyon.....	35
2.7.4. Dışa Açıklık.....	35
2.7.5. Nüfus ve İşsizlik.....	36
2.7.6. Eğitim.....	36
2.7.7. Demokrasi.....	36
2.7.8. Servet.....	37
2.7.9. Kayıt Dışı Ekonomi.....	37
2.8. Dünya’da Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı İlişkisi.....	37
2.9. Türkiye’de Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı İlişkisi.....	47

### **BÖLÜM III**

### **LİTERATÜR ÖZET**

3.1. Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı İlişkisinde Literatür.....	57
---	----

**BÖLÜM IV**  
**EKONOMETRİK YÖNTEM VE TEORİK AÇIKLAMALAR**

4.1. Birim Kök Testleri .....	68
4.1.1. Dickey-Fuller ve Genişletilmiş Dickey-Fuller Birim Kök Testleri .....	69
4.1.2. Phillips-Peron Birim Kök Testi .....	70
4.2. Optimal Gecikme Katsayısı.....	72
4.3. Eşbütünleşme Kavramı.....	72
4.3.1. Engle-Granger Yöntemi.....	72
4.3.2. Johansen Yöntemi.....	73
4.4. Nedensellik Kavramı ve Granger Nedensellik Analizi.....	74

**BÖLÜM V**  
**EKONOMİK BÜYÜME İLE GELİR DAĞILIMI İLİŞKİSİNİN**  
**EKONOMETRİK ANALİZİ**

5.1. Uygulama.....	76
--------------------	----

**BÖLÜM VI**  
**SONUÇ VE ÖNERİLER**

6.1. Sonuç ve Öneriler .....	105
<b>KAYNAKLAR</b> .....	111
<b>ÖZGEÇMİŞ</b> .....	126

## KISALTMALAR LİSTESİ

<b>GSYH</b>	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
<b>DPT</b>	: Devlet Planlama Teşkilatı
<b>BM</b>	: Birleşmiş Milletler
<b>OECD</b>	: Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
<b>TÜSİAD</b>	: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
<b>ABD</b>	: Amerika Birleşik Devletleri
<b>GSMH</b>	: Gayrisafi Milli Hasıla
<b>SAGP</b>	: Satın Alma Gücü Paritesi
<b>LAC</b>	: Latin Amerika ve Karayipler
<b>EAP</b>	: Doğu Asya ve Pasifik
<b>SAS</b>	: Kuzey Asya
<b>AFR</b>	: Afrika
<b>ECE</b>	: Doğu ve Orta Avrupa
<b>WID</b>	: Dünya Gelir Eşitsizliği Veri Tabanı
<b>TÜİK</b>	: Türkiye İstatistik Kurumu
<b>MEB</b>	: Milli Eğitim Bakanlığı
<b>OLS</b>	: En Küçük Kareler
<b>VAR</b>	: Vektör Otoregresyon
<b>GMM</b>	: Genelleştirilmiş Momentler Tekniği
<b>PMG</b>	: Havuzlanmış Ortalama Grup Tahmincisi
<b>ARDL</b>	: Otoregresif Dağıtılmış Gecikme Modeli
<b>FMOLS</b>	: Modifiye Edilmiş Sıradan En Küçük Kareler
<b>DOLS</b>	: Dinamik Sıradan En Küçük Kareler
<b>CCR</b>	: Kanonik Eşbütünleşik Regresyon
<b>DF</b>	: Dickey-Fuller Birim Kök Testi
<b>ADF</b>	: Genelleştirilmiş Dickey-Fuller Birim Kök Testi
<b>AR</b>	: Otoregresif Süreç
<b>PP</b>	: Phillips-Perron Birim Kök Testi
<b>MA</b>	: Hareketli Ortalama Süreci
<b>ARMA</b>	: Otoregresif Hareketli Ortalama Süreci
<b>LM</b>	: Lagrange Çarpanları
<b>LR</b>	: Olabilirlik Oranı Testi

<b>FPE</b>	: Son Tahmin Hatası
<b>AIC</b>	: Akaike Bilgi Kriteri
<b>SIC</b>	: Schwarz Bilgi Kriteri
<b>HQ</b>	: Hannan-Quinn Bilgi Kriteri
<b>3SLS</b>	: Üç Aşamalı En Küçük Kareler



## ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
<b>Şekil 1:</b> Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler .....	12
<b>Şekil 2:</b> Fonksiyonel ve Kişisel Gelir Dağılımı .....	16
<b>Şekil 3:</b> Lorenz Eğrisi .....	21
<b>Şekil 4:</b> Kuznets Eğrisi .....	26
<b>Şekil 5:</b> Ülkelerin gelir durumuna göre hanehalkı gelir eşitsizliği (Gini endeksi) 1990-2010 .....	41
<b>Şekil 6:</b> OECD Ülkelerinde Gini Katsayısı .....	42
<b>Şekil 7:</b> 1820-2003 Türkiye ve Dünya Genelinde Kişi Başına Reel GSYİH .....	43
<b>Şekil 8:</b> 1820-2003 Bazı Ülkelerdeki Kişi Başına Reel GSYİH .....	44
<b>Şekil 9:</b> 1980-2015 Ülke Gruplarında Eşitsizliğin Boyutu .....	45
<b>Şekil 10:</b> 1980-2016 Küresel Eşitsizlik ve Büyüme Eğrisi .....	45
<b>Şekil 11:</b> Dünya Genelinde Ulusal Gelirden En Çok Pay Alan %10, 2016 .....	46
<b>Şekil 12:</b> Amerika Birleşik Devletleri gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	76
<b>Şekil 13:</b> Avusturya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	77
<b>Şekil 14:</b> Danimarka gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	77
<b>Şekil 15:</b> Finlandiya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	78
<b>Şekil 16:</b> Hollanda gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	79
<b>Şekil 17:</b> İngiltere gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	79
<b>Şekil 18:</b> İspanya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	80
<b>Şekil 19:</b> İsrail gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	81
<b>Şekil 20:</b> Kıbrıs gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	81

<b>Şekil 21:</b> Singapur gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	82
<b>Şekil 22:</b> Yunanistan gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	83
<b>Şekil 23:</b> Ekvador gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	83
<b>Şekil 24:</b> Güney Afrika gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	84
<b>Şekil 25:</b> İran gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	85
<b>Şekil 26:</b> Kolombiya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	85
<b>Şekil 27:</b> Türkiye gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	86
<b>Şekil 28:</b> Bolivya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	87
<b>Şekil 29:</b> Endonezya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	87
<b>Şekil 30:</b> Filipinler gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	88
<b>Şekil 31:</b> Hindistan gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	88
<b>Şekil 32:</b> Kenya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri .....	89

## TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
<b>Tablo 1:</b> Gelir Gruplarına Göre Hanehalkı Gelir Eşitsizliği (Gini Endeksi) 1990-2010 .....	38
<b>Tablo 2:</b> Gelir Gruplarındaki Değişikliğe Göre Hanehalkı Gelir Eşitsizliği (Gini Endeksi) 1990-2010 .....	39
<b>Tablo 3:</b> Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Dağılımı 1 .....	49
<b>Tablo 4:</b> Türkiye’de Yıllar İtibariyle Büyüme Oranları (Yıllık %) 1 .....	49
<b>Tablo 5:</b> Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Dağılımı 2 .....	51
<b>Tablo 6:</b> Türkiye’de Yıllar İtibariyle Büyüme Oranları (Yıllık %) 2	52
<b>Tablo 7:</b> Türkiye, Kent, Kır Ayrımına Göre Gini Katsayısı .....	54
<b>Tablo 8:</b> Türkiye’de Bölgelere Göre Gini Katsayısı .....	55
<b>Tablo 9:</b> Üst Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Korelasyon Matrisleri .....	90
<b>Tablo 10:</b> Üst Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Korelasyon Matrisleri .....	91
<b>Tablo 11:</b> Alt Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Korelasyon Matrisleri .....	92
<b>Tablo 12:</b> Üst Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Birim Kök Testleri (%5’e göre) .....	94
<b>Tablo 13:</b> Üst Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Birim Kök Testleri (%5’e göre) .....	95
<b>Tablo 14:</b> Alt Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Birim Kök Testleri (%5’e göre) .....	96
<b>Tablo 15:</b> Üst Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Optimal Gecikme Katsayıları (AIC’ye göre) .....	97
<b>Tablo 16:</b> Üst Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Optimal Gecikme Katsayıları (AIC’ye göre) .....	99
<b>Tablo 17:</b> Alt Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Optimal Gecikme Katsayıları (AIC’ye göre) .....	100
<b>Tablo 18:</b> Üst Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Granger Nedensellik Sonuçları .....	100
<b>Tablo 19:</b> Üst Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Granger Nedensellik Sonuçları .....	102

<b>Tablo 20:</b> Alt Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Granger Nedensellik Sonuçları .....	103
<b>Tablo 21:</b> Ülkelere Ait Granger Nedensellik Sonuçları .....	104





## BİRİNCİ BÖLÜM

### GİRİŞ

#### 1.1. Çalışmanın Konusu

Gelişmiş, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülke farkı gözetmeksizin gelir dağılımındaki adaletsizlik dünyadaki bütün ülkeler tarafından en önemli olarak nitelendirilen sorunlardan birini oluşturmaktadır. Eski çağlardan bu yana süregelen toplumların gelişip büyümesi neticesinde ekonomiler de gelişip büyümüştür. Bu durum sınırsız ihtiyaçları olan bireylerin gelir dağılımındaki adaletsizlik sorunu ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bundan dolayıdır ki gelir dağılımı, iktisatta en çok tartışılan konulardan biri haline gelmiş bulunmaktadır.

Gelir dağılımını sadece ülkeler arası değil, bir ülkede bölgeler arasında veya bireyler arasında bile sorun olabilmektedir. Bu durum gelir dağılımındaki eşitsizliği, araştırılması ve çözüm bulunması gereken en önemli ekonomik sorunlardan biri haline getirmektedir. Gelirin adaletsiz dağılımı, aynı zamanda politik ve sosyo- ekonomik bir sorundur. Toplumun huzuru ve refahı açısından gelirin yeniden dağılımı önem arz etmektedir. Gelir dağılımına devletin müdahalesiyle oluşan yeniden dağılım ise ikincil dağılımdır. Bu dağılımla ülkede çalışamayacak durumda olan veya çalıştığı halde geçimini sağlayamayacak kadar az kazanan bireylere gelir transferinde bulunmaktadır. Gelirin yeniden dağılımına dair politikalar, ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre ve benimsedikleri ekonomik modele göre değişse de her ülke de bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde kaynak bolluğu sebebiyle gelirin yeniden dağılımı için ayrılan bütçe daha fazla iken, az gelişmiş ülkelerde kaynak kıtlığından dolayı ayrılan bütçe daha az ve bundan dolayı ikincil dağılım yeterince etkin olamamaktadır.

Ülkede üretim kapasitesiyle birlikte, artan üretimin milli geliri arttırması ekonomik büyümeyi gerçekleştirir. Büyüme hızı ülkeler arasında farklılık gösterirken büyüme, ülkeler arasında adeta bir yarış niteliğindedir. Çünkü büyümenin gerçekleşmesi ülkede ekonomik ve sosyal hayatın refahını arttırmaktadır. Bunun yanı sıra ülkelerin sahip olduğu savunma sistemleri, diğer ülkeler arasında prestijlerinin yükselmesi ülkeleri bu büyüme yarışına katılmaya zorlamaktadır. Çeşitli gelir gruplarının ise elbette ülkede

artan gelirden payına düşeni almak istemesi doğaldır. Gruplar arası bölüşülecek olan artan gelirin daha adil paylaşılması ise ülkedeki ekonomik ve toplumsal hayatın işleyişi açısından önem arz etmektedir. Bundan dolayı ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişki iktisatçılar tarafından dikkat çeken ve tartışılan bir konu haline gelmiştir.

Literatürde büyüme ve gelir dağılımı ilişkisine dair farklı sonuçlar bulunmaktadır. Bu konuda yaygın olan genel kanı ise gelir eşitsizliğinin ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediği yönündedir. Fakat artan büyümenin gelir eşitsizliğini arttırdığı veya azalttığı yönünde elde edilen sonuçlarda mevcuttur. Ayrıca bu iki kavram arasında ilişki olmadığını öne süren çalışmalar da yine literatürde yerini almıştır. Gelir dağılımını etkileyen çok çeşitli makroekonomik faktörler bulunmaktadır. Büyüme de bu faktörlerden bir tanesidir ve gelir dağılımının seyrini belirlemede tek başına çok yeterli olmamaktadır. Bundan dolayıdır ki iktisatçılar arasında bu konuda ortak bir kana varılamaması olağandır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ilişkisini tahmin etmektir. Bunun için öncelikle gelirin ve gelir dağılımının tanımı yapılarak gelir dağılımına ait çeşitli kavramlar açıklanmaktadır. Daha sonra Dünya’da ve Türkiye’de ekonomik büyüme ile gelir dağılımı arasındaki ilişki çeşitli ülke örnekleri ve göstergelerle açıklanmaya çalışılmıştır. İlerleyen bölümlerde literatürde bu konu ile ilgili yapılmış olan geçmiş çalışmaların özetine yer verilmiştir. Sonrasında ise ilişkinin tahminine yönelik olarak uygulanacak ekonometrik yöntemler ve teorileri açıklanmıştır. Son olarak ise ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ilişkisi ekonometrik olarak tahmin edilmeye çalışılmıştır.

## **1.2. Çalışmanın Yöntemi**

Çalışmada ekonomik büyüme ile gelir dağılımı arasındaki ilişkinin ekonometrik analizi yapılacaktır. Ekonomik büyüme için büyüme değişkeni kullanılırken, gelir dağılımı için Gini endeksi değişkeni kullanılacaktır. Öncelikle serilerin ayrı ayrı ve birlikte grafikleri yorumlanacak ve değişkenlere ait korelasyon matrisleri oluşturulacaktır. Daha önce serilerin durağanlığı test edilecektir. Optimal gecikme katsayısının belirlenmesiyle birlikte, iki değişken arasındaki nedenselliğin yönünün araştırılması amacıyla Granger nedensellik analizi yapılacaktır.

## İKİNCİ BÖLÜM

# EKONOMİK BÜYÜME, GELİR DAĞILIMI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE EKONOMİK BÜYÜME VE GELİR DAĞILIMI İLİŞKİSİ

### 2.1. Ekonomik Büyüme Kavramı

Bir ülkenin üretim kapasitesiyle birlikte üretiminin artması ve buna bağlı olarak milli gelirinin de artması ekonomik büyümeyi ifade etmektedir. Kişi başına düşen reel gelir, bir ülke sınırları içerisinde bir yıldan bir sonraki yıla artış gösteriyorsa ülke ekonomisinin büyüdüğü kabul edilmektedir. Büyüme, yıllık artış oranı olarak nicel bir olguyu göstermesiyle birlikte, ülkede bir yıl içinde üretilen mal ve hizmet miktarına paralel olarak kişi başına düşen reel milli gelirdeki artışı da göstermektedir (Dinler, 2009, s. 573).

Gelişmiş ülkelerde olduğu kadar gelişmekte olan ülkelerde de ekonomik büyüme önem arz eden bir konudur. Fakat gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyüme kavramı farklı değerlendirilmektedir. Gelişmiş ülkelerde ekonomik büyüme denilince reel GSYH'da yıllar itibariyle meydana gelen değişimi önemserken, gelişmekte olan ülkeler ise yalnızca reel GSYH'daki yıllık değişimleri değil bununla birlikte ekonomik kalkınmayı da göz önünde bulundurmaktadır. Kalkınma, ekonomik büyümeyi de içeren bir kavram olmasıyla birlikte ekonomik büyümeye ilaveten gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılması, ekonomik ve sosyal kurumların düzenlenmesi gibi iktisadi yönü kadar sosyal ve siyasal yönleri de bünyesinde barındıran daha geniş kapsamlı bir kavramı teşkil etmektedir (Seyidoğlu'nun çalışması-içinde Özel, 2012, s. 64).

Ekonomik büyüme, ülkelere olan yararlarından ziyade, dünyadaki bütün ülkelerin katılmak zorunda kaldığı bir yarış niteliğindedir. Büyüme hızı yüksek olan ülkelerle düşük olan ülkeler arasındaki fark söz konusu yarışta artmaktadır. Büyüme hızı düşük olan ülkelere yüksek olan ülkelerle arasındaki farkı kapatmak için büyüme hızını arttırmanın yollarını aramaktadırlar. Çünkü ülkeler nezdinde büyüme gerçekleştiğinde;

yaşam standartlarının yükselmesi, savunma ve prestij yönünden güç kazanılması ve gelirin yeniden dağılması gibi önemli konularda ilerleme kaydedilmektedir (Dinler, 2009, 577-578).

## 2.2. Gelir ve Büyüme

Bir ülkenin belli bir dönem içinde sahip olduğu üretim faktörleri aracılığıyla elde edilen nihai mal ve hizmetlerin değeri gayri safi milli hasıla olarak ifade edilmektedir (Dornbusch ve Fischer, 1998, s. 31). Ekonomide yer alan üretim faktörlerini emek, sermaye, toprak ve girişim oluşturmaktadır. Her bir üretim faktörünün ekonomiden aldığı pay göz önünde bulundurulduğunda; ücret, faiz, rant ve kar adı altında faktör gelirleri elde etmektedirler. Üretim faktörlerinden hareketle bir ülkede bir yılda ülkedeki vatandaşların ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda üretilen mal ve hizmetlerin parasal değeri hesaplanmaktadır ve milli gelir dendiğinde akla doğrudan bu mal ve hizmetler toplamının parasal değeri gelmektedir. Bu parasal değer yıldan yıla artış gösterdiği takdirde ekonomik büyümenin gerçekleştiği ifade edilmektedir. Milli gelir harcama, üretim veya gelir yöntemlerinden hangisi ile açıklanırsa açıklansın sonuç olarak yöntemlerin hepsinde ekonomide meydana gelen kıymetlerin hesaplanmasında, yine aynı ekonomideki gruplar arasındaki akımlardan yola çıkılmaktadır (Dinler, 2009, 326-327-573).

Büyüme ve büyüme hızı, gelirin nasıl dağılacığı konusunda ülkelerin tutumunu belirlemektedir. Büyüme hızına bağlı olarak eğer büyüme hızı yüksekse kişi başına düşen gelirin dağılmasında önemli ölçüde adaletsiz olan ülkeler, bu adaletsizliği gidermek için gerçekleşen büyümeyi fırsat olarak değerlendirebilmektedirler. Bu fırsatı değerlendirmek için düşük gelirli bireylerin büyümeden daha fazla pay almalarını sağlayan politikalar belirlemeleri gerekmektedir. Tam tersi durum söz konusu ise yani büyüme hızı çok düşük ise bu defa da adaletsizliği gidermek için yüksek gelirli bireylerin yaşam standartlarını düşürmek gerekmektedir. Bu da şüphesiz zor bir durumdur (Dinler, 2009, s. 578).

### 2.3. Gelir Dağılımının Tanımı

Bireylerin sonsuz ihtiyaçlarını sınırlı kaynaklarla gidermeye çalışması (Robbins, 1932) iktisat biliminin tanımını ifade etmesinin yanı sıra yüzyıllardır süregelen en temel sorunlarından birini oluşturmaktadır. Bu sorun bir diğer ifade şekliyle bölüşüm sorunu olarak adlandırıldığında, sınırlı kaynakların iktisadi birimlerce nasıl dağıtılması gerektiği sorusuna cevap aramaktadır. Söz konusu bölüşüm sorunu ise sonsuz ihtiyaçlarının tatminini sınırlı kaynaklarla sağlamak üzere ekonomik yaşantısını şekillendiren iktisadi birimlerin gelir dağılımı probleminin perde arkasını oluşturmaktadır (Bilgiç, 2015, s. 3).

Kavramsal açıdan gelir dağılımı ve bölüşüm, paylaşımı ifade etse de iktisadi olarak anlamları değişmektedir. Trampa sisteminin<sup>1</sup> yer almadığı parasal bir ekonomide gelirin bölüşümü, gelir dağılımı kavramını yansıtmaktadır. Bölüşüm ise gelir dağılımının tersi şekilde trampa ekonomisini de içinde barındıran ve gelir dağılımını da kapsayan bir kavramı ifade etmektedir (Özcan, 2016, s. 31). Bölüşüm ilişkilerini meydana getiren etmen, bir ülkede elde edilen gelirin bireyler ve çeşitli gruplar arasında dağıtılma şeklini belirleyen toplumsal ilişkiler bütünü iken, bu ilişkilerin neticesinde bireylerin veya grupların payına düşen gelir de gelir dağılımını ifade etmektedir (Ulutürk ve Ersezer, 2005, s. 88-89).

Gelir dağılımı, sosyolojik bir olgu olması sebebiyle sosyal bilimler alanında da sıklıkla inceleme konusu olmasının yanı sıra önemli bir ekonomik sorunu da teşkil etmektedir. Toplumlarda meydana gelen gelir dağılımı sorunu, bütün ekonomik sistemlerin en büyük sorunlarından birini oluşturmaktadır ve bundan dolayıdır ki geçmişten bu güne her dönemde gerek sosyolojik olarak gerek ekonomik olarak bireylerin dikkatini çeken bir konu haline gelmiş bulunmaktadır.

Gelir dağılımı, bireylerin sahip oldukları gelire ek olarak; kültür, yaşam kalitesi, eğlence, sağlık, eğitim gibi diğer sosyal ve ekonomik faktörlerle de bağlantılı bir kavram olması açısından bireylerin ve dolayısıyla toplumun yaşam standartlarını yansıtmaları nedeniyle de önem arz etmektedir (Özcan, 2016, s. 30).

İktisadi bir kavram olarak gelir dağılımı, bir ülkede belli bir zaman dilimi içerisinde elde edilen milli gelirin farklı gelir grupları arasındaki dağılımı şeklinde

<sup>1</sup> Trampa Sistemi, değiş-tokuş veya takas sistemi.

tanımlanmaktadır (Aktan ve Vural, 2002, s. 1). Gelir grupları; bireyler, bireylerin oluşturduğu gruplar veya üretim faktörleri olarak düşünüldüğünde gelir dağılımı da bu gruplar arasında milli gelirin dağılımı şeklinde ifade edilebilmektedir (Canbey Özgüler, 2014, s. 55).

Bir diğer tanımlamaya göre ise gelir dağılımı, piyasa işleyişi ve/veya kamu ekonomisi karar organları tarafından, bir ekonomide yaratılan kaynakların yine bu kaynakları üreten üretim faktörleri arasında dağıtılmasıdır (Kirmanoğlu, 2013, s. 201).

Ülke ekonomilerinin önemli bir sorun kaynağı olan gelir dağılımı, ekonomilerdeki tüketim ve tasarruf eğilimlerine, buna ek olarak üretilen ve tüketilen mal ve hizmetlerin niteliğine ve kalitesine yüksek oranda etki etmektedir. Bireylerin sahip oldukları gelirleri, tüketim veya yatırım olarak ne yönde değerlendirecekleri göz önünde bulundurulduğunda gelir dağılımının bu iki seçenek ile doğrudan bir ilişki içinde olduğu görülmektedir (Karluk, 2007, s. 69).

Gelir dağılımında, eşitlik ve adalet, ihtiyaç, asgari yaşam seviyesi, gelir seviyesinin üst seviyede sınırlandırılması ve son olarak çalışma ilkesi olmak üzere beş temel ilke bulunmaktadır. Eşitlik ve adalet ilkesine göre toplumun bütün kesimlerinin eşit seviyede bir gelir elde etmesi adil olmamakla birlikte mutlak eşitlik adaletsizliğe yol açarak ekonomik büyümeyi olumsuz bir şekilde etkilemektedir. İhtiyaç ilkesine göre ise, gelirin bireylerin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde dağıtılması gerektiği öngörülmektedir. Asgari yaşam seviyesi ilkesi ise bireylerin yaşamını asgari düzeyde güvence altına almayı ifade etmektedir. Gelir seviyesinin üst seviyede sınırlandırılması ilkesi ise bireyler arasındaki gelir farklılıklarının belli bir sınırı aşmaması gerektiğini ve son olarak da çalışma ilkesi ise bütün bireylerin çalıştığı kadar gelir elde etmesi gerektiğini ifade etmektedir (Aksu'nun çalışması, Aktan'ın çalışması-içinde Aydın, 2012, 148-149).

Toplumların hangi ekonomik sistemi benimsediği fark etmeksizin, bir ekonominin sahip olması gereken iki özellik vardır. Bu özelliklerden biri etkinlik ve büyüme iken, diğeri adalettir. Bazen daha fazla etkinlik sağlayabilmek için adaletten bir miktar fedakarlık etmek gerekebildiği gibi daha fazla adalet sağlayabilmek için de bir miktar etkinlikten fedakarlık etmek gerekebilmektedir. Bu durumda zaman zaman bu iki ilkenin çeliştiğinden bahsetmek mümkündür (Kirmanoğlu, 2013, s. 202).

Bir ülke ekonomisinde belirli bir zaman içerisinde yaratılan gelirin bireyler veya üretim faktörleri arasında paylaşılması gelir dağılımını ifade etmekte ve gelir dağılımı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Hiçbir zaman ve hiçbir ülkede eşit ve adaletli bir gelir dağılımı çizgisi bulmak mümkün değildir (Eğilmez ve Kumcu, 2004, s. 126-127). Ayrıca gelir dağılımı, iktisadi bir olgu olduğu kadar aynı zamanda toplumun sosyo-kültürel yapısından, nüfus ve nüfusun dağılımından, toplumun eşitlik ve adalet kavramlarına olan bakış açısından da etkilenen bir olgudur (Çakır, 2002, s. 91).

Adaletsiz bir gelir dağılımının mevcut olduğu bir ülkede elde edilecek olan yeni servetin büyük bir kısmı geliri yüksek olan kesimde toplanmaktadır. Ortalama ve marjinal tüketim eğilimleri yüksek olan düşük gelire sahip kesimin ise tüketim eğilimlerinin yüksek olmasından dolayı servet biriktirmelerinin imkanı bulunmamaktadır (Canbey Özgüler, 2014, s. 56). Normatif bir kavram olan gelir dağılımındaki bozuklukta, bozukluğun neye ve hangi zamana göre olduğuna açıklık getirilmelidir. Bu durumda subjektif bir kavram olan gelir dağılımı adaletsizliği kullanımı, gelir dağılımı bozukluğu yerine tercih edilmektedir (Fisunoğlu, 2010, s. 329).

Gelir dağılımı her dönemde bireylerin ilgilendiği bir konu olması sebebiyle iktisat alanında çeşitli karşıt görüşlere yol açmaktadır. Eşitlikten yana olan taraf, bireyler arasındaki büyük uçurumlara sahip olan ekonomik eşitsizlikleri eleştirirken; eşitsizliklerin iktisadi büyüme için gerekli bir önkoşul olduğunu düşünenler tarafından ise iyi bir gelişme olduğu düşünülmektedir (Filiztekin ve Çelik, 2010, s. 116).

Gelir dağılımındaki eşitsizliğin ve adaletsizliğin nedenleri ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte genel olarak ülkeleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ayrımına tabi tutarak nedenlerin farklılığından bahsetmek mümkündür. Devletler, ülkelerindeki gelir dağılımını düzeltmek adına doğru işleyen sağlıklı politikalar önermeden önce ilk iş olarak gelir dağılımında bozukluğa yol açan bu nedenleri tespit etmelidir. Gelir dağılımında bozukluğa yol açan söz konusu nedenler genel olarak aşağıda belirtilmektedir (Kirmanoğlu, 2013, 208-209):

- Üretim faktörlerinin özellikle de sermaye ve toprağın dağılımındaki eşitsizlik
- Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık gösterse de eğitimin dağılımında yol açtığı eşitsizlik
- Nispeten yüksek nüfus artış oranına sahip olan düşük gelir gruplarının, kişi başına gelirlerini azaltması sebebiyle gelir dağılımında yol açtığı bozucu etki

- Enflasyon ve işsizlik gibi ülke ekonomisindeki makroekonomik sorunların yol açabileceği gelir dağılımı bozuklukları
- Demokratik ülkelerde gelir dağılımının sendikal hareketlerin yaygınlığından dolayı daha iyi durumda olması ve tam tersi durumun da geçerliliği göz önünde bulundurulduğunda ülkelerdeki politik faktörlerin de gelir dağılımındaki bozukluklara yol açan faktörlerden biri olduğu görülmektedir.

Gelir dağılımı üretim ve bölüşüm açısından analiz edildiğinde iktisadın bir inceleme konusu olduğu kadar, yaşanan toplumun sosyal ve politik yapısını anlamayı mümkün kılması nedeniyle çok yönlü ve çok çeşitli etkilere sahip olan bir kavramı ifade etmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001, s. 3). Bundan dolayıdır ki; gelir dağılımı bir toplumda sosyal ve ekonomik kurumlar arasındaki ilişkinin ne şekilde ve ne boyutta gerçekleştiğini, yüksek gelir elde eden bireylerle düşük gelire sahip bireyler arasındaki gelir farklılıklarının zamana bağlı olarak nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra gelir eşitsizliğinde meydana gelen değişimlerin kaynak dağılımları ile servet, sermaye birikimi ve büyüme üzerindeki etkilerini gözler önüne sermektedir. Yani bir ülke ekonomisinin refah seviyesini, gelir dağılımı ile ölçmek mümkün olmaktadır (Kubar, 2011, s. 229).

Gelir dağılımı ülkeden ülkeye farklılık gösterse de genel olarak aşağıdaki faktörlere bağlıdır (Yumuşak ve Bilen, 2000, s. 82):

- Ülkenin kazancını ve gelirini arttıran etmenlerin dağılımına
- Ülkede kamusal mal ve hizmetlerin sunumu ve dağılımına
- Ülkeye ait kamu ve özel transfer ödemelerinin miktar ve idaresine
- Ülkede bulunan mevcut vergi sistemine

Gelir dağılımının bağlı olduğu bu faktörlerden yola çıkarak devletin gelir dağılımındaki rolü düşünüldüğünde bir ekonomide piyasa ekonomisinin etkin bir şekilde işlemesi, gelir dağılımında herhangi bir sorunun meydana gelmeyeceğini göstermemektedir. Her ülke için her zaman bazı fertlerin daha yüksek gelir elde etme, bazı fertlerinse daha düşük gelir elde etme durumu muhtemeldir. Devlet bu durumla hiç karşı karşıya kalmamak için veya karşı karşıya kaldı ise bu durumun düzeltilmesi adına bazı kurumsal düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemeler ise demokratik toplumlarda yaygın bir hal almış durumdadır (Kirmanoğlu, 2013, 209-210).



Devlet gelir dağılımına ilişkin bir düzenleme rolü üstlendiğinde bu, ‘birincil gelir dağılımı’ veya ‘ikincil gelir dağılımı ya da gelirin yeniden dağılımı’ şeklinde gerçekleşmektedir. Birincil gelir dağılımı, devletin herhangi bir müdahalede bulunmadığı durumda piyasanın bir miktar gelir dağılımı yaratmasıdır. Devlet bu noktada gelir dağılımına müdahale etmek isterse genelde yasal düzenlemeler şeklinde müdahalelerde bulunmaktadır. İkincil gelir dağılımı veya diğer adıyla gelirin yeniden dağılımı ise piyasanın gelir dağılımı gerçekleştikten sonra devletin bu noktada gelir dağılımını vergi ve sübvansiyon gibi araçlarla değiştirebilmesidir (Kirmanoğlu, 2013, s. 210).

Reel gelir ve servetin bireyler arasında adil bir şekilde pay edilmesi, devletin gelir dağılımı fonksiyonunu ifade etmektedir. Gelir dağılımı bu özelliği ile toplumun refah seviyesini belirleyen en önemli etmen durumundadır. Ülkede gelir dağılımının bozuk olması durumunda bireylerin özel mal ve hizmet satın alma güçleri düşmektedir, çünkü gelir dağılımı bozukluğu var iken yeterli miktarda satın alma gücü yoktur (Şener, 2007, s. 16).

Gelir dağılımının bozuk olmasının etkisi büyüme ve ekonomik performansta da kendisini göstermektedir. Yapılan birçok çalışma yüksek gelir dağılımı eşitsizliği ile büyüme arasında ters yönlü bir ilişkinin varlığı öne sürmektedir. Buna ek olarak gelir dağılımındaki eşitsizliğin artması yalnızca büyümeyi negatif olarak etkilemekle kalmamakta, bir de büyümenin yoksulluğa pozitif yönde etki etmesini engelleyerek yoksulluğu azaltmasının önüne geçmektedir (Birdsall, 2007, s. 8-9). Büyümenin yoksulluğu azaltması kabul edilmekle birlikte yoksulluk üzerindeki etkisi kesin olarak gelir dağılımı üzerindeki etkisine bağlı olmaktadır. Gelir dağılımı üzerinde eşitsizliğine yol açan bir büyümenin, yoksulluğu da azaltıcı fazla bir etki göstermesi beklenmemektedir. Diğer yandan kısa dönemde büyüme gelir dağılımında eşitsizliğine yol açsa dahi uzun dönemde eşitsizliğin azalacağı Kuznet Hipotezi tarafından savunulmaktadır (Şahbaz ve Yanar, 2013, s. 59). Büyümenin yoksulluğu azaltıcı etkisi ise gelir dağılımındaki eşitsizliği azaltıcı etkisine bağlı olmaktadır (Ravallion, 2004, <https://www.wider.unu.edu/publication/looking-beyond-averages-trade-and-poverty-debate-0> Erişim Tarihi: 27.09.2019).

Gelir dağılımı bozukluğu ile yoksulluk arasında bir ilişkinin varlığı nihai olmakla birlikte, yoksulluğun olmaması gelirin adil bir şekilde dağıldığını göstermemektedir. Bu

durum gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre ayrı ayrı açıklanacak olursa; gelişmiş ülkelerde refah artışıyla birlikte yoksulluk azalabilir, fakat diğer yandan gelir dağılımı adil olmayabilir. Gelişmekte olan ülkelerde ise gerçekleşen büyüme, yoksulluğu hemen olmasa da kişi başına düşen gelirin belli bir değere ulaşmasından sonra azaltmaya başlamaktadır (Fisunoğlu, 2010, s. 329).

Büyümenin hem gelir dağılımı üzerinde hem de yoksulluk üzerindeki etkisi yadsınamaz. Dolayısıyla gelir dağılımının da yoksulluk üzerindeki etkisi büyüme ile bir arada düşünüldüğünde aralarındaki ilişkiyi yoksul yanlısı büyüme çerçevesinde değerlendirmek faydalı olacaktır.

BM ve OECD gibi kurumlar tarafından yapılan tanımlamaya göre yoksul yanlısı büyüme, yoksullukta önemli azalmalara yol açan büyümedir. Yoksul yanlısı büyüme kavramında, yoksullukta önemli azalmanın ne demek olduğu ve yoksul yanlısı büyüme kabul edilebilmesi için büyümenin yoksullara ne kadar fayda sağlaması gerektiği sorularına cevap verilebilmesi için iki ayrı tanım yapılmıştır (Cord, Lopez ve Page, 2003, s. 3, Pernia, 2003, s. 2).

Birinci tanıma göre, büyümenin yoksul yanlısı büyüme olarak kabul edilmesi için büyümeden yoksulların daha çok faydalanması gerekmektedir. Bu tanıma göre, gelir eşitsizliğinin azalması, büyümenin yoksul yanlısı büyüme olabilmesi için gerekli olmaktadır. Eğer bu birinci tanıma göre karar veriliyorsa, yoksul olan grubun dışında kalanların refahları veya ekonominin genel durumu ihmal edilmektedir. Bu durum ise toplum refahının ençoklanmasıyla tutarlı olmamaktadır ve istenmeyen kamu tercihlerine neden olmaktadır (Cord, Lopez ve Page, 2003, s. 3).

Yapılan ikinci tanıma göre ise, büyümenin yoksul yanlısı büyüme olarak kabul edilmesi için yoksulluğun azalması büyüme kaynaklı olmalıdır. Bu tanıma göre, büyümenin daima yoksul yanlısı büyüme olarak kabul edilmesi için yoksul kesimin gelirinde bir azalma veya değişme olmadığı durumlar haricinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Eğer bu ikinci tanıma göre karar veriliyorsa, az miktarda bir gelir artışı dahi yoksul yanlısı büyüme olarak değerlendirilmektedir. Fakat diğer yandan yoksul kesimin gelirindeki az miktarda bir artış yoksullukla mücadelede başarı sağlanmasını zorlaştırmaktadır (Kabaş, 2010, s. 137).

Gelir dağılımının bozulduğu dönemde görülen büyüme, gelir dağılımının iyileştiği döneme göre yoksulluğu daha az azaltmaktadır. Bu durumun başlıca iki nedeni bulunmaktadır. İlki, doğrudan etkisidir. Bu durum şunu ifade etmektedir ki, doğrudan etki ile gelir dağılımının iyileştiği her büyüme yoksulluğu düşürmektedir. Bir diğer etki ise, dolaylı pozitif etkidir. Bu da gelir dağılımının iyileşmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Büyümenin yoksulluğu azaltıcı etkisinin daha fazla olması için başlangıçtaki gelir dağılımı eşitsizliğinin az miktarda olması gerekmektedir. Bundan sebepten dolayı dağılımdaki eşitsizlikte meydana gelen azalmalar, gelecek dönemde gerçekleşmesi beklenen büyümenin yoksulluğu azaltıcı etkisini artırmaktadır. Yani gelir dağılımında meydana gelecek bir iyileşme mevcut dönemde yoksulluğu azalttığı gibi gecikmeli bir etkiyle gelecek dönemdeki büyümenin de yoksulluğu daha fazla azaltmasına olanak sağlamaktadır. Aksi durum söz konusu olduğunda ise, gelir dağılımında meydana gelecek bir bozulma yoksul kesimin büyümeden daha az pay almasına sebep olacağı gibi gelecek dönemdeki büyümenin de yoksulluğu azaltıcı etkisini düşürmektedir (Cord, Lopez ve Page, 2003, s. 5).

Sonuç olarak gelir dağılımı; belli bir dönemde elde edilen toplam gelirin bireyler, gruplar ve üretim faktörleri arasında dağılımıdır (DPT, 2001, s. 3). Gelir dağılımı kavramı, gelirdeki farklılıkların zamana bağlı olarak değişimi sonucunda iktisadi büyüme ve kaynak dağılımına etkileri konusu ile birlikte bireylerin ve toplumların içinde buldukları sosyoekonomik durumları ile ilgilenmektedir. Buradan yola çıkarak gelir dağılımının, devletin makro iktisadi amaçları ile ilişkili olduğu kanısına varılmaktadır (Özcan, 2016, s. 33).

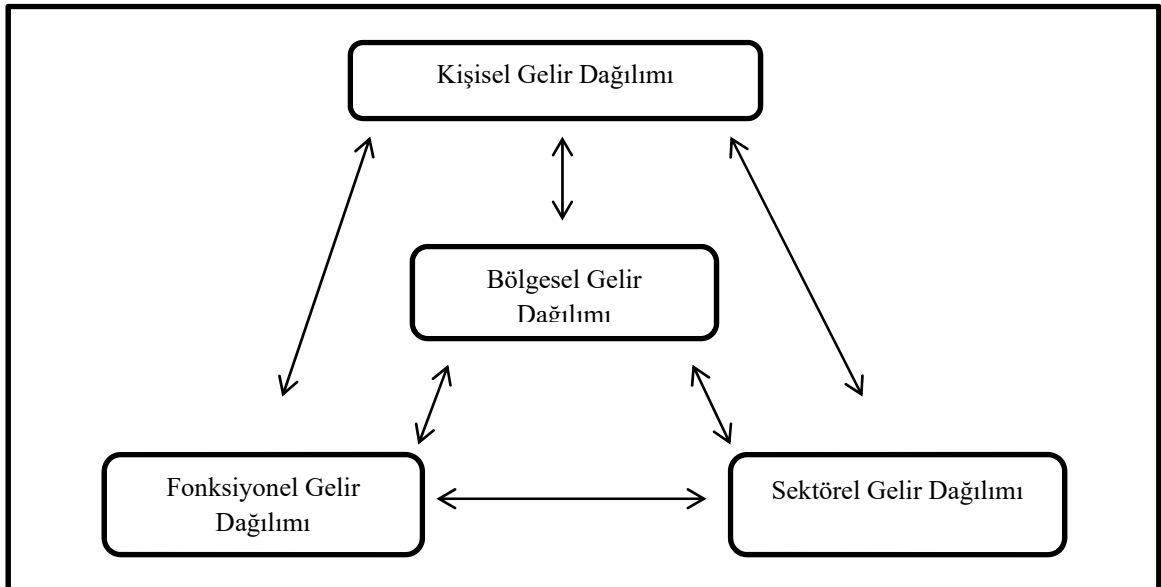
#### **2.4. Gelir Dağılımı Türleri**

Gelir dağılımı; fonksiyonel, kişisel, sektörel ve bölgesel olmak üzere dört temel türe sahiptir ve bu türler kendi arasında, sosyal ve ekonomik birimlerin içerisinde tekillik ve çoğulluk esasına göre değerlendirilmektedir. Bunlardan kişisel gelir dağılımı, tekilliğin göstergesi iken; fonksiyonel, sektörel ve bölgesel gelir dağılımları da çoğulluğun göstergesidir. Bunun sebebi kişisel gelir dağılımında milli gelirden yalnızca bireylerin aldığı pay göz önünde bulundurulurken diğer dağılım türlerinde ise toplum, grup ve hanehalkı göz önünde bulundurulmaktadır (Özcan, 2016, s. 33).

Bir ülkenin sosyoekonomik durumunun ortaya konmasında ve ekonomik sorunlarının belirlenmesinde makro iktisadi göstergeler açısından dağılım türlerinin incelenmesi ayrı bir önem arz etmektedir (Özcan, 2016, s. 33).

Gelir dağılımının çeşitli açılardan incelenmesiyle ortaya çıkan gelir dağılımı türleri, birbirlerine bağımlıdır. Genel olarak fonksiyonel, kişisel, sektörel ve bölgesel olarak incelenen gelir dağılımı türleri aynı çerçevenin içerisinde yer almaktadır ve bundan dolayıdır ki birbirleri ile ilişki ve etkileşim halindedirler. Aralarındaki bu ilişki ve etkileşim ise ülkelerin genel ekonomik yapıları ve gelişmişlik düzeyleri tarafından belirlenmektedir (Uysal, 2007, s. 254).

Şekil 1’de de görüleceği üzere fonksiyonel gelir dağılımı sektörel gelir dağılımına bağlı olmakla beraber, sektörel gelir dağılımı da ekonomik faaliyetlerin coğrafi farklılıklar göstermesi sebebiyle bölgesel gelir dağılımını oluşturmaktadır ve kişisel gelir dağılımı ise diğer üç dağılım türüne bağlı olarak meydana gelmektedir. Demek oluyor ki, bu dağılım türlerinin herhangi birinde meydana gelen bir değişim diğer dağılım türlerini de etkilemektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, büyüme stratejileri ve coğrafi özellikleri gibi etkenler dağılım türleri arasındaki etkileşimin yoğunluğunu ve büyüklüğünü belirlemektedir (Uysal, 2007, 254-255).



Şekil 1. Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler

Kaynak: (Uysal, 2007, s. 255).

Gelir dağılımının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine yönelik politikaların belirlenmesinde dağılım türleri arasındaki çift yönlü ilişkinin ele alınması ve aralarındaki çoklu ilişkinin incelenmesi gerekmektedir, yoksa gelir dağılımının düzenlenmesi ve iyileştirilmesi amacına ulaşmanın mümkün olması beklenmemektedir (Uysal, 2007, s. 255).

#### **2.4.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı**

Üretim süreci tamamlandığında elde edilen gelirin, üretim faktörleri arasında nasıl paylaşıldığını fonksiyonel gelir dağılımı göstermektedir. Yani fonksiyonel gelir dağılımı, çeşitli üretim faktörleri arasında gelirin pay edilmesini ifade etmektedir. Elde edilen gelirin farklı toplumsal tabakalar arasında nasıl paylaşıldığı konusunda bilgi edinilmek istendiğinde bu isteğe en uygun cevabı verebilecek olan gelir dağılımı kavramı fonksiyonel gelir dağılımıdır (Öztürk, 2009, s. 18).

Toplamlarından milli gelirin elde edildiği emek, sermaye, toprak ve girişimciden oluşan üretim faktörlerinin yine milli gelirden elde ettikleri ücret, faiz, rant ve kar arasındaki dağılım fonksiyonel gelir dağılımını tanımlamaktadır (Aktan ve Vural, 2002).

Başka bir tanımda ise fonksiyonel gelir dağılımı; “ekonomik kaynaklar üzerindeki mülkiyet hakkı nedeniyle milli gelir üzerinde hak iddia edilmesi” ve “üretimde katkıda bulunan faktörlerin mülkiyet sahiplerine üretimden pay verilmesi” şeklindedir (Peterson, 1994, s. 442).

Fonksiyonel gelir dağılımı bir başka açıdan değerlendirildiğinde günümüzde çeşitli sosyal sınıflardan bireylerin elde ettikleri ücret ve karlar farklılık göstermektedir. Örneğin toprak sahibi ile toprağı işleyen işçinin gelirlerinin farklılık göstermesi veya bir şirket yöneticisinin işçi statüsünde çalışmasına rağmen yüksek ücret alması bu durumu açıklamaktadır ve bu da fonksiyonel gelir dağılımının çok da sağlıklı veriler içermediği kanısını oluşturmaktadır. Geçmiş dönemlerle günümüzdeki gelir sahibi bireyler göz önünde bulundurulduğunda, günümüzde sosyal sınıflar arasında belirgin ayrımların olmadığı ve bu nedenden dolayı da fonksiyonel gelir dağılımının işlevselliğini yitirmeye başlamış olması bu dağılım türünün olumsuz yanını da ortaya koymaktadır. Günümüzde hizmet sektörünün gelişmesi, kadınların ekonomik alanda daha fazla söz hakkına sahip olmasıyla birlikte cinsiyete dayalı gelir farklılıklarının yaşanması, nüfus yoğunluğunun

ve kırdan kente doğru göçün artması sebebiyle bölgesel ayrımlar, dünya genelinde sermaye piyasası kullanımının yaygınlaşması ve emek faktörü sahiplerinin de bu piyasada işlem gerçekleştirmesi gibi nedenlerle fonksiyonel gelir dağılımına olan ilginin daha detaylı bir alana kanalize olmasına sebep olmaktadır (Doğan ve Tek, 2007, 95-96).

Bu dağılım türünden hareketle elde edilebilecek bilgiler de mevcuttur ve bu da fonksiyonel gelir dağılımının olumlu yanlarını teşkil etmektedir. Fonksiyonel gelir dağılımı bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile ilgili çıkarımlar yapmaya olanak sağlamaktadır. Buna göre gelişmiş ülkelerde gelişmişlik düzeyine göre ücretlilerin milli gelir içerisindeki payının arttığı, gelişmekte olan ülkelerde ise tarım kesimine ait payın arttığı gözlenmektedir (Güçlü ve Bilen, 1995, s. 161). Bir diğer avantajı ise fonksiyonel gelir dağılımı üzerinden milli geliri hesaplamak mümkündür. Ayrıca yıllar itibariyle faktörlerin milli gelirdeki paylarında meydana gelen değişiklikler incelenerek, bu dağılımın istihdam ve milli gelire olan etkisi araştırılabilmektedir. Bir görüşe göre ise milli gelirdeki kar gelirlerinin payı azalırken ücret gelirlerinin payı artarsa bu durumda yatırımların azalması, istihdamın düşmesi ve buna bağlı olarak da büyüme oranının olumsuz etkilenmesi beklenmektedir (Dinler, 2009, s. 296).

#### **2.4.2. Kişisel Gelir Dağılımı**

Gelir dağılımı, fonksiyonel gelir dağılımı ile ilişkili olan ama aynı zamanda da ondan farklı olan kişisel gelir dağılımı adı altında kişisel olarak da incelenebilmektedir (Başoğlu, Ölmezoğulları ve Parasız, 2012, s. 185). Fertler ya da hanehalkları düzeyinde gelirin nasıl dağıldığını gösteren kavram kişisel gelir dağılımı şeklinde ifade edilmektedir (Kirmanoğlu, 2013, s. 204). Üretim sürecine yapılan katkı karşılığında elde edilen ücret, faiz, pay senedi dividantı, endüstriyel, ticari ve tarımsal karlar bireyin kişisel gelirini oluşturmaktadır. Yani bireyler için birden fazla faktör gelirini eş zamanlı olarak elde etmek mümkündür (Başoğlu, Ölmezoğulları ve Parasız, 2012, s. 185). Buradan yola çıkarak kişisel gelir dağılımında amaç milli gelirden her bir kişiye veyahut da her bir hanehalkına ne kadar pay düştüğünün gösterilmesidir (Kirmanoğlu, 2013, s. 204).

Sosyal tabakalar arasındaki farklar dikkate alınmadan toplumdaki bütün bireyler bu dağılıma göre eşit kabul edilmektedir ve burada her bir birey için gelirlerin nereden ve

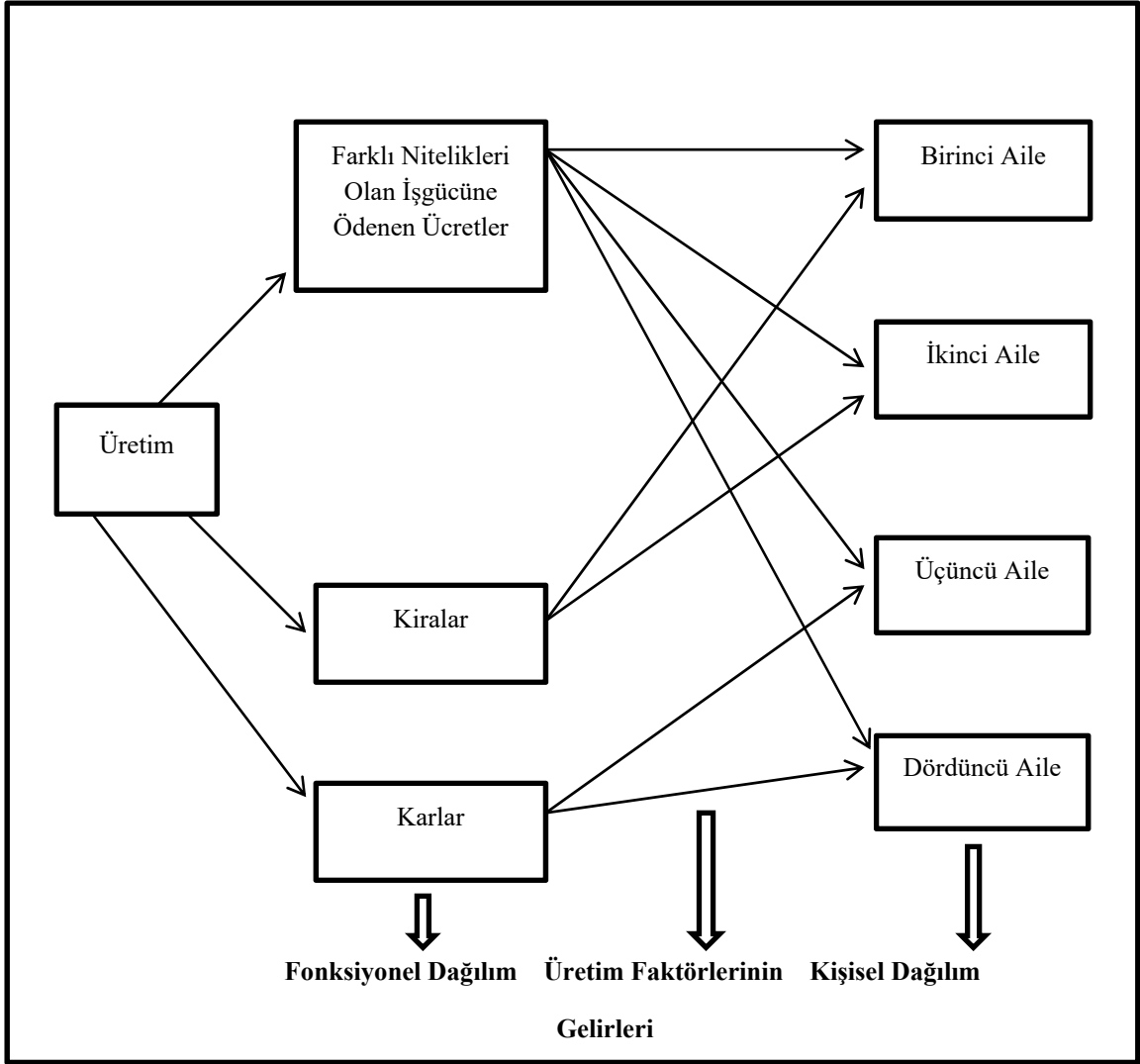
ne şekilde elde edildiği değil toplamda ne kadar gelir elde edildiği önemli olmaktadır (Yücel, 2011, s. 7)

Kişisel gelir dağılımında gelirin nereden elde edildiği ve neleri içerdiği değil, miktarının ne kadar olduğudur asıl önemli olan. Burada eşitsizlik derecesi, yani en yüksek ve en düşük gelire sahip kesimler arasındaki farklardan dolayı eşit olmayan dağılıma yol açan etkenler incelenmektedir. Bu dağılım türüne bakılarak hanehalklarının toplumun hangi kesimini (emekçi veya sermaye sahipleri gibi) yansıttığı tam olarak belli olmayacağından, farklı sınıflar arasındaki eşitsizliklerin iyi ve tarafsız bir göstergesi olduğunu söylemek mümkündür (Aktan ve Vural, 2002, s. 2). Bu sebepten dolayı da bir ekonominin performansını ölçmek amacıyla uluslararası karşılaştırmalarda epeyce kullanılmaktadır. Bu özelliğin yanı sıra gelir dağılımında meydana gelen eşitsizliklere nelerin sebep olduğunu araştırma amacıyla da kişisel gelir dağılımı kullanılabilir (Çalık, 2008, s. 2).

Gelirin kişisel dağılımı farklı kişisel özelliklere göre de tanımlanabilmektedir. Yani gelirdeki büyüklüğün haricinde gelirin türüne, sosyo-ekonomik gruplara, mesleklere, sektörler, bölgelere, eğitim durumuna, yaşa ve cinsiyete göre de tanımlanabilmektedir (Doğan ve Tek, 2007, s. 97).

Yeryüzündeki hiçbir ülke için kişisel gelirin eşit bir şekilde dağıtıldığı söylenemez. Çünkü söz konusu eşitsizliğe etki eden birçok faktör bulunmaktadır; ülkenin uyguladığı ekonomi politikası ve piyasa yapısı, kanunları, sendikal hakları, tarihsel geçmişi ve bunların yanı sıra bireylerin zeka düzeyi, sahip oldukları yetenekleri ve girişimcilik konusundaki cesaretleri gibi özellikler kişisel gelirden farklılıklara sebep olmaktadır (Canbey Özgüler, 2014, 59-60). Kişisel gelir dağılımları arasında büyük farklar bulunmaması aslında istenen bir durumdur. Çünkü kişisel gelir dağılımında adaletin sağlandığı ölçüde ülkede sosyal anlamda barış sağlanmakta, refahtaki farklılıkların ortadan kalkmasıyla birlikte refah artışı olmakta ve toplumda sosyal sınıfların oluşması engellenmektedir (Türk, 2005, s. 322). Ayrıca kişisel gelir dağılımındaki adalet rantiyeye sınıfının büyümesine olanak sağlamadığı gibi bireyler arasındaki fırsat eşitliğini arttırmakta ve ekonomik istikrarı sağlamaktadır (Canbey Özgüler, 2014, s. 60).

Son olarak kişisel gelir dağılımının fonksiyonel gelir dağılımı ile arasındaki ilişki ve fark bir şekil yardımı ile incelenecek olursa;



Şekil 2. Fonksiyonel ve kişisel gelir dağılımı

Kaynak: (Ray, 1998, s. 172)

Şekil 2’de soldan sağa doğru çizilen ilk oklar fonksiyonel gelir dağılımını, yani gelirin üretim sürecinden nasıl kazanıldığını göstermektedir. Soldan sağa doğru çizilen ikinci oklar ise kişisel gelir dağılımını, yani birbirinden farklı gelir çeşitlerinin her bir aileye nasıl dağıldığını göstermektedir. Fonksiyonel gelir dağılımı üretim faktörlerine ne kadar ödendiği ve üretim faktörlerine nasıl sahip olunacağını bunun yanı sıra eşitsizliğin nasıl ortaya çıktığını gösterirken, eşitsizliğin kalkınma ve büyüme ile arasındaki ilişkinin de anlaşılmasını sağlamaktadır. Kişisel gelir dağılımı ise şekilde de görüldüğü gibi ailelerin hangi üretim faktörlerine sahip olduğunu göstermektedir. Farklı üretim faktörlerinden elde edilen toplam gelirler ailelerin kişisel gelir dağılımını yansıtmaktadır (Ray, 1998, s. 172).



### 2.4.3. Sektörel Gelir Dağılımı

Sektörel gelir dağılımı tarım, sanayi, hizmet ve diğer çeşitli sektörlerin milli hasıladan ne ölçüde pay aldıklarını göstermektedir. Bu doğrultuda sektörel gelir dağılımı, sektörlerin milli hasıladan aldıkları payların yanı sıra, uzun dönemdeki değişimleri ve kamunun sektörlerin hangisi lehine ya da aleyhine milli hasılanın dağılımını etkilediğini göstermektedir (Uysal, 2007, s. 251).

Sektörel gelir dağılımı üretim sektörlerinin gelirden ne oranda pay aldığıın göstermesinin yanı sıra, farklı üretim sektörlerinin de elde edilen milli gelire ne oranda katkıda bulunduğunu göstermektedir. Tarım, sanayi ve hizmet sektörünün milli gelir içindeki payı sektörel gelir dağılımı yardımıyla belirlenebilmektedir. Ayrıca bu dağılım türü üretim araçları mülkiyeti göz önünde bulundurularak elde edilen gelirin kamu ve özel sektör arasındaki dağılımını yansıtan bir kavram olarak da ifade edilebilmektedir (Öztürk, 2009, s. 20).

Sektörel gelir dağılımı ülkelerin ekonomik performansı ve gelişmişlik düzeyi hakkında önemli bilgiler elde edilmesini sağlamaktadır. Durağan formda olmayan bu dağılım yıllara göre incelenerek, ilgililerine karşılaştırma yapabilme imkanı sunmaktadır. Endüstrileşme aşamalarında ülkelerin konumunu, küreselleşme sürecinde ise sektörlerden hangisine daha fazla ağırlık verilmesi veya verilmemesi gibi konularda ülkelere önemli veriler sunarak ekonomi politikalarına yol göstermektedir (Kuştepeli ve Halaç, 2004, s. 147). Böylece ülkelerin, sektörlerin milli hasıla içerisindeki paylarının izlenmesi açısından ekonomik olarak gelişme sürecinde bu dağılım türü oldukça yararlı olmaktadır. Şartların normal olduğu varsayımı altında sanayi ve hizmet sektörlerinin milli hasıla içindeki payının ülke geliştikçe artması, tarım sektörünün milli hasıla içindeki payının ise azalması beklenmektedir (Çalışkan, 2010, s. 94).

### 2.4.4. Bölgesel Gelir Dağılımı

Bölgesel gelir dağılımı, bir ülkede yaşayan bireylerin milli gelirden aldıkları payların yaşadıkları bölgelere göre farklılık göstermesini ifade etmektedir. Bu dağılım türü bir ülkenin gelişmişlik düzeyine göre bölgeleri arasındaki farkları belirlemeye imkan sağlamaktadır (Aktan ve Vural, 2002, s. 2).

Bölgesel gelir dağılımı, gelirin bir ülkede bölgesel dağılımını göstermektedir. Çünkü milli gelirin dağılımı ülke sınırları içerisinde farklı oranlarda olabilmektedir. Böylece bu dağılım türüyle birlikte aynı ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan bireylerin milli gelirden aldıkları payların oranı görülebilmektedir (Bronfenbrenner, 1971, s. 26).

Bölgesel gelir dağılımı, bir diğer adıyla coğrafi gelir dağılımı, genel olarak ülkelerin bütün bölgeleri aynı derecede kalkınmış olmadığından bir ülkeye ait bölgelerin az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş olmak üzere belirlenmesinde etkili olmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde bölgeler arası gelir eşitsizliğindeki adaletsizlik fazla iken, gelişmiş ülkelerde ise bölgeler arası gelir eşitsizliği daha adil durumdadır (Öztürk, 2009, s. 20).

#### **2.4.5. Cinsiyete Göre Gelir Dağılımı**

Cinsiyete göre gelir dağılımı Jacobsen'e göre kadın ve erkeklerin üretim faktörleri içerisinde yer almasından dolayı, her iki cinsin de üretimden aldıkları payları ifade etmektedir (Özcan, 2016, s. 39).

Cinsiyet, farklı zamanlarda çalışmalar yapmış çeşitli feminist bilim insanlarının bulgularına göre önemli bir makroekonomik değişkendir ve bunun yanı sıra cinsiyetler arası ilişki de iktisadi büyümeyi ve gelişmeyi etkileyebilmektedir. Cinsiyetin ekonomik fırsat eşitliklerine etkisi incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin farklı sınıflarda olması itibarıyla kadınlar daha yoksul, eksik beslenmiş, eğitim seviyesi düşük ve daha çok çalışmış durumdadırlar erkeklere kıyasla (McCrate's çalışması-içinde Seguino, 2000, s. 1213). Bu durumda kadınların erkeklere nazaran eğitim düzeyi, evde çalışması, fırsat eşitliği ve işgücüne katılımı gibi etkenler göz önünde bulundurulduğunda ülkelerin gelişmişlik düzeyi hakkında veriler elde etmek mümkün olmaktadır (Jacobsen, 2011, s. 8).

#### **2.4.6. Meslek Gruplarına Göre Gelir Dağılımı**

Meslek gruplarına göre gelir dağılımı, temelde sanayi, hizmet, tarım ve hayvancılık sektörleri olmak üzere her ülkede bu sektörlerle ait iş kollarında çeşitli meslekler bulunmaktadır ve bu meslek gruplarında çalışan bireylerin kazandıkları ücretlerin gelir dağılımına olan etkisini ifade etmektedir (Bakija, Cole ve Heim, 2010, s. 1-5).

Yükselen gelir eşitsizliğine rağmen, hızlı teknolojik programlarla birlikte hızlıca artan ticaret ve finansal birleşmeler gelir dağılımı eşitsizliğinde rol alan iki faktör olarak eşitsizlik konusunda tartışmaların odağını oluşturmaktadır. Ayrıca bu iki faktör işçi ücretlerinin hikayesini politika yapımcılar ve kuruluşlar tarafından etkilemektedir (Koske ve Wanner, 2013, s. 123).

Meslek gruplarının milli gelirden elde ettikleri paylar sonuç olarak ülkede yaşayan genç kesimin meslek tercihlerini etkilemede rol oynayacaktır (Özcan, 2016, s. 39).

#### **2.4.7. Sosyal Gruplara Göre Gelir Dağılımı**

Sosyal gruplara göre gelir dağılımında ücretli ve maaşlıların oluşturduğu işçi ve memurların, küçük esnaf ve sanatkarların, kendi hesabına çalışanlar ve işverenlerin oluşturduğu sosyal gruplar arasında elde edilen gelirin ne şekilde bölüştüğü incelenmektedir. Burada gruplar arasında göreceli eşitlikten bahsetmek mümkündür, çünkü söz konusu sosyal grupların sahip olduğu ekonomik potansiyele dair veriler birbirinden farklıdır. Bu durumda dengesizliklerin giderilebilmesi ve sosyal adaletin sağlanabilmesi için işçi, memur, küçük esnaf, işveren ve diğer grup üyeleri arasındaki münasebetlerin de ortaya koyulması gerekmektedir (DPT, 2001, s. 39).

#### **2.4.8. Eğitim ve Öğretim Durumuna Göre Gelir Dağılımı**

Eğitim ve öğretim durumuna göre gelir dağılımında bireyler, okuryazar olma durumlarının yanısıra, aldıkları eğitim ve sahip oldukları mezuniyet düzeyine göre ayrıştırılmaktadır. Bunun sonucu olarak da bu dağılım türü, meslek gruplarına göre gelir dağılımı türü ile doğrudan ilişki içerisindedir. Sonuç itibariyle bir ülkenin eğitim ve öğretimini tamamlayan genç nesli meslek gruplarının en önemli kaynağını teşkil etmektedir (Özcan, 2016, s. 40).

Toplumunu oluşturan fertlerin sahip oldukları eğitim ve öğretim seviyesine göre gelir dağılımından aldıkları pay, içinde bulunulan zamanda durgunluk ve depresyon dönemlerinde elde ettikleri gelir ve sahip oldukları servete göre verecekleri tepkiler, gelecek nesillerin eğitim ve öğretime göstereceği özeni de olumlu yönde etkileyecektir (Strauss, 2011, <https://www.huffpost.com/entry/the-connection-between-ed b 1066401>, Erişim Tarihi: 10.11.2019).

## 2.5. Gelir Dağılımı Ölçüm Yöntemleri

İktisat ve sosyoloji bilimlerinin önemli bir çalışma konusu olan gelir dağılımı, günümüzde toplumun her kesimi tarafından ilgi çeken spesifik bir konudur. Gelir dağılımının makul seviyelerde olması sosyal barış ve istikrarın sürdürülebilmesi açısından ciddi bir önem arz etmektedir. Hem gelir dağılımının bozuk olduğu ülkeler için hem de kalkınma yönünde ilerlemiş olan ülkeler için büyük bir sorun teşkil etmektedir gelir dağılımı ve tam olarak ölçülmesi de son derece zor ve önemlidir (Aydın, 2012, s. 148). Gelir dağılımı eşitsizliğinin ölçümü için literatürde çeşitli yöntemler yer almaktadır (Acar, 2015, s. 46).

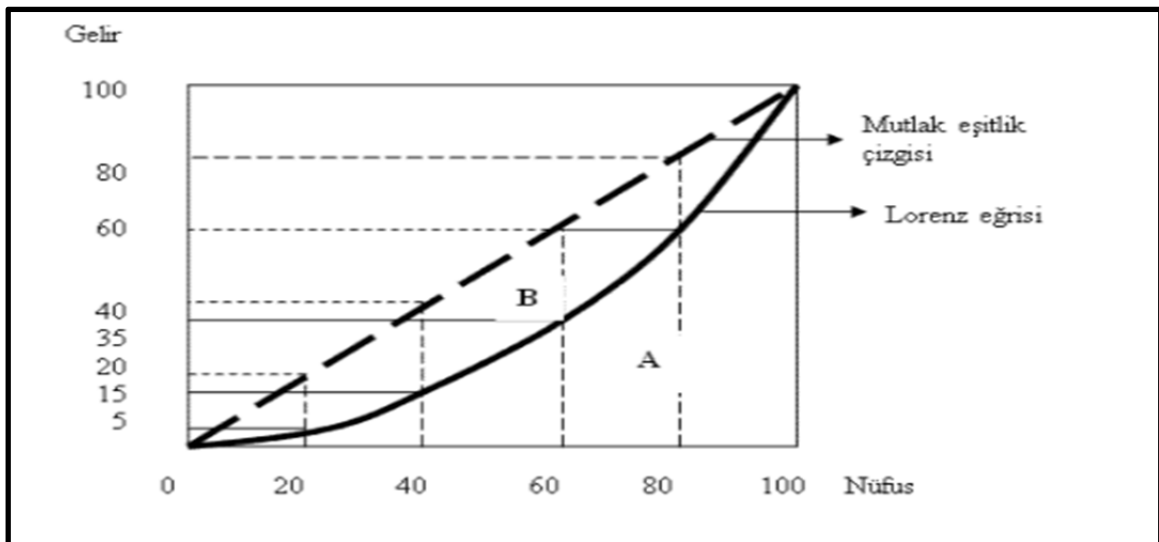
Gelir dağılımı ölçüm yöntemlerinin bazı ilkeleri sağlaması beklenmektedir. Bu ilkeler (Aktan ve Vural, 2002, s. 13);

- **Pigou-Dalton transfer ilkesi:** Yoksul bireylerden zengin bireylere bir gelir transferi olduğu durumlarda, gelir dağılımı eşitsizliğinde bir artışa yol açmamalıdır ya da eşitsizlikte bir azalma yaratmamalıdır. Ayrıca zengin bireylerden yoksul bireylere yapılan transferler de gelir dağılımı eşitsizliğinde bir azalma meydana getirmemelidir.
- **Gelir ölçeğinden bağımsız olma ilkesi:** Ölçüm yöntemleri aynı şekildeki oransal değişikliklerden etkilenmemelidir. Mesela bir devalüasyon durumunda dahi bütün bireylerin gelirinde aynı oranda bir değişiklik oldu ise eşitsizlik değişmemelidir.
- **Nüfus ilkesi:** Nüfus oranlarında meydana gelen bir artış ölçüm yöntemlerini değiştirmemelidir.
- **Simetri ilkesi:** Bireylerin gelirleri haricindeki özellikler gelir dağılımı eşitsizliğini etkilememelidir.
- **Ayrıştırma ilkesi:** Gelir dağılımına ait alt gruplarda meydana gelen herhangi bir değişiklik, dağılımın genelini de aynı yönde etkilemelidir. Alt gruplardaki gelir dağılımı eşitsizliğinde artış veya azalış olduğunda dağılımın genelinde de aynı şekilde artış veya azalış meydana gelmelidir.

### 2.5.1. Lorenz Eğrisi (Yoğunlaşma Eğrisi)

Amerikalı istatistikçi Max Lorenz tarafından geliştirilen Lorenz eğrisi, gelir dağılımı araştırmalarında sıkça kullanılan ve gelir dağılımı eşitsizliği ölçülerinin bazılarının hesaplanmasında baz alınan grafik ile gösterim yöntemidir. Bireylere ya da hanehalklara ait gelirlerin en küçükten en büyüğe doğru sıralanması ile eğri elde edilmektedir (Öztürk, 2012, s. 433). Gelir dağılımı ölçümünde oldukça yaygın olarak kullanılan Lorenz eğrisini oluşturmak için, yüzde paylar şeklinde birikimli olarak yatay eksende nüfus, dikey eksende ise gelir gösterilmektedir. Yatay eksende yer alan nüfus %20'lik 5 kısma ayrılır, bu 5 kısmın gelirden aldığı yüzde payı gösteren oranlar ise birikimli olarak belirlenir. Birikimli olarak belirlenen yerlerden oluşturulan eğri ise Lorenz eğrisi olarak adlandırılmaktadır (Kirmanoğlu, 2013, s. 204).

Tüm bireylerin gelirden eşit pay aldığı varsayıldığında eş bölüşüm yani tam eşitlik doğrusu meydana gelir. Bir ülkede gelir dağılımındaki mutlak eşitliği yansıtan eş bölüşüm doğrusu üzerinde her noktada, nüfusun belli bir yüzdesi gelirin aynı yüzdesini almaktadır. Bireyler arasında gelir eşit olarak paylaştırıldığında 45 derecelik bir doğru oluşturan Lorenz eğrisinin; eş bölüşüm doğrusuyla arasındaki mesafe açıldıkça gelir dağılımındaki eşitsizlik fazlalaşmaktadır. Yani eşitsizlik arttıkça, Lorenz eğrisi sağa kayacak ve eş bölüşüm doğrusuyla arasındaki genişlik de artacaktır (Doğan ve Tek, 2007, s. 99).



Şekil 3. Lorenz eğrisi

Kaynak: (Mahfi Eğilmez, "Gelir Dağılımında Son Durum", Kendime Yazılar, 29.12.2018, [www.mahfiegilmez.com201609gelir-daglmnda-son-durum.html](http://www.mahfiegilmez.com201609gelir-daglmnda-son-durum.html), s.1.)

Şekil 3'te görülen mutlak eşitlik doğrusu diğer adıyla eş bölüşüm doğrusu üzerindeki her bir noktada gelir dağılımı eşittir. Lorenz eğrisinin mutlak eşitlik doğrusuyla arasındaki mesafe açıldıkça gelir dağılımındaki bozulma da o kadar kötüye gitmektedir (Eğilmez, 2012, s. 1).

Lorenz eğrisi aynı ülke için veya farklı ülkeler için farklı zamanlarda meydana gelen gelir dağılımındaki eşitsizliğin karşılaştırılmasını sağlamaktadır (Aktan ve Vural, 2002, s. 20).

### 2.5.2. Gini Katsayısı

Gini katsayısı, 1912 yılında Corrado Gini isimli istatistikçi tarafından Lorenz eğrisi kullanılarak hesaplanmıştır. Gelir dağılımı ölçümü, Gini katsayısı ile birlikte yeni bir ifade biçimi kazanmıştır (Eğilmez, "Gini Şişeden Çıktı", [www.mahfiegilmez.com/2013/09/gini-siseden-ckt.html](http://www.mahfiegilmez.com/2013/09/gini-siseden-ckt.html), 29.12.2018, s.1).

Gelir eşitsizliğini ölçen yöntemlerde bulunması istenen ölçekten bağımsızlık ve transfer ilkesi özellikleri Gini katsayısında bulunmaktadır (TÜSİAD, 2000, s. 178).

Şekil 3'teki Lorenz eğrisinin kapladığı A alanını, mutlak eşitlik eğrisinin altında kalan (A+B) alanına bölünerek Gini katsayısı bulunabilmektedir. Hesaplanan değerlerin mutlak eşitlik eğrisi üzerinde bulunması durumunda Gini katsayısı sıfır olmaktadır. Katsayı, her zaman sıfır ile bir arasında bir değer almaktadır ve yine bu katsayı sıfıra yakın bir değer aldığı anda gelir dağılımı eşitsizliğinin azaldığını; bire yakın bir değer aldığı anda ise gelir dağılımındaki eşitsizliğin arttığını ifade etmektedir (Eğilmez, 2012, s. 1).

Gini katsayısının sıfır değerini aldığı anda gelir dağılımında tam eşitliği, bir değerini aldığı anda ise tam eşitsizliği ifade etmektedir. Fakat Gini katsayısının hiçbir zaman sıfır ya da bir değerini alamaz, çünkü dünyanın hiçbir ülkesinde gelirin tam olarak adil dağıldığı ya da tam olarak adaletsiz dağıldığı söz konusu değildir (Öztürk, 2009, s.56).

### 2.5.3. Pareto Katsayısı

Pareto katsayısı belirli bir gelir düzeyi veya bu gelir düzeyinden daha fazlasını elde eden bireylerin sayıları arasında bir ilişki olduğu varsayımına dayanmakla birlikte, gelir

düzeıı artan bireylerin, artış meydana geldikçe bir üst gruba geeme olasılığının nasıl arttığını gösteren bir ölçü olarak da ifade edilebilmektedir (Doğan ve Tek, 2007, s. 99).

Pareto, gelir bölüşümü analizi yapmakla birlikte gelir bölüşümü modellerinin birçoğunda kullanılan Pareto dağılımını ortaya koymaktadır. Gelir bölüşümü analizini yaparken de kişisel gelir bölüşümü ile ilgili gelir kaynağını ve hanehalkının ait olduğu toplumsal sınıfı göz önünde bulundurmaksızın hareket etmektedir. Gelir bölüşümü için Pareto' nun önerdiği bir modelde, zamandan ve mekandan bağımsız olarak tüm zamanların ve tüm ekonomilerin gelir bölüşümünü gösteren yüksek gelire sahip bütün kesimleri yansıtan parçaların eğimlerinin aynı olduğu belirtilmektedir (Öztürk ve Göktolga, 2010, s. 13).

Pareto katsayısında, belli bir gelir seviyesi ile en az bu geliri ya da daha fazlasını elde eden bireylerin sayısı arasında bir ilişki olduğu varsayılmaktadır. Bu katsayı, bireylerin gelir düzeylerinin yükselmesiyle birlikte üst gelir grubuna çıkma olasılıklarının nasıl arttığını göstermektedir (Öztürk, 2009, s. 59).

#### **2.5.4. Yüzde Payları Analizi**

Kişisel gelir bölüşümünü ölçmede en sık kullanılan ve eşitsizlik ölçüm yöntemleri içerisinde en anlaşılabilir olan yüzde paylar analizidir. Yüzde paylar analizinde hanehalklarının sahip oldukları gelirlere göre en küçükten en büyüğe doğru sıralanarak gelirden aldıkları yüzde payların oranları hesaplanmaktadır. Bu ölçüm yönteminde haneler %1'lik 100, %5'lik 20, %10'luk 10, %20'lik 5 gruba ayrılarak her bir grubun toplam gelirden aldığı paylar karşılaştırılmaktadır. Yüzde paylar analizinin yapılabilmesi için hanehalkları sahip oldukları toplam kullanılabilir gelirlerine göre küçükten büyüğe doğru sıralandıktan sonra hangi yüzde paylar analizi yapılacaksa hanehalkları o kadar sayıda gruba ayrılmaktadır. Her bir gruba ait kullanılabilir gelir, toplam kullanılabilir gelire oranlanmakta ve böylece hanehalklarının gelire ait yüzde payları elde edilmektedir (Öztürk ve Göktolga, 2010, s. 8).

Yüzde paylar analizinde her bir grubun gelirden elde ettiği pay ile toplam nüfustan elde ettiği pay eşit olmalıdır ki gelir eşit bölüşülebilsin. Özellikle uluslararası gelir bölüşümü karşılaştırmaları yapılırken hanehalkları beş eşit %20'lik gruba ayrılarak her bir grubun karşılaştırmalı analizi yapılmaktadır (Öztürk ve Göktolga, 2010, s. 8).

### 2.5.5. Atkinson Endeksi

Atkinson, yaptığı çalışmada gelir dağılımı eşitsizliği ölçütlerinin birbirinden farklı sıralamalar verdiği durumlarda, dağılımların sıralanabilmesi için başlangıç noktası olarak toplumun refah düzeyini baz alan bir gelir dağılımı eşitsizliği ölçüsü önermektedir (TÜSİAD, 2000, s. 181).

Atkinson endeksi, Toplumsal refah fonksiyonundan yola çıkılarak elde edilmiş bir endekstir. Bazı temel özelliklere sahip olan toplumsal refah fonksiyonun, her bir kişinin refah fonksiyonunun toplamından elde edilen toplanabilir bir fonksiyon olduğu kabul edilmektedir. Bu, toplumsal refah fonksiyonun en kritik varsayımdır, çünkü kişisel faydanın karşılaştırılabilir olduğu varsayımına dayanmaktadır (Cowell, 2000, s. 46-47).

Atkinson endeksi,  $\epsilon$  ile sembolize edilen toplumun eşitsizliğe karşı duyarlılığın derecesi zamana ve ülkeye göre birbirinden farklı sonuçlar vermektedir. Toplum eşitsizliğe duyarlı hale geldiğinde, bir diğer ifade ile toplumun eşitsizlikten kaçınma isteğinin derecesi arttığında  $\epsilon$ 'nin büyüdüğü ifade edilmektedir (TÜSİAD, 2000, s. 181).

Toplumun eşitsizliğe verdiği değer, 0 ile sonsuz arasında bir değer almaktadır. Bu değer 0 olması, toplumun gelir dağılımı konusunda kayıtsız kaldığını yani gelir dağılımını önemsemediğini ifade ederken değer sonsuz olması ise toplumun yalnızca en düşük gelire sahip kesime dahil olan bireylerle ilgilendiğini ifade etmektedir. Atkinson endeksi, gelirin eşit dağılması durumunda belli bir dönemdeki sosyal refah seviyesine ulaşabilmek amaçlandığında o dönemdeki gelirin ne kadarının yeterli olduğunu da yansıtmaktadır. Ayrıca endeksi, gelirin yeniden dağılmasının ortaya çıkardığı potansiyel kazançların bir ölçüsü olarak da ifade etmek mümkün olmaktadır (DPT, 2001, s. 8).

### 2.5.6. Theil Endeksi

Theil endeksi, 1967 yılında Henri Theil tarafından bilgi teorisindeki entropi kavramından yola çıkılarak meydana getirilmiş bir gelir dağılımı eşitsizliği ölçütüdür. Ülkedeki gelir dağılımı eşitsizliğine düşük gelir gruplarının veya bölgelerin katkısının belirlenmesine yardımcı olmaktadır. En çok da ülkeler arası gelir dağılımlarının karşılaştırılmasında kullanılmaktadır. Endeks, ölçekten bağımsız olma ve transfer



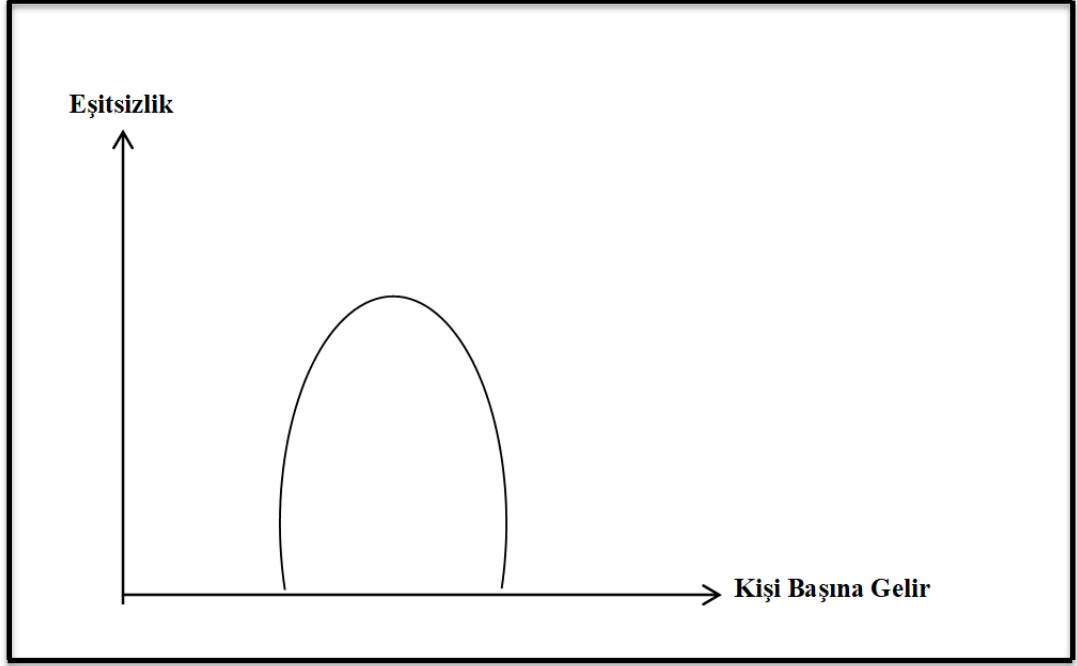
ilkesini sağlamaktadır. Yani üst gelir grubundan bir bireyin alt gelir grubundan bir bireye yapılacak gelir transferi söz konusu olduğunda bu bireylerin gelir dağılımının hangi noktasında bulduklarının bir önemi olmaksızın endeks aynı oranda küçülür ve bu küçülme gelirin daha adil dağıldığını göstermektedir. Dolayısıyla şu şekilde bir genelleme yapılabilir; Theil değerinde artış olması durumunda eşitsizliğin daha fazla olduğunu, azalış olması durumunda ise eşitsizliğin daha az olduğu anlamına gelmektedir (Zengingönül'ün çalışması-içinde Canbey Özgüler, 2014, s. 95).

Endeksin ne kadar küçülebileceğini yalnızca bireylerin gelirleri arasındaki oran belirlemektedir, zengin kesime rağmen yoksul kesimin gelirden aldığı pay arttığında endeks düşmektedir (Cowell, 2000, s. 50). Theil endeksi, gelir dağılımından ülkedeki tüm bireylerin eşit miktarda pay alması durumunda sıfır olmaktadır. Bu durumun aksi söz konusu olduğunda yani ülkedeki bütün gelirin tek bir bireye ait olması durumunda ise endeks değeri büyümektedir (Canbey Özgüler, 2014, s. 95).

### **2.5.7. Kuznets Katsayısı ve Kuznets Eğrisi**

Simon Kuznets tarafından 1955 yılında yapılan bir çalışmada gelir dağılımı ile büyüme arasında bir ilişki olduğu öne sürülmektedir. Bu ilişkiye göre gelir düzeyi arttıkça gelir dağılımındaki eşitsizlik önce artmakta sonra azalmaktadır. Gelir dağılımı ile büyüme arasındaki ilişki ters U hipotezi şeklinde adlandırılmaktadır ve bu parametreler arasındaki ilişkiyi gösteren eğri ise Kuznets eğrisi olarak bilinmektedir (Doğan ve Tek, 2007, s. 99).

Ters U hipotezi, tarımdan tarım haricindeki sektörlere kayan işgücü ile açıklanmaktadır. Verimlilik, tarım dışındaki sektörlerde tarıma kıyasla daha fazladır. Diğer sektörler için göç meydana geldiğinde üretim artacak ama üretimdeki bu artış gelir dağılımının bozulmasına neden olacaktır. Daha sonra gelir artarak bozulan gelir dağılımını yeniden düzeltecektir (Canbey Özgüler, 2014, s. 91).



Şekil 4. Kuznets eğrisi

Kaynak: (Canbey Özgüler, 2014, s. 92)

İktisadi kalkınma sürecinin en önemli gerçeklerinden biri olan Kuznets eğrisi, dikey ekseninde eşitsizlik, yatay ekseninde gelir parametreleri yer aldığı ters- U şeklinde görünmektedir. Kuznets'e göre ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıkça eşitsizlik başlangıçta artış gösterir, sonrasında zirve yapar ve en son olarak da azalma göstermektedir (Acemoğlu ve Robinson, 2002, s. 183).

$$K = Y_i [(X_i / Y_i) - 1]$$

$X_i$  : i. sektörün payı

$Y_i$  : i. sektörün istihdamdaki payı

Kuznets katsayısı, sektörler göre belirlenmiş bir Lorenz eğrisi ölçüsüdür tıpkı Gini katsayısı gibi. Bu katsayısı iki sektöre sahip bir ekonomi için 0-1 arasında bir değer almaktadır. Kuznets katsayısı, sektörel ortalamanın ülke ortalamasına eşit olduğu bir durumda 0 değerindedir. Ülkede tek bir sektör toplam çıktının üretilmesini sağlıyorsa ve sektörün istihdamdaki payı çok küçük ise o zaman Kuznets katsayısı değeri 1 olmaktadır (Canbey Özgüler, 2014, s. 92).

Bireysel ve hanehalkı gelirleri verileri her ülke için bulunmamaktadır ve bu ülkeler için Kuznets katsayısı gelirin fonksiyonel dağılımı için uygun bir ölçü olmaktadır.

Kuznets eğrisinin herhangi bir gerekçesinin olmadığı, gelir dağılımını yalnızca büyümenin etkilemediği, ekonomik ajanların ve mevcut ekonomik politikaların da dağılım üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir (Karluk, 2007, s. 72).

## 2.6. Gelir Dağılımı Kuramları

Gelir dağılımı geçmişten bu yana ülkelerin önemli sorunlarından biri olmuştur. Bu sebeptendir ki birçok defa ele alınıp çeşitli iktisadi kuramlar çerçevesinde incelenen bir konu haline gelmiştir. Bu kısımda da iktisadi kuramların gelir dağılımı hakkındaki görüşlerini inceleyeceğiz.

### 2.6.1. Fizyokratlar

Fizyokratlar, bölüşüm konusunda tarımdan yaratılan gelirin nasıl paylaşıldığını açıklamaya çalışarak bunu genel hatlarıyla ortaya koymaktadırlar. Bu yaklaşım tarım sektöründe yapılan üretim ve üretimden elde edilen gelirin paylaşılmasına dair ilişkinin belirlenmesi açısından önemli bir yaklaşım niteliğindedir. Bir başka açıdan Quesnay statik bir analiz yapmış olsa da yaklaşımında ilk defa hem gelirin yaratılışı hem de gelirin kullanımı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır (Uysal, 1997, s. 13).

Fizyokratlarca toplumun üç sınıfa ayrıldığı düşünülmektedir ve bu sınıflar; toprak sahipleri, tarımsal faaliyetleri gerçekleştiren kiracılar, zanaatkarları ve mali sermaye gruplarını içeren kısırlardır. Bu sınıflardan tarımsal faaliyetleri gerçekleştiren yani toprağı işleyen kiracılar, Fizyokratlara göre gerçek üretken sınıftır. Dolayısıyla yalnızca üretim sağlayan faaliyet tarımsal etkinliktir. Çünkü tarımsal faaliyetleri gerçekleştiren kiracılar meydana getirdikleri artık ile kendi geçimlerini sağlamakla birlikte diğer iki sınıfın ihtiyaçlarını da karşılamaktadırlar (Clarke's çalışması-içinde Ulutürk ve Ersezer, 2005, s. 91). Fizyokratlar tarafından oluşturulan tablo ise meydana getirilen tarımsal ürünün sınıflar arasında nasıl dağıldığını göstermektedir (Canbey Özgüler, 2014, s. 232).

Gelir dağılımını çözüm gerektiren bir sorun olarak nitelendirmeyen Fizyokratlar, doğal düzen düşüncesi ile tutarlı olacak şekilde devletin gelir dağılımına müdahalesinden bahsetmemişlerdir (Ulutürk ve Ersezer, 2005, s. 91). Fizyokratlar ekonomiye devletin müdahalesini reddetmekle birlikte servetin takastan değil, üretimden elde edildiğini savunmaktadırlar (Ulutürk ve Ersezer, 2005, s. 91).

### 2.6.2. Klasik Gelir Dağılımı Yaklaşımı

Klasikler gelir bölüşümünü, ücret, rant ve faiz olmak üzere üç faktörlü bir model olarak incelemişlerdir. Daha sonra ise Schumpeter tarafından bu üç faktörlü modele girişimci kârının eklenmesiyle fonksiyonel bölüşüm tamamlanmıştır (Canbey Özgüler, 2014, s. 234). Elde edilen gelirlerin hak edilmiş gelir olduğu düşüncesi kapitalistlerin yanı sıra sanayi kapitalizminin doğduğu dönemde ortaya çıkan Klasikler tarafından da savunulmuştur. Gelir dağılımı teorileri, Klasik ekolde büyük ölçüde Ricardo'nun azalan getiri kanununa dayanmaktadır. Ayrıca ücret ve nüfus teorileri de Klasikler tarafından gelir dağılımı konusunda yapılan diğer çalışmaların şekillenmesinde etkili olmaktadır. Klasiklerin yaptıkları gelir dağılımı analizinde; ücret, çalışan bir bireyin yaşam koşulları ile tanımlanırken; rant, marjinal ürün üzerinden elde edilen bir fazla olarak tanımlanır ve öte yandan kâr ise azalma yönünde bir eğilim sergilemektedir (Ersezer, 2004, s. 17).

Klasiklere göre bireyin yaşamını devam ettirebilecek seviyeye yakın olarak belirlenmesi gereken ücretin aynı zamanda sürecin devamını da getirmeye yetecek düzeyde belirlenmesi gerekmektedir. Ücretler arasında oluşması muhtemel farklılıklar ise, çeşitli işlerin tercih sebebi olmalarının yarattığı cazibelerinin eşitlenmesi eğilimini meydana getirecektir. Adam Smith'e göre, ücretlere ayrılan pay arttıkça bundan daha fazla nüfus faydalanabilecektir. Buna bağlı olarak ortalama ücretler yaşam düzeyinden daha üst bir seviyede yer alır ve daha fazla işçi meydana gelir. Fakat nüfus artışı da sonsuz olmamalıdır, çünkü nüfus artışına bağlı olarak ücret fonunun yükü de artmaktadır. Dolayısıyla ortalama ücret oranları uzun dönemde yaşam düzeyine yakın bir seviyede belirlenmektedir. Ricardo'nun ifadesine göre ise ortalama ücret için belirlenen bu seviye emeğin doğal fiyatı olmaktadır. Yani beslenme ve temel ihtiyaçlara ait fiyatla emeğin doğal fiyatı arasında doğrusal bir ilişki mevcuttur (Ekelund ve Hebert, 2014, s. 112).

Klasikler kâr ve ücret arasında bir çelişki olduğu düşüncesine sahiptirler ve bundan dolayı gelir dağılımı sorununun farkında olduklarını ve teorilerini bunun üzerine şekillendirdiklerini yansıtmaktadırlar. Fakat sistemin devamlılığı açısından ücretlerin yaşamı devam ettirebilecek düzeye yakın olması gerektiğini de vurgulamaktadırlar. Bu da Klasiklerin, Fizyokratlar gibi gelir dağılımına herhangi bir devlet müdahalesini savunmamaları sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Ulutürk ve Ersezer, 2005, s. 93).

### 2.6.3. Neo-Klasik Gelir Dağılımı Yaklaşımı

Neo-Klasik iktisat, geçimlik ya da doğal ücret anlayışından marjinal verime bağlı ücret anlayışına geçişi sağlayarak klasik değer teorisinde ciddi bir değişim yapmıştır, dolayısıyla emek değer teorisine bir alternatif oluşturmuştur. Bu yaklaşımda malların değişim değerini kullanım değeri yani o malın faydası belirlemektedir (Canbey Özgüler, 2014, s. 242).

Neo-Klasik iktisatta gelir dağılımı teorisinde bölüşüm, faktör fiyatlaması şeklinde fiyat teorisinin özel bir sorunu olarak ele alınmaktadır. Neo-Klasik iktisatta fayda değer teorisinin incelenmesi nedeniyle üretimle birlikte bölüşüm sorunu da ele alınmaktadır. Bölüşüm sorunu, bireyler arasında ve faktörler arasındaki bölüşüm olarak iki ayrı şekilde incelenmektedir. Gelirin bireyler arasında bölüşülmesi, bireyler arasında üretim faktörlerinin dağılımına ve faktör fiyatlarına bağlı olmaktadır. Neo-Klasik iktisatta üretimin nesnel koşulları ve marjinal verimlilik teorisi, bölüşümü belirleyen temel etmenler olarak değerlendirilmektedir (Akyüz, 2009, s. 82).

Marjinal verimlilik ilkesine dayalı bölüşüm kuramı Clark tarafından ortaya atılmış, sonraki süreçte ise Wicksell ve Wicksteed tarafından geliştirilmiştir (Akyüz, 2009, s. 77). Neo-Klasikler, faktör payları ve bölüşüm sorunları için kavramsal araç olarak faktörlerin marjinal verimlilikleri ve esnekliklerini geliştirmişlerdir. Üretim fonksiyonu ise verimlilik ve eş-ürün analizleri ile birlikte bir bütün olduğundan, Neo-Klasik iktisatta üretim ve bölüşüm teorileri içiçe girmiş durumdadır. Bundan dolayı, bölüşümle ilgili tüm sonuçlar üretim fonksiyonundan elde edilebilmektedir (Uysal, 1997, s. 27).

Neo-Klasik iktisatta gelir dağılımı sorunu öncelikli olmayıp ikinci plana atılmış durumdadır (Pasinetti, 2000, s. 388). Gelir dağılımı kavramının toplumsal refah üzerindeki etkisinden söz edilmemektedir (Akyüz, 2009, 93). Dolayısıyla Neo-Klasik iktisatçılar gelir dağılımını bir sorun olarak görmemektedirler. Neo-Klasiklere göre bireyler üretime yaptıkları katkı ölçüsünde gelir elde etmektedirler, dolayısıyla kimsede bir artık meydana gelmemekte ve gelir adil bir şekilde dağılmış olmaktadır. Bu durumda da devlet müdahalesine gerek görülmemektedir (Ulutürk ve Ersezer, 2005, s. 95).

#### 2.6.4. Keynesyen Gelir Dağılımı Yaklaşımı

Keynes, tam istihdam ve gelir dağılımını kapitalist sistemin önemli iki sorunu olarak nitelendirmesine rağmen gelir dağılımı modeli kurmamıştır. Keynes, kârı üretimin satış değeri ile maliyetler arasındaki fark olarak tanımlamaktadır, bunun yanı sıra üretim maliyetlerini ise ücret, rant, faiz ve müteşebbislerin normal kazançlarının toplamı şeklinde ifade etmektedir. Toplam üretim maliyeti ise toplumun parasal gelirin eşittir. Doğal olarak toplumun elde ettiği gelir, ekonomik sistemdeki farklı grupların alacağı kararlara bağlı olmaktadır. Para otoriteleri meydana gelebilecek değişiklikleri giderecek kararlar almadığı müddetçe, faktör fiyatlarındaki artış ya da azalışlar aynı oranda fiyat dalgalanmalarına yol açarak kârların değişmeksizin aynı kalmasına neden olacaktır. Keynes, dağılım hakkındaki görüşlerini bu kadarla sınırlamakla birlikte makro gelir dağılımı teorisi kurmamıştır (Alkin, 1969-1970, s. 131-132).

Keynesyen iktisatta bölüşüm iki önemli varsayıma dayanmaktadır;

- Ücretler kısa dönemde sabittir ve parasal olarak belirlenmektedir.
- Yatırım, tasarruftan bağımsızdır.

Tüketim malları ve yatırım mallarının toplam üretim miktarından aldıkları payların, toplam üretim sonucu ortaya çıkan gelirin tüketim harcamaları ve yatırım harcamalarının elde edecekleri paylardan farklı olmasına yatırımın tasarruftan bağımsız olması varsayımı neden olmaktadır. Burada yatırım- tasarruf arasında bir dengesizlik söz konusu olmaktadır ve bu dengesizliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Yatırım-tasarruf dengesinin nasıl sağlanacağı ise ücret ve kârın toplam gelirden elde edecekleri payları da açıklamaktadır (Ataman, 1996, 54-55).

Boulding, Keynes'in gelir dağılımı hakkındaki fikirlerinden etkilenecek oluşturduğu makro modelinde milli gelirin dağılımında etkili olan faktörlerin ekonomideki yatırım, tasarruf ve likidite tercihi kararları olduğunu belirtmektedir. Bu düşünce ışığında bilanço türü bir sınıflandırma ve analiz yapmayı tercih ederek ekonomik sistemin temel özdeşliklerini yazmaya çalışmıştır. Boulding, milli gelirin toplumun elindeki aktiflere yapılan ilavelerden olduğunu düşünmektedir. Öne sürülen dağılım analizi bu ilavelerin sınıflar arasında nasıl bölüşüldüğünü belirtmeye çalışmaktadır (Alkin, 1969-1970, s. 133).

Robinson ise yine yatırım ve tüketim kararlarını göz önünde bulundurarak kurduğu makro ekonomik gelir dağılımı modelinde teknik ilerlemenin de gelir dağılımına olan etkisini göz önünde bulundurarak çalışmasını gerçekleştirmektedir (Alkin, 1969-1970, s. 133).

Boulding ve Robinson, makro nitelikte bir gelir dağılımı modeli oluşturmaya çalışmışlarsa da efektif talebe önemli bir yer vermekle birlikte aşırı tanımsal olmalarından dolayı bu modeller ekonomik değişimleri açıklamakta yeterli olmamışlardır. Kaldor ise çarpan mekanizmasını kullanarak oluşturduğu en etkili gelir dağılımı modelinde ekonomik denge mevcutken tasarruflar kesinlikle yatırımlara eşit olmalı ve bu durumda gelir seviyesi ve gelirin dağılımını belirleyen faktörün yatırım kararları olduğunu ileri sürmektedir; fakat yatırımları belirleyen faktör, gelir seviyesi ve gelir dağılımı olmamaktadır (Alkin, 1969-1970, s. 133).

Keynesyen iktisat gelir dağılımı sorununu kabul etmesine rağmen bu sorunun çözümü için doğrudan uygulanacak politikalar üretmemiştir. Ayrıca devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini, bu müdahaleyle gelir dağılımının daha adil bir duruma geleceğini savunmaktadır (Ulutürk ve Ersezer, 2005, s. 98).

### **2.6.5. Monetarist Gelir Dağılımı Yaklaşımı**

Monetaristler, iktisadi sorunların para politikaları ile aşılabileceğini, bölüşüm sorununun çözümü için ise piyasaya güven duyulmasını ve para arzının isteğe göre değil kurala göre artırılmasını, gelir dağılımındaki adaleti yakalama noktasında ise devlet müdahalesinin en aza indirilmesi gerektiğini savunmaktadır (Öztürk, 2009, s. 191).

Friedman sürekli gelir hipotezinde, sürekli ve geçici olarak geliri ikiye ayırmaktadır. Sürekli gelir, bireyin elde ettiği servet, bu servet haricinde sahip olduğu diğer donanımlar (eğitim vb.) ve bireyin ekonomik faaliyeti sonucu elde ettiği kazancından meydana gelirken, geçici gelir, sürekli gelir haricindeki bütün etmenlerden meydana gelmektedir (Friedman, 1957, s. 21-22).

Friedman, çeşitli meslek gruplarına mensup kişilerin kimisi risk tercih ederken kimisinin de riskten kaçınmakta olduğu görüşünü savunmaktadır. Makro anlamda gelir dağılımı ise toplumun genelinin riskten kaçınıp kaçınmaması ile ilgilidir, buradan da

anlaşılacağı gibi risk, gelir dağılımını belirleyen önemli bir etmen olarak değerlendirilmektedir (Sahota, 1978, s. 10).

Friedman gelir dağılımı üzerinde pek fazla durmamıştır ancak gelir dağılımını diğer yaklaşımlardan farklı olarak risk ve tercihler gibi faktörlerin çerçevesinde değerlendirmiştir ve gelir dağılımını kötü etkileyeceği düşüncesini savunmasından dolayı bu konuda devlet müdahalesini reddetmektedir. Friedman'ın gelir dağılımı sorununa çözüm önerisi olarak ortaya attığı 'Negatif gelir vergisi' bu konunun tek istisnası durumundadır (Ulutürk ve Ersezer, 2005, s. 96).

Negatif gelir vergisi yöntemi genellikle gelişmiş ülkelerde uygulanmaktadır ve bu yöntemle gelir düzeyi belirlenen asgari düzeyin altında kalan ailelere yardım maksadıyla ödeme yapılması ve bu yolla yoksullukla mücadele edilmesi öngörülmektedir. Negatif gelir vergisi ile ekonomik durumu yeterli olmayan bireylere ya da gruplara devlet tarafından karşılıksız ödeme yapılmaktadır. Bu yöntem ile her aileye bir miktar gelir garantisi verilerek ailelerin belirlenen bu miktarın altına düşmesi engellenmektedir (Öztürk, 2009, s. 291).

#### **2.6.6. Anayasal İktisat Gelir Dağılımı Yaklaşımı**

Anayasal iktisat teorisi kamusal karar alma sürecinin iktisadi analizini yapmaktadır. Bu teori, iktisadi sorunlar karşısında geliştirilen politikaları sınırlayan anayasal sınırların içeriğini belirlemektedir (Aktan, 2004, s. 81-101).

Gelir dağılımında adaleti belli anayasal kurallar çerçevesinde inceleyen ekolün kamu harcamaları ve sosyal harcamalara dair görüşleri göz önünde bulundurulduğunda, gelir dağılımının adil dağılımı açısından kullanılması gereken araçların gelir dağılımını daha da olumsuz etkilediği düşüncesi ekolün dışlanmasına sebep olmaktadır. Bundan dolayıdır ki anayasal kurallar bu alanda devlet müdahalesine izin vermemektedir (Ulutürk ve Ersezer, 2005, s. 97).

#### **2.6.7. Post Keynesyen Gelir Dağılımı Yaklaşımı**

Post Keynesyen gelir dağılımı yaklaşımında Kalecki, Kaldor, Pasinetti ve Robinson gibi ekolün öncü iktisatçılarının ortaya attığı modeller incelenmektedir.



Kalecki, mal fiyatlandırması yöntemi ile gelir dağılımı teorisine katkıda bulunmaktadır. Kalecki, eksik rekabet koşullarının geçerli olduğu bir ekonomide ortalama maliyete ek olarak kâr fiyatlandırması yöntemini, arz- talep koşulları ile marjinal maliyet ve marjinal gelir eşitliği söz konusu olduğunda gerçekleşen kâr maksimizasyonu ilkesinin belirlediği fiyatlandırmaya alternatif olarak geliştirmiştir. Geliştirilen bu alternatif yöntemde fiyatlandırma sistemi, maliyet ve monopolleşme derecesine bağlıdır. Söz konusu yeni yöntemde kısa dönemde eksik rekabet koşulları altında değişen maliyet unsurları ve rakip firmaların fiyatları dikkate alınmaktadır. Yeni fiyatlandırma mekanizmasının işlemesi sonucu gerçek ücret düşerek ücretli çalışan bireylerin aleyhine olacak şekilde gelir yeniden dağılmaktadır (Akyüz, 1977, s. 237-239). Kalecki'nin monopolleşme derecesine bağlı olarak geliştirdiği bölüşüm modeli, diğer neo- keynesyen iktisatçıların geliştirdiği modellerin de temelini oluşturmaktadır. Kaldor, Pasinetti ve Robinson da bu modele katkıda bulunarak analizlerini gerçekleştirmişlerdir (Ataman, 1996, s. 56).

Kaldor, uzun dönemde tam istihdamın gerçekleştiği büyüme dengesine sahip bir ekonomide, büyüme ve bölüşüm arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Kaldor'un geliştirdiği model sonucunda gelir dağılımı yine ücretli çalışan bireylerin aleyhine olacak şekilde değişmektedir. Pasinetti'nin geliştirdiği modelin, Kaldor modelinin uzantısı olduğunu düşünülmektedir. Kaldor ve Pasinetti modellerinin ortak sonucu; işsizliğin olduğu bir ekonomide yatırımlarda meydana gelecek artışların işsizliği azaltıp gelir düzeyini arttıracaktır, öte yandan tam istihdam söz konusu olduğunda ise gelir dağılımını değiştirecektir (Akyüz, 1977, s. 553-563-651).

Robinson'un geliştirdiği model, Kaldor ve Pasinetti modellerinin uzantısı niteliğindedir. Robinson uzun dönemde siyasal ve ekonomik güçlerin öncelikli olarak gelir dağılımının belirlenmesinde etkili olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Robinson kapitalist sistemdeki tasarruflara dair firma ve bireysel tasarruflar arasındaki ayrıma da dikkat çekmektedir. Böylece kârdan elde edilen tasarruf ile temettü gelirinden elde edilen tasarruf arasındaki fark ortaya çıkmaktadır ve üretim dönemi sonunda dağıtılan kârlar bir sonraki dönemde kullanıldığından bu iki dönem arasındaki fiyat değişimleri kârın gerçek değerini etkileyerek gelir dağılımını da değiştirmektedir (Akyüz, 1977, s. 657-711).

## 2.7. Gelir Dağılımını Belirleyen Unsurlar

Gelir dağılımı, ülkelerin karşı karşıya kaldığı en büyük ekonomik ve sosyolojik sorunlar arasında yer almaktadır. Çalışmamızda gelir dağılımının ekonomik boyutları incelenmektedir ve gelir dağılımı birçok unsurdan etkilenmektedir. Gelir dağılımını etkileyen unsurlar arasında büyüme, bütçe açıkları, enflasyon, dışa açıklık, faiz oranı, kayıt dışı ekonomi, iktisat politikaları, nüfus, iş gücü yapısı, servet, eğitim, iç borçlanma, küreselleşme olmak üzere daha birçok unsurdan etkilenmektedir. Burada yalnızca en önemli olduğu düşünülen unsurlara değinilmektedir.

### 2.7.1. Büyüme

Büyüme, gelir dağılımı ile olan ilişkisi açısından iktisatçıların üzerinde çok fazla mutabık olamadıkları konulardan biridir. Kuznet'in gelir dağılımı ile büyüme arasındaki ilişkiyi ele aldığı temel çalışması sonucunda meydana gelen büyüme gelir dağılımındaki eşitsizliği önce arttırmakta sonrasında ise azaltmaktadır. Kuznet'in hipotezini doğrulayan çalışmalar olduğu kadar doğrulamayan çalışmalar da mevcuttur. Bu durumun meydana gelmesinde çalışma yapılan ülkelerin mevcut ekonomik durumlar ve analizlerde kullanılan farklı yöntemler de etkili olmaktadır (Akça ve Ela, 2012, s. 246).

Birbiri ile etkileşim halinde olan büyüme ve gelir dağılımı kavramlarını tek yönlü olarak incelememek gerekir. Çeşitli ülkelerde çeşitli iktisatçılar tarafından yapılan çalışmalar gösteriyor ki; büyümedeki durum gelir dağılımını etkilerken, gelir dağılımındaki durum da büyümeyi etkileyebilmektedir (Akça ve Ela, 2012, s. 246).

### 2.7.2. Bütçe Açıkları

Bir ülkede meydana gelen bütçe açığı, harcamaların çokluğu ve/veya vergi gelirlerinin yeterli olmayışı ile alakalıdır. Bundan dolayı bütçe açıklarının gelir dağılımına olan etkisi için özünde bütçenin gelir ve giderlerine bağlı olmaktadır. Vergi oranlarında bir düşüş olduğu zamanlarda, eğer vergi ödeyen bireyler yüksek gelir grubuna dahil iseler düşük gelir grubuna dahil olanlardan yüksek gelir grubuna dahil olanlara doğru bir vergi transferi meydana gelmektedir. Diğer taraftan personel, sosyal güvenlik ve yatırım için bütçeden yapılan harcamaların gelir dağılımını düzelmesi söz konusudur. Bunun dışında faiz ödemeleri yüksek ise bütçe giderlerinden karşılanması sebebi ile gelir dağılımını olumsuz etkilemesi beklenir. Görüldüğü gibi bütçe gelir ve

giderlerinin gelir dağılımını olumlu ve olumsuz etkilemesi söz konusudur, hangisinin daha baskın olarak etkileyeceğini ise önceden belirlemek zordur (Dişbudak ve Süslü, 2007, s. 5).

### **2.7.3. Enflasyon**

Sermaye gelirleri ve emek gelirleri arasında emeği olumsuz etkileyerek aradaki dengeyi bozan en önemli araçlardan biri olan enflasyon, gelir dağılımındaki eşitsizliğin oluşmasındaki en büyük etkenlerden birisi durumundadır. Gelir dağılımını doğrudan etkilememekle birlikte meydana gelen yüksek enflasyonun gelir dağılımındaki eşitsizliği arttırıcı bir etkisi gözlenirken, enflasyonun düşmesi gelir dağılımındaki eşitsizliği doğrudan azaltmamaktadır. Ayrıca enflasyon, tersine artan oranlı vergi gibi de gelir dağılımındaki eşitsizliği etkilemektedir. Yani yüksek gelir grupları yüksek enflasyon karşısında mevcut durumlarını koruyabilecek konumdalarken, sabit geliri olan bireyler için ciddi bir kötüleşme meydana gelmektedir (Altınışık ve Peker, 2018, s. 106).

### **2.7.4. Dışa Açıklık**

Heckscher-Ohlin ve Stolper-Samuelson teorileri uluslararası ticaretin gelir dağılımına olan etkilerinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Dış ticarete karşılaştırmalı üstünlüğü savunan Heckscher- Ohlin teorisinde, üstünlük elde edebilmek adına nispeten fazla olan üretim faktörlerinin kullanımını gerektiren malların üretiminde uzmanlık kazanmak gerekmektedir. Dolayısıyla fazla olan üretim faktörlerinin hem talebi hem de geliri artarken, kıt olan faktörlerinki yine hem talebi hem de geliri azalacaktır (Artan ve Kalaycı, 2014, 72-73).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde teorik olarak ticarete dışa açıklığın gelir dağılımı üzerinde farklı etkilere sahip olması beklenmektedir. Gelişmiş ülkelerde serbest ticaret ülkede fazla olan sermaye ve vasıflı işgücünün gelirini arttırır ve bu da hali hazırdaki gelir dağılımının bozulmasına yol açar. Gelişmekte olan ülkelerde ise ticaretin serbestleşmesi fazla olan vasıfsız işgücünün gelirini arttırır ve bu da gelir dağılımındaki bozuklukların iyileşmesine neden olur. Sonuç olarak dışa açıklık gelir dağılımını gelişmiş ülkelerde olumsuz etkilerken, gelişmekte olan ülkelerde ise olumlu etkilemektedir (Artan ve Kalaycı, 2014, s. 73).

### 2.7.5. Nüfus ve İşsizlik

Nüfus artış hızının yüksek olması, düşük gelire sahip kesimin artan gelirden aldıkları payın artmamasına neden olmaktadır (Altınışık ve Peker, 2018, s. 105). Dolayısıyla işsizlik de artan nüfusla birlikte artan işgücünün emek piyasasına girmesi ekonominin istihdam yaratma kapasitesine bağlı olarak artmaktadır. Ülkede işsiz kalan bireyler gelir dağılımını işsiz nüfus aleyhine bozmakla birlikte yoksulluğu da arttırmaktadırlar. Eğitim ise doğurganlık oranının düşmesini sağlayarak nüfus artışını azaltmaktadır (Akça ve Ela, 2012, 245-246).

Beşeri sermayesi düşük olan ülkeler geniş aile yapısını tercih edip beşeri sermaye yatırımını daha az ölçüde yaparken, beşeri sermayesi yüksek olan ülkelere küçük aile yapısını tercih ederek beşeri sermayeye daha fazla yatırım yapmaktadırlar. Dolayısıyla ülkelerin gelişimine bağlı olarak doğurganlık oranı düşer ve bu durum ücretleri artırarak kadının işgücüne katılım oranının da artmasını sağlamaktadır. Böylece cinsiyetler arasında meydana gelen gelirdeki dengesizlikler de azalmaktadır (Akça ve Ela, 2012, s. 246).

### 2.7.6. Eğitim

Beşeri sermaye ülkeler için en önemli üretim faktörlerinden biri haline gelmiş durumdadır. Gelir dağılımındaki bozukluklara yol açan en temel etmenlerden birisi de eğitim alanındaki bozukluklardır. Bireylerin edinebilecekleri bilgi düzeyi konusunda doğal bir sınır bulunmaktadır ve bundan dolayıdır ki ülkelerin eğitim düzeyi arttıkça gelir dağılımındaki eşitsizlikler de azalacaktır (Aktan ve Vural, 2002, s. 8). Eğitimin gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmadaki rolü ise eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasıyla birlikte ülkedeki ortalama eğitim düzeyinin artmasıyla sağlanacaktır (Canbey Özgüler, 2014, s. 66).

### 2.7.7. Demokrasi

Ülkelerin demokrasi seviyelerindeki farklılıklar ülkedeki gelir dağılımının şekillenmesinde rol oynayan etmenlerden biridir. Demokratik hükümetler gelirin yeniden dağılımını sağlayacak politikalarla düşük ve orta gelirli kesime katkı sağlamaktadırlar. Fakat antidemokratik hükümetlerde bu durumun tersi gözlenmektedir. Bu tür hükümetlerde yüksek gelir düzeyine sahip kesime karşı sorumlu olunup,

politikalar bu kesimin yararına olacak şekilde oluşturulmaktadır. Bu politikalar ise ülkedeki mevcut gelir dağılımı eşitsizliğinin sürdürülmesine veya eşitsizliğin daha da artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla demokrasi, politik gücün çoğunluğun yararına olacak şekilde kullanılmasına ve gelirdeki eşitsizliklerin azaltılması amacıyla yönelik politikalar oluşturulmasına yardımcı olmaktadır (Reuveny ve Li, 2003, s. 577-578).

### **2.7.8. Servet**

Servet dağılımının dengeli olmaması, kişisel gelir dağılımında meydana gelen dengesizliklerin önemli nedenlerinden biridir. Bundan dolayı arazi, bina gibi servet unsurları üzerinden alınan dolaysız olan servet vergileri, gelir dağılımında servete bağlı olarak meydana gelen adaletsizliğin giderilmesinde büyük önem taşımaktadır (Altınışik ve Peker, 2008, s. 106).

### **2.7.9. Kayıtdışı Ekonomi**

Ülkede gelir dağılımında eşitsizliğe sebep olan bir diğer unsur da kayıtdışı ekonomi ve istihdamdır. Gelir eşitsizliğine yol açmasının yanı sıra yoksulluğa da neden olmaktadır ve ortadan kaldırılmadığı takdirde gelir eşitsizliğini uzun vadede daha da arttırmaktadır (Canbey Özgüler, 2014, s. 66). Kayıtdışı ekonomi verimliliği düşürerek, sosyal sorunların oluşmasına yol açarak, vergilendirilmemesi sebebiyle de kamu gelirlerine katkıda bulunmayarak ve rekabetçi bir piyasa yapısının oluşmasını engelleyerek gelir dağılımını olumsuz etkilemektedir (Altınışik ve Peker, 2018, 105-106).

## **2.8. Dünya’ da Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı İlişkisi**

İktisat biliminde yıllardır araştırılan ve tartışılan bir konu haline gelen ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ilişkisi, 1955 yılında Simon Kuznets’in ortaya attığı hipotez ile daha da önem kazanmıştır. Kuznets’in yalnızca Almanya, İngiltere ve ABD için yaptığı araştırmada öne sürdüğü hipoteze göre ekonomik büyüme ve gelir dağılımındaki eşitsizlik ekonomik gelişmenin ilk aşamasında artarken, ilerleyen safhalarında azalmaktadır (Kuznets, 1955, s. 4). Kendinden sonraki çalışmalara yol gösterici nitelikte olan Kuznets’in çalışmasının yanı sıra ekonomistler ve politika yapıcılar ekonomik büyüme ve gelir dağılımı eşitsizliği üzerine yıllardır çeşitli araştırmalar yapmaktadırlar.

Ekonomik büyümenin yarattığı refah artışına ait gelir dilimleri itibariyle paylaşımı da ülkelerin ekonomik büyüme performansı kadar önemli olmaktadır. Bireylerin refah içerisinde yaşamalarını sağlayan ekonomik büyüme meydana geliyorsa ülke ekonominin nasıl büyüdüğü ve büyümeden fayda sağlayan gelir gruplarının belirlenmesi de önem arz etmektedir. Ekonomik büyümenin gerçekleştiği bir ülkede de gelir dağılımında eşitsizlik artabilmekte ve bu durumda elde ettiği geliri azalan gelir grupları için refah daha farklı anlamlar içermektedir (Cural, 2009, 79-82).

Gelir dağılımındaki eşitsizlik küreselleşmeyle beraber değerlendirildiğinde, rekabet gücü olan-olmayan ülkeler arasında ilk grubun lehine olmak üzere daha fazla farka neden olmaktadır. Günümüzde gelir dağılımı dünyanın değişik bölgelerinde bozulmuş durumdadır ve bu durum sayıca artmaktadır (Özerkmen, 2004, s. 138).

Tablo 1.

*Gelir Gruplarına Göre Hanehalkı Gelir Eşitsizliği (Gini Endeksi) 1990-2010*

Ülke Düzeyi Durumu	Ülke Sayısı	1990'ların Başında Gini Endeksi	2010'ların Sonunda Gini Endeksi	Yüzde Değişim
Alt Gelir Grubu	33	36.0	39.9	%12
Alt-Orta Gelir Grubu	47	41.1	43.9	%12
Üst-Orta Gelir Grubu	12	53.4	49.7	%-7
Üst Gelir Grubu	24	41.9	45.7	%9
Tamamı	116	39.0	42.1	%10

Kaynak: (UNDP, Humanity Divided: Confronting Inequality in Developing Countries, 2013, s. 67).

Tablo 1'de görüldüğü üzere alt, alt-orta ve üst gelir grubu ülkelerinde Gini endeksi genel olarak 1990'lı yılların başından 2000'li yılların sonlarına doğru artış göstermektedir. Bu da gelir gruplarına ait ülkelerde gelir dağılımının bahsedilen yıllar içerisinde bozulduğunu ifade etmektedir. Üst-orta gelir grubu ülkelerinde ise tablo 1'de görüldüğü gibi bahsedilen yıllarda Gini endeksinde genel olarak bir azalma söz konusudur. Bu durum ise üst-orta gelir grubu ülkelerinde 1990'lı yılların başından 2000'li yılların sonuna doğru gelir dağılımında bir iyileşmeyi ifade etmektedir.

İncelenen dönem içerisinde Tablo 1'de belirtilen gelir gruplarında önemli değişiklikler meydana gelerek ülkeler arası bir hareketlilik söz konusu olmaktadır. Bazı

alt, alt-orta ve üst-orta gelir grubu ülkeler diğer ülkelere kıyasla daha fazla büyüyerek veya küçülerek buldukları gelir gruplarından bir diğer gelir grubuna hareket edebilmişlerdir (UNDP, Humanity Divided: Confronting Inequality in Developing Countries, 2013, s. 67).

Tablo 2.

*Gelir Gruplarındaki Değişikliğe Göre Hanehalkı Gelir Eşitsizliği (Gini Endeksi) 1990-2010*

1990'ların Başında Gelir Grupları	2000'lerin Sonunda Değişen Gelir Grupları	Ülke Sayısı	1990'ların Başında Gini Endeksi	2000'lerin Sonunda Gini Endeksi	Yüzde Değişim
Alt Gelir Grubu	Değişmeyen	27	36.4	38.6	%8
	Alt-Orta Gelir Grubuna Taşınan	6	35.5	41.5	%17
Alt-Orta Gelir Grubu	Değişmeyen	24	44.5	41.3	%-3
	Üst-Orta Gelir Grubuna Taşınan	17	39.2	47.1	%25
	Üst Gelir Grubuna Taşınan	3	32.7	39.5	%21
	Alt Gelir Grubuna Taşınan	3	37.5	42.3	%22
Üst-Orta Gelir Grubu	Değişmeyen	7	54.4	50.3	%-7
	Üst Gelir Grubuna Taşınan	5	43.7	43.9	%1
Üst Gelir Grubu	Değişmeyen	24	41.9	45.7	%9

Kaynak: (UNDP, Humanity Divided: Confronting Inequality in Developing Countries, 2013, s. 67).

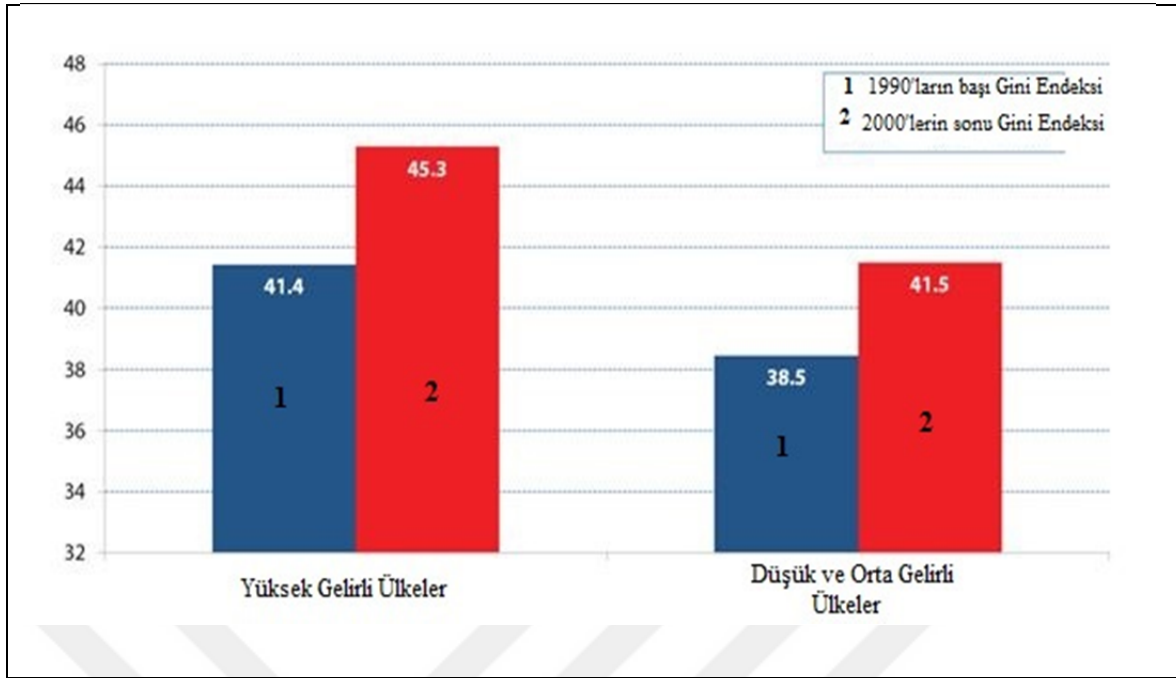
Tablo 2’de incelenen yıllar içerisinde gelir gruplarında meydana gelen değişimler ve bunun sonucunda elde edilen Gini endeksleri ile yüzde değişimleri görülmektedir. Alt gelir grubunda kalan ülkelerde, alt-orta gelir grubuna taşınan ülkelere kıyasla gelir dağılımında bozulma daha az meydana geldiği görülmektedir. Alt gelir grubundan, alt-orta gelir grubuna taşınan ülkelerde Gini endeksi daha yüksektir, dolayısıyla gelir dağılımındaki bozulma daha da fazla olduğu anlaşılmaktadır. Alt-orta gelir grubunda kalan ülkelerde Gini endeksi azalarak, gelir dağılımında bir iyileşme olduğu anlaşılmaktadır. Fakat alt-orta gelir grubundan, üst-orta, üst ve alt gelir gruplarına taşınan ülkelerde Gini endeksi tablo 2’de görüldüğü üzere artmıştır, yani gelir

dağılımında bozulma meydana geldiği anlaşılmaktadır. Üst-orta gelir grubunda kalan ülkelerde Gini endeksi azalarak, gelir dağılımında meydana gelen bir iyileşme olduğu görülmektedir. Fakat üst-orta gelir grubundan, üst gelir grubuna taşınan ülkelerde ise Gini endeksinin artmış olması gelir dağılımında bozulmanın arttığını ifade etmektedir. Üst gelir grubunda ise incelenen yıllar içerisinde başka bir gelir grubuna geçiş olmadığı ve Gini endeksinin arttığı görülmektedir, yani gelir dağılımındaki bozulmanın da arttığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2’de dikkat çeken kısım ise ülke gruplarında, grubunu daha yüksek gelir grubuna taşıyan ülkelerin aynı gelir grubunda kalan ülkelere kıyasla gelir dağılımındaki eşitsizlik konusunda daha büyük artışlar yaşamasıdır. Örneğin, alt gelir grubunda, ortalama Gini endeksi, o grupta kalan ülkelerde yüzde 8 oranında artarken, alt-orta gelir grubuna yükselen ülkelerde yüzde 17 oranında artmıştır. En çarpıcı etkileşim alt-orta gelir grubundaki ülkeler arasında görülebilir: bu grupta kalan ülkeler gelir eşitsizliğinde ılımlı bir düşüşe sahipken, gelir grubunu değiştiren ülkelerde Gini endeksindeki artış yüzde 20’den fazladır. Benzer şekilde, ülkelerin üst-orta gelir grubunda, bu grupta kalan ülkeler gelir eşitsizliğinde yüzde 7’lik bir düşüş gösterirken, yüksek gelir seviyesine yükselenler yüzde 1 oranında bir artış göstermiştir. Eşitsizlik, son yirmi yılda hızlı büyüme gerçekleştiren tüm ana gelir gruplarında ortalama olarak artış göstermektedir. Bu durum ilginç bir şekilde büyümenin eşitsizlikle nasıl etkileşime girdiğine dair öngörü oluşturabilmektedir (UNDP, *Humanity Divided: Confronting Inequality in Developing Countries*, 2013, s. 68).

Eşitsizlik sorunu, ülkeler arası yapılan karşılaştırmalı analizlerde gözlendiği gibi önemli sorunlara neden olmaktadır. BM’nin İnsani Gelişme Raporunda belirttiği gibi yüksek gelirli ve düşük gelirli ülke grupları arasındaki fark küreselleşmenin de etkisiyle artmaktadır (Ferkiss’s çalışması-içinde Özerkmen, 2004, 138-139).



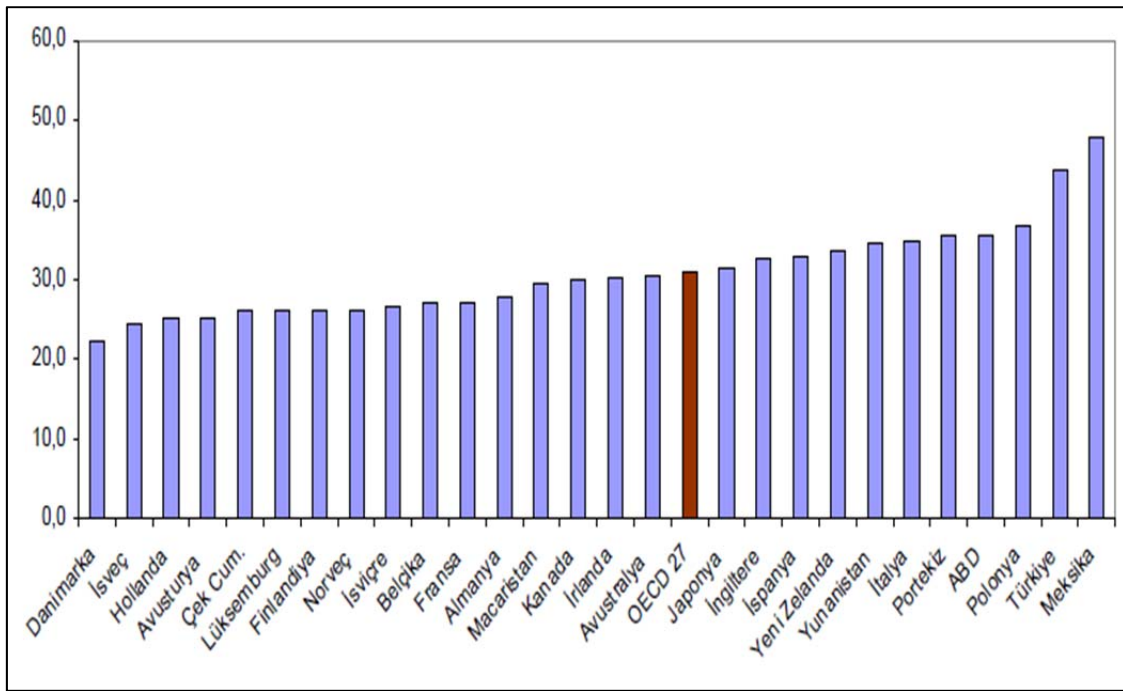


Şekil 5. Ülkelerin gelir durumuna göre hanehalkı gelir eşitsizliği (Gini endeksi) 1990-2010

Kaynak: (UNDP, Humanity Divided: Confronting Inequality in Developing Countries, 2013, s. 64).

Şekil 5'te de görüldüğü üzere hem yüksek gelirli hem de düşük ve orta gelirli ülkelerde zaman içerisinde Gini endeksinde artış gözlenmektedir. Yani yüksek gelirli ülkelerde de düşük ve orta gelirli ülkelerde de gelir eşitsizliği zamanla artmış durumdadır.

Gelir dağılımındaki eşitsizlik son 20 yıldır OECD ülkelerinde ortalama 2 puanlık bir artış göstermektedir. Bunun yanı sıra ülkeler arasındaki gelir farkı daha da artmış durumdadır ve ülkelerin çoğu artan farktan etkilenmektedir (OECD, Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries, 2008, s. 2). Gelir dağılımındaki eşitsizlik Türkiye ve Meksika'da en yüksek seviyede yer alırken, İskandinav ülkelerinde en düşük seviyede yer almaktadır. İstisnalar saklı kalmak kaydı ile kişi başına düşen gelir ile gelir dağılımındaki eşitsizlik arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır (Cural, 2009, s. 74).



Şekil 6. OECD ülkelerinde gini katsayısı\* (%)

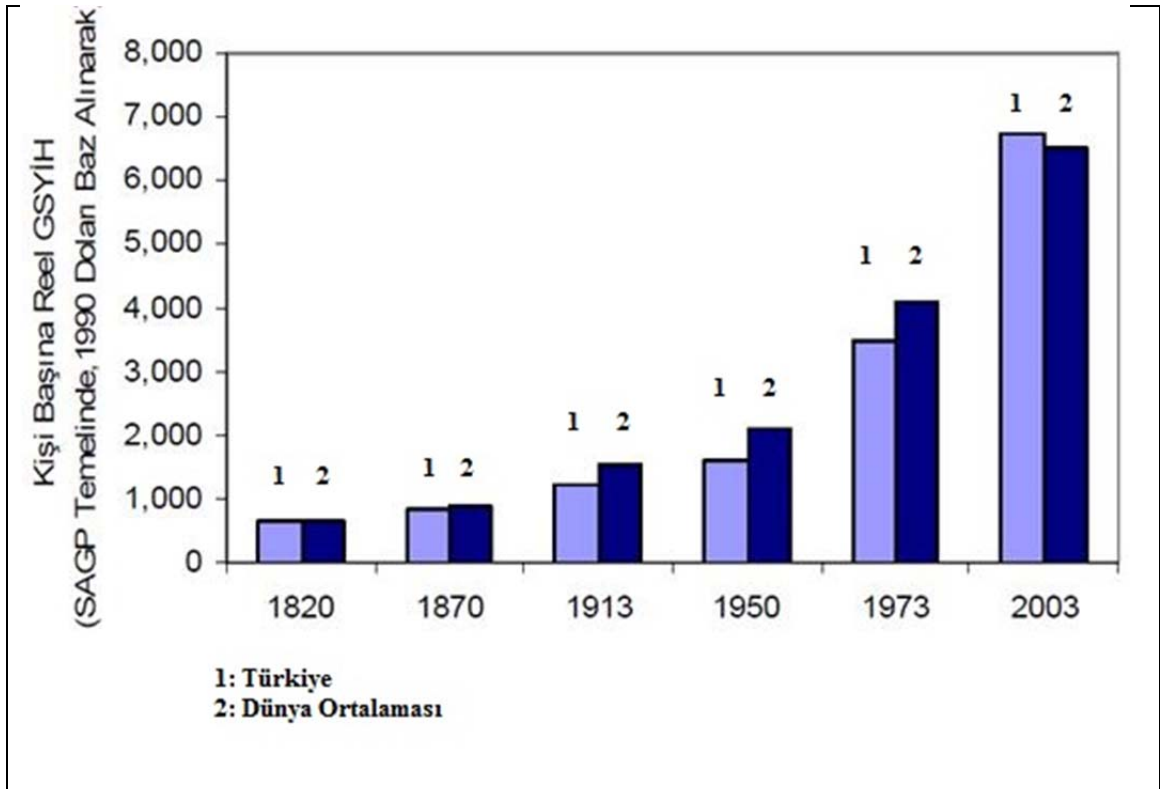
\*Belçika ve İspanya için 1995, Avustralya, Avusturya ve Yunanistan için 1999, Almanya, Lüksemburg, Yeni Zelanda ve İsviçre için 2001, Çek Cumhuriyeti, Meksika ve Türkiye için 2002, diğer ülkeler için 2000 yılı verileridir.

Kaynak: (OECD, Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries, s. 25).

Şekil 6'e göre Danimarka ve İsveç, yaklaşık 0,23 oranında Gini Katsayısına sahipler ve dolayısıyla bu ülkeler gelir dağılımındaki eşitsizliğin en az olduğu ülkelerdir. Hollanda, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Lüksemburg, Finlandiya, Norveç, İsviçre, Belçika, Fransa, Almanya, Macaristan, Kanada, İrlanda ve Avustralya'da ise Gini Katsayısı 0,26-0,30 arası olan ülkelerdir. Görüleceği üzere, bu ülkelerde de eşitsizlik görece az durumdadır. Japonya, İngiltere, İspanya, Yeni Zelanda, Yunanistan ve Kore'de Gini Katsayısı OECD ülkeleri ortalamasının biraz üzerinde 0,31-0,34 oranları civarındadır, buralarda eşitsizliğin biraz daha fazla olduğu görülmektedir. İtalya, Portekiz, ABD ve Polonya'da da Gini Katsayısı OECD ülkeleri ortalamasının daha da üzerinde yer alarak eşitsizliğin daha da arttığı ülkeler durumundadırlar. Gini Katsayısının ortalamasının en üstünde yer aldığı ülkelere olan Türkiye ve Meksika'da ise gelir dağılımındaki eşitsizlik çok daha büyüktür (Cural, 2009, 76-77).

Kişi başına gelirden meydana gelen artışlar OECD ülkeleri gelir dilimleri (Alt %20, Orta %60, Üst %20) arasında ciddi farklılıklar oluşturmaktadır. 1985-1995 ve 1995-2005 dönemlerinde gelirden en yüksek artış Kanada, Finlandiya ve Norveç'te (Üst %20) meydana gelmiştir. Bu ülkelerdeki gelir artışı, eşitsizliğin arttığı 1990'lı yıllarda 1980'li

yıllara göre daha fazladır. Kişi başına gelirde sonraki en yüksek artış ise İrlanda, Meksika ve Türkiye’de (Orta %60) meydana gelmiştir. Bu ülkelerde kişi başına gelir 1995-2005 döneminde, 1985-1995 dönemine kıyasla daha fazla artmıştır. En düşük gelir artışı ise İtalya ve Meksika’da (Alt %20) meydana gelmiştir. Bu ülkelerde kişi başına gelirde 1995-2005 döneminde, 1985-1995 dönemi ile karşılaştırıldığında daha yüksek bir artış meydana gelmiştir. Kişi başına gelirde artış meydana gelse de OECD ülkelerinde gelir dağılımında eşitsizlik meydana gelmiştir. Bu duruma sebep ise gelir dilimleri arasında meydana gelen farklılıklardır. Üst gelir dilimindeki hanehalklarındaki gelir artışı, orta ve alt gelir dilimlerindeki hanehalklarının gelir artışlarından daha fazla olmuştur (Cural, 2009, 79-80).



Şekil 7. 1820-2003 Türkiye ve dünya genelinde kişi başına reel GSYİH

(SAGP temelinde, 1990 doları baz alınarak)

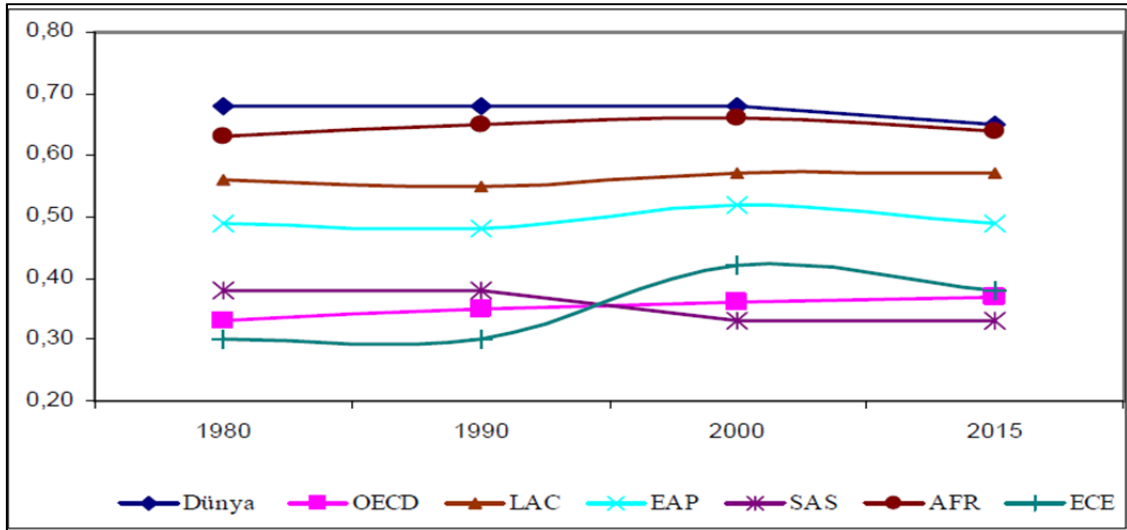
Kaynak: (Maddison’s çalışması-içinde Derviş, 2007, s. 2).

	1820	1870	1913	1923	1950	1973	2003
Türkiye	643	825	1213	712	1623	3477	6731
Brezilya	646	713	811	1046	1672	3882	5563
Yunanistan	641	880	1592	1988	1915	7655	13677
Endonezya	612	654	904	949	840	1504	3555
Kore Cum.	600	604	869	1131	854	2824	15732
Meksika	759	674	1732	1884	2365	4853	7137
İspanya	1008	1207	2056	2290	2189	7661	17021
İsveç	1198	1662	3096	3047	6739	13494	21555
ABD	1257	2445	5301	6164	9561	16689	29037
Dünya Ortalaması	667	873	1526		2113	4091	6516

Şekil 8. 1820-2003 Bazı ülkelerdeki kişi başına reel GSYİH (SAGP temelinde, 1990 doları baz alınarak)

Kaynak: (Maddison's çalışması-içinde Dervis, 2007, s. 2).

Kişi başına gelir, şekil 7 ve 8'den de anlaşılacağı gibi dünya genelinde artmıştır, artış özellikle 2003-2007 yılları arasında büyük bir hızla gerçekleşmiştir. Gelişmekte olan bazı ülkeler dünya nüfusunun çoğunluğunu oluştururken ekonomileri de gelişmiş ülkelerin ekonomilerinden daha fazla büyümektedir. Bu ülkelerde kalkınmada gelişmiş ülkeler seviyesine yetişmeye başlamakla birlikte gelir dağılımındaki eşitsizlikte artışlar görülmektedir. Gelişmekte olan diğer ülkelerde ise sayıca fazla, fakat nüfus açısından toplam nüfusları azdır ve ekonomik büyüme yönünden gelişmiş ülkelerin çok gerisinde kalmış durumdadırlar. Hem gelişmekte olan ülkelerin hem de gelişmiş ülkelerin birçoğunda gelir dağılımı eşitsizliği son iki yüzyıl içerisinde artmıştır ve hala da artmaya devam etmektedir (Derviş, 2007, 1-3-4).

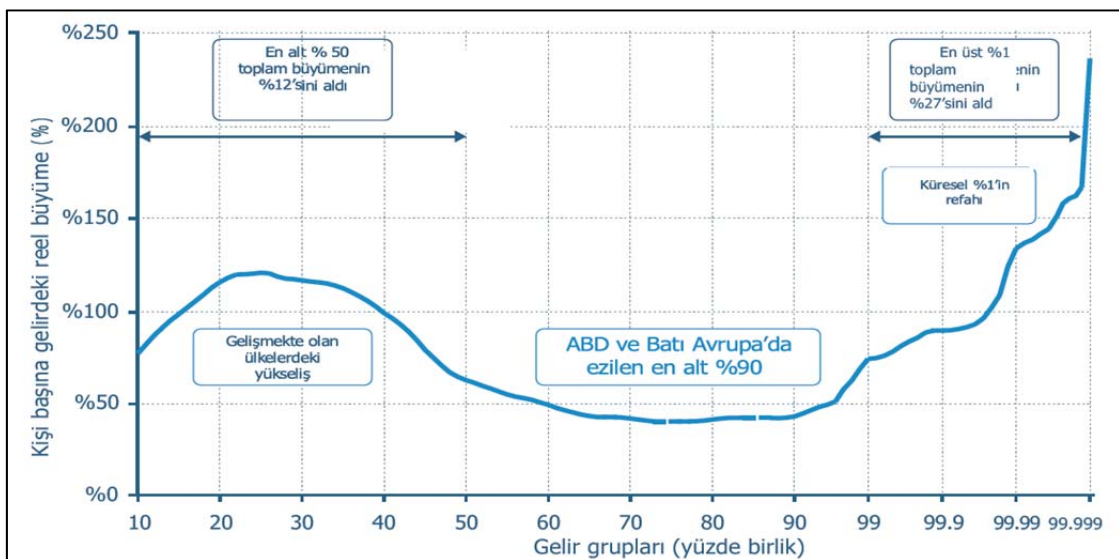


Şekil 9. 1980-2015 Ülke gruplarında\* eşitsizliğin boyutu

\* LAC: Latin Amerika ve Karayipler, EAP: Doğu Asya ve Pasifik, SAS: Kuzey Asya, AFR: Afrika, ECE: Doğu ve Orta Avrupa

Kaynak: ((World Bank: Trends in Global Income Distribution, 1970-2000, and Scenarios for 2015)'den derlenmiştir, Cural, 2009, s. 75).

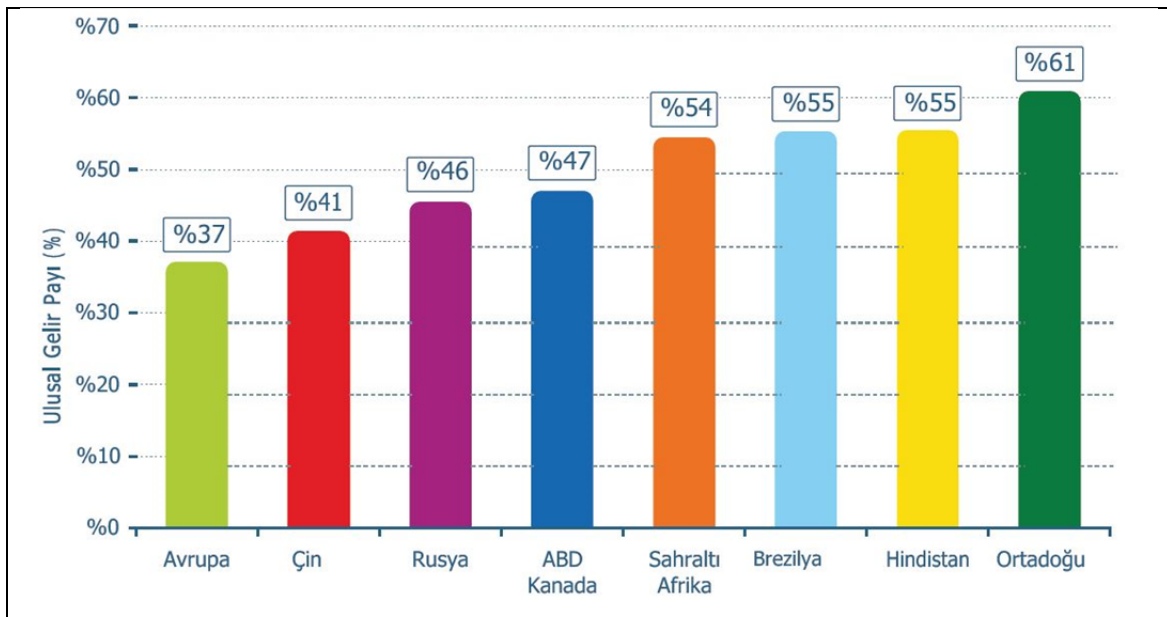
Şekil 9 incelendiğinde ülke grupları arasında gelir dağılımındaki eşitsizliğin önemli ölçüde farklı seyre sahip olduğu görülmektedir. Eşitsizlik en fazla Afrika ülkelerinde görülürken, en az Kuzey Asya ülkelerinde görülmektedir (Cural, 2009, 75-76). Ülkeden ülkeye farklılık gösteren ülke içi gelir dağılımı eşitsizliği, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ortak bir özelliğe sahiptir. Bu özellik ise gelirin en yüksekteki dilimde yani gelir dağılımı piramidindeki en tepede bulunan %1'lik hatta %10'luk dilimde toplanmasıdır (Derviş, 2007, s. 6).



Şekil 10. 1980-2016 Küresel eşitsizlik ve büyüme eğrisi

Kaynak: (WID.world (2017))'den alan Dünya Eşitsizlik Raporu, Özet, 2018, s. 13).

Şekil 10'da küresel boyuttaki eşitsizlik ve büyümenin 1980-2016 yılları arasındaki değişimi görülmektedir. Şekil 10'da yatay düzlemde toplam dünya nüfusu yüzerli gruplar halinde eşit gruplara bölünerek her nüfus grubu gelir seviyesine bağlı olarak soldan sağa doğru azalan bir seyir halinde sıralanmıştır. Dikey düzlem ise grupların her birinden bir kişinin elde ettiği ortalama gelirindeki toplam büyümeyi göstermektedir. Dünyanın en zengin %1'i ve en fakir %10'una ait grubun elde ettiği gelirdeki büyüme incelenen yıllar arasında %74 oranındadır. En zengin %1'lik grup ise yine aynı dönemlerde toplam büyümenin %27'sine sahip olmuştur.



Şekil 11. Dünya genelinde ulusal gelirden en çok pay alan %10, 2016

Kaynak: (WID.world (2017))'den alan Dünya Eşitsizlik Raporu, Özet, 2018, s. 9).

Şekil 11'de 2016 yılında dünya genelinde ulusal gelirden en çok pay alan yüzde 10 gösterilmektedir. Gelirden en az pay alan bölge yüzde 37 ile Avrupa iken, en fazla pay alan bölge yüzde 61 ile Ortadoğu olduğu görülmektedir.

Geçmişten günümüze dünyanın hemen her yerinde gelir dağılımındaki bozulma artmış durumdadır. Fakat bu artış bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Dünya'da genel olarak gelir eşitsizliğinin en az olduğu bölge gelirden en düşük payı alan Avrupa iken, en fazla olduğu yer gelirden en fazla payı alan Ortadoğu'dur (Dünya Eşitsizlik Raporu, Özet, 2018, s. 9).

Gelir dağılımındaki eşitsizlik büyümeyi olumsuz etkileyebileceği gibi büyüme de gelir dağılımını olumsuz etkileyebilmektedir. Gelir dağılımı ve büyüme ilişkisi önemli

bir çalışma alanı oluşturmaktadır ve çalışmaların ortak sonucunda büyüme, gelir dağılımındaki eşitsizlik oranının yüksekliğinden olumsuz etkilenmektedir (Birdsall, 2007, s. 3-4). Ekonomik büyüme, yüksek bir gelir dağılımı eşitsizliğinden olumsuz etkilenirken, küresel yoksulluğu ve eşitsizliği azaltmaya katkı sağlayacak en güçlü araçtır ve bundan dolayı aynı zamanda ulusal yoksulluk ve eşitsizlikleri de azaltmaktadır (Milanoviç, 2018, s. 250).

Dünyadaki tüm ülkeler genelinde gelir dağılımındaki eşitsizlik tarihsel olarak değerlendirildiğinde eşitsizliğin durgun bir görünüm sergilemediği, aksine sayısız dalgalanmalar yaşadığı ve ‘doğal’ bir denge durumuna yöneldiği, düzenli bir eğilimden uzak olduğu söylenebilir. Bütün ülkeler için gelir dağılımındaki eşitsizlik için geçerli olan bir diğer önemli nokta ise eşitsizliğin geçmişten bu yana yalnızca ekonomik faktörlerden değil toplumsal, askeri, politik ve kültürel faktörlerden de büyük ölçüde etkilenerek bozulması durumudur (Piketty, 2014, s. 293).

Dünya ekonomisi için önemli bir tehdit unsuru haline gelen gelir eşitsizliği, sadece az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler için değil gelişmiş ülkeler için de ciddi bir sorun haline gelmiş durumdadır (Özmen, İ. ve Özcan, G., 2018, s. 46)

## **2.9. Türkiye’de Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı İlişkisi**

Gelişmiş ve gelişmekte olan her ülkede karşı karşıya kalınan bir sorun olarak görülen gelir dağılımındaki eşitsizlik sorununa hala tam anlamıyla bir çözüm bulunamamıştır. Bu sorun sadece farklı ülkeler arasında yaşanan bir sorun olmasının yanı sıra aynı zamanda bir ülkenin farklı bölgeleri arasında, bireyleri arasında da yaşanan bir sorundur. Gelir dağılımındaki eşitsizlik, Türkiye’de de uzun zamandır sorun teşkil eden bir durumdur ve kalkınma planlarının hazırlanmasıyla bu sorun çözülmeye çalışılmaktadır (Kubar, 2011, s. 228).

Ülke içindeki veya dışındaki konjonktürel süreçten epeyce etkilenen Türkiye ekonomisinde mevcut gelir dağılımı eşitsizliği yaşanan olumsuz ekonomik olaylar neticesinde daha da artmıştır (Kubar, 2011, s. 228). 1980’li yıllarda Türkiye’de gelirin paylaşımı önemli derecede bozulmuştur. Bu bozulma fonksiyonel gelir dağılımıyla birlikte, sektörel, bölgesel ve kişisel gelir dağılımı da dahil olacak şekilde genel bir bozulmayı içermektedir (Canbey Özgüler, 2014, s. 121). 1990’lı yıllarda küreselleşme; serbestleşme, özelleştirme ve ekonomide devletin rolünün azaltılarak büyüme ve

bölüşümden daha ön planda tutulmuştur. Ülke ekonomisinin büyümeye yönelebileceği alanlar azalmıştır ve gerçekleşse bile dağılımsal olarak bu artıştan mevcut varlıklı olan kesim yaralandığı için söz konusu yıllardaki gelir bozukluğu devam etmiştir (Kazgan, 2002, s. 292-293).

GSMH'nin %5,3 oranında arttığı 1980'li yıllarda gelirden meydana gelen bu artış, toplumun genelinin dışında kalan en zengin kesime gitmiştir. 10 yılda %35'ten %61,9'a yükselen bu pay 1990'lı yıllarda da değişmeye devam etmiştir. Gelirin dünyada en adaletsiz dağıldığı 27 ülke içerisinde Türkiye 20. sıradadır. Yılda %6 ve daha yukarısında gerçekleşen GSMH'deki artış neticesinde oluşan gelir dağılımındaki bozulma ekonomide çok önemli bir baskı yaratmaz. Çünkü az da olsa yoksul kesimin bir miktar gelirdeki bu artıştan pay alması mümkündür. Fakat yine de gelirdeki söz konusu artıştan zengin kesim görece daha fazla pay alacağından gelir dağılımında bozulma meydana gelecektir (Canbey Özgüler, 2014, s. 125-126). GSMH'nin hiç artmadığı ya da azaldığı durumda gelir dağılımının bozulması, gerçekleşebilecek en kötü ihtimaldir. En kötü ihtimal gerçekleştiğinde yoksul kesim mutlak anlamda gelir kaybederken diğer kesimlerin geliri artar, yani gelir dağılımındaki eşitsizlik tamamen artar. 1990-1999 yılları arasında Türkiye'de gelir dağılımındaki eşitsizliğin bozulması önemli bir sorun teşkil etmektedir, çünkü ülkede GSMH'nin artış hızı azalırken (yılda %2.6) aynı zamanda da nüfus artış hızı azalmasına rağmen yine de artmıştır (yılda %1.8) (Kazgan, 2002, s. 325-326).

Gelir dağılımı araştırmaları Türkiye'de ilk olarak 1963 yılında DPT tarafından yapılmışken, 1968 ve 1973 yıllarında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılmıştır. 1973-1974 gelir dağılımı araştırmaları ise TÜİK, DPT ve MEB tarafından yapılmıştır. 1986 yılındaki araştırma TÜSİAD tarafından ve 1987 yılındaki gelir dağılımı araştırması ise 'Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi' ile TÜİK tarafından yapılmıştır. Bir diğer gelir dağılımı araştırması ise 1994 yılında yine TÜİK tarafından yapılmıştır. 2002-2005 yılları arasındaki araştırmalar ise yine TÜİK tarafından fakat bu defa 'Hanehalkı Bütçe Anketleri' ile yapılmıştır. 2006'dan günümüze kadar olan süreçte ve günümüzde de gelir dağılımı araştırmaları TÜİK tarafından Avrupa Birliği uyum çerçevesinde 'Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmaları' ile yapılmaktadır (Özcan, 2016, 180-181).



Tablo 3.

*Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Dağılımı 1*

<i>Nüfus Grupları-Yıllar</i>	1963	1968	1973	1978	1983	1986	1987	1988	1994
Birinci %20	4,5	3	3,5	2,84	2,83	3,9	5,2	3,1	4,9
İkinci %20	8,5	7	8	7,33	6,28	8,4	9,6	9	8,6
Üçüncü %20	11,5	10	12,5	22,13	14,59	12,6	14	12,2	12,6
Dördüncü %20	18,5	20	19,5	22,13	21,39	19,2	21,2	16,6	19
Beşinci %20	57	60	56,5	56,5	54,91	55,9	50	59,1	54,9
Birinci-Beşinci %20 Farkı	52,5	57	53	53,66	52,08	52	44,8	56	50
<b>Gini Katsayısı</b>	0,55	0,56	0,51	0,43	0,52	0,46	0,43	-	0,49

Kaynak: (Karabulut’un çalışması-içinde Özcan, 2016, 184-187-190).

Tablo 4.

*Türkiye’de Yıllar İtibariyle Büyüme Oranları (Yıllık %) 1*

<i>1963</i>	<i>1964</i>	<i>1965</i>	<i>1966</i>	<i>1967</i>	<i>1968</i>	<i>1969</i>	<i>1970</i>	<i>1971</i>	<i>1972</i>	<i>1973</i>
9,066	5,459	2,823	11,212	4,732	6,777	4,081	3,233	5,566	7,425	3,262
<i>1974</i>	<i>1975</i>	<i>1976</i>	<i>1977</i>	<i>1978</i>	<i>1979</i>	<i>1980</i>	<i>1981</i>	<i>1982</i>	<i>1983</i>	<i>1984</i>
5,594	7,174	10,461	3,406	1,502	-0,624	-2,447	4,856	3,563	4,971	6,712
<i>1985</i>	<i>1986</i>	<i>1987</i>	<i>1988</i>	<i>1989</i>	<i>1990</i>	<i>1991</i>	<i>1992</i>	<i>1993</i>	<i>1994</i>	
4,241	7,012	9,485	2,320	0,290	9,266	0,720	5,035	7,651	-4,668	

Kaynak: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=TR&view=chart>

Erişim Tarihi: 25.05.2019

Tablo 3’te gelir dağılımı araştırmalarının yapıldığı yıllarda hanehalkı yüzdelerinin araştırma sonuçlarında ortaya çıkan değerleri ve gini katsayısının araştırma yıllarındaki değerleri görülmektedir. Tablodaki birinci %20 ülkedeki en düşük gelire sahip kesimi ifade ederken beşinci %20 ise en yüksek gelire sahip kesimi ifade etmektedir. Tablo 4’te ise ülkede meydana gelen yıllık büyüme oranları görülmektedir.

Tablo 3’te incelenen yıllar içerisinde en düşük gelire sahip kesim ile en yüksek gelire sahip kesim arasındaki farkın en fazla olduğu yıllar 1968 ve 1988 yılları iken

farkın en az olduğu yıllar ise 1987 ve 1994 yıllarıdır. Beşinci %20'nin gelirden aldığı payın azaldığı yıllarda bu azalan kısmın diğer hanehalkı yüzdelerine görece olarak dağıldığı gözlenmektedir. Yıllar itibariyle elde edilen Gini Katsayılarına bakıldığında 1988 yılında hesaplanmamasıyla birlikte 1963 yılından 1994 yılına doğru genel anlamda az da olsa bir iyileşme söz konusu olduğu söylenebilir, fakat en düşük gelire sahip kesimin gelirden aldığı pay yetersiz olup %2,84 ve %5,2 aralığındadır. Bu da gelir dağılımındaki eşitsizliği yansıtmaktadır. Tablo 4'te gelir dağılımı araştırmalarının yapıldığı yıllardaki büyüme oranlarına bakıldığında; büyüme oranlarının Gini Katsayıları üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu gözlenmemektedir. 1963 yılında büyüme %9,066 oranında gerçekleşmişken Gini Katsayısı 0,55 oranında gerçekleşmiştir. 1968 yılında ise büyüme %6,777 iken Gini Katsayısı 0,56 oranında gerçekleşerek bir önceki araştırma yılına bakarak azalan büyüme oranı Gini Katsayısını %0,01 arttırmıştır. 1973 yılında %3,262 oranında daha az olarak gerçekleşen büyüme, Gini Katsayısında bir iyileşme meydana getirmiştir ve 0,51 oranında gerçekleşmiştir. 1978 yılında da yine düşük büyüme oranı olan %1,502, Gini Katsayısını düşürerek 0,43 oranında gerçekleşmesini sağlamıştır ve en düşük gelire sahip kesim ile en yüksek gelire sahip kesim arasındaki makas biraz daha daralmıştır. 1983 yılında büyüme oranı %4,971 artarken, Gini Katsayısı da artarak 0,52 oranında gerçekleşmiştir ve iki uçtaki hanehalkı yüzdeleri arasındaki makas bu yılda genişlemiştir. 1986 ve 1987 yıllarında büyüme oranlarındaki artış, gelir dağılımında bir iyileşme meydana getirerek Gini Katsayısı oranlarını düşürmüştür ve genişleyen makas bu iki yılda yeniden daralmıştır. Son olarak 1994 yılında gerçekleşen negatif büyüme, gelir dağılımını bozsa da Gini Katsayısı önceki son iki araştırmaya kıyasla çok fazla artış göstermemiştir.

Tablo 3 ve tablo 4'teki verilerden anlaşılacağı üzere 1963-1994 yıllarını kapsayan dönemde Türkiye'de gerçekleşen büyüme, gelir dağılımı eşitsizliğini iyileştirme veya kötüleştirme yönünde büyük ölçüde etkilemede tek başına belirleyici bir faktör olarak yeterli olmayabilir.

Tablo 5.

*Türkiye’de Yıllar İtibariyle Gelir Dağılımı 2*

<b>Yıllar-Nüfus Grupları</b>	Birinci %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	Beşinci %20	Birinci-Beşinci %20 Farkı	<b>Gini Katsayısı</b>
2002	5,3	9,8	14	20,8	50	44,7	0,44
2003	6	10,3	14,5	20,9	48,3	42,3	0,42
2004	6	10,7	15,2	21,9	46,2	40,2	0,40
2005	6,1	11	15,8	22,6	44,4	38,3	0,38
2006	5,8	10,5	15,2	22,1	46,5	40,7	0,42
2007	6,4	10,9	15,4	21,8	45,5	39,1	0,40
2008	6,4	10,9	15,4	22	45,3	38,9	0,40
2009	6,2	10,7	15,3	21,9	46	39,8	0,41
2010	6,5	11,1	15,6	21,9	44,9	37,4	0,40
2011	6,5	11	15,5	21,9	45,2	39,3	0,40
2012	5,8	10,6	15,2	21,7	46,7	40,9	0,40
2013	6,1	10,7	15,2	21,4	46,6	39,5	0,40
2014	6,5	11	15,6	22,2	44,7	38,2	0,39
2015	6,3	10,9	15,5	22	45,3	39	0,39
2016	6,3	10,6	15,2	21,6	46,3	40	0,40
2017	6,3	10,6	15,1	21,4	46,7	40,4	0,40

Kaynak: ((Kahraman, 1986: 26; TÜSİAD, 2000; Karluk, 2007: 88; DPT, 2001: 19 ve TÜİK, 2013)’den alan Canbey Özgüler, 2014, s. 127); TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2006- 2017 Yılları) Erişim Tarihi: 25.05.2019; Erçakar ve Güvenoğlu, 2018, s. 45).

Tablo 6.

*Türkiye’de Yıllar İtibariyle Büyüme Oranları (Yıllık %) 2*

<b>1995</b>	<b>1996</b>	<b>1997</b>	<b>1998</b>	<b>1999</b>	<b>2000</b>	<b>2001</b>	<b>2002</b>
7,878	7,379	7,577	2,308	-3,389	6,640	-5,962	6,430
<b>2003</b>	<b>2004</b>	<b>2005</b>	<b>2006</b>	<b>2007</b>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>
5,608	9,644	9,009	7,109	5,030	0,845	-4,704	8,487
<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	
11,113	4,789	8,491	5,166	6,085	3,183	7,441	

Kaynak: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=TR&view=chart>

Erişim Tarihi: 25.05.2019

Tablo 5’te 2002 yılından itibaren her yıl düzenli olarak yapılan ‘Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’ sonucu elde edilen hanehalkı yüzdeleri ve Gini Katsayıları görülmektedir. Tablo 6’da ise 1995-2017 yılları arasında Türkiye’de gerçekleşen büyüme oranları görülmektedir.

Tablo 5’te incelenen yıllar içerisinde en düşük gelire sahip kesim ile en yüksek gelire sahip kesim arasındaki farkın en az olduğu yıl 2010 yılı iken farkın en fazla olduğu yıl ise 2002 yılıdır. Yine burada incelenen yıllarda da beşinci %20’nin gelirden aldığı payın azaldığı yıllarda bu azalan kısmın diğer hanehalkı yüzdelerine göreli olarak dağıldığı gözlenmektedir. Yıllar itibariyle elde edilen Gini Katsayılarına bakıldığında ise en düşük değeri 2005 yılında en yüksek değeri ise 2002 yılında almıştır. 2002-2017 yılları arasında Gini Katsayısında 1994 ve öncesinde yapılan araştırmalara kıyasla genel anlamda bir iyileşme söz konusu olmasına rağmen yine bu süreçte de gelirden en az payı alan birinci %20’lik kesimin aldığı pay yeterli olmadığından gelirin incelenen yıllarda da eşit ve adil dağılmadığı gözlenmektedir. Tablo 6’da de gelir dağılımı araştırmalarının yapıldığı yıllardaki büyüme oranlarına bakıldığında; büyüme gerçekleşse bile Gini Katsayılarında büyük bir düşüş olmadığı görülmektedir. 2002 yılında büyüme %6,430 oranında gerçekleşmişken aynı yıl Gini Katsayısı 0,44 oranında gerçekleşmiştir. 2003 yılında ise büyüme oranı düşüş göstererek %5,608 oranında gerçekleşmişken Gini Katsayısı 0,42 oranına düşerek gelir dağılımında bir iyileşme

meydana gelmiştir. 2004 ve 2005 yıllarında büyüme oranları yükselirken Gini Katsayıları da düşerek 2005 yılında en düşük değerini almıştır. 2006 yılında ise büyüme oranı düşerken Gini Katsayısı tekrar yükselmiştir. 2007 ve 2008 yıllarında büyüme oranları tekrar düşmüştür fakat bu yıllarda Gini Katsayısı da düşerek gelir dağılımında bir iyileşme meydana gelmiştir. 2009 yılında ülkede negatif büyüme gerçekleşmiştir ve bu yılda Gini Katsayısı yükselmiştir. 2010-2013 yılları arasında farklı oranlarda büyüme meydana gelirken Gini Katsayısı 2009 yılına nazaran düşüş göstermiş ve 2010-2013 yılları arasında aldığı oran değişmemiştir. 2014-2015 yıllarında yine farklı oranlarda gerçekleşen büyüme oranları mevcutken düşüş gösteren Gini Katsayısı bu iki yılda aynı değeri almıştır. 2016-2017 yıllarında da büyüme oranları bir kez daha farklı oranlarda gerçekleşmiştir ve yine tekrar iki yıl üst üste aynı değeri alan Gini Katsayısı bu defa artmıştır.

Tablo 5 ve 6'da da veriler 2002-2017 yılları arasında Türkiye'de büyümenin, gelir dağılımı eşitsizliği üzerinde doğrusal bir etkisi bulunmadığı, iyileştirme veya kötüleştirme yönünde tek başına belirleyici bir unsur olmada yeterli olmadığı gözlenmektedir.

Türkiye'de gelir dağılımı araştırmalarının yapıldığı ilk yıllardan günümüze doğru genel anlamda Gini Katsayısının düşmesi ve dağılımda bir iyileşme olması söz konusu olsa da bunun yeterli olmadığını, gelirden en düşük payı alan iki kesimin aldığı payın görece olarak azalması, kırsal alanda çalışan bireylerin yoksullaşması, büyüme meydana gelse de görece olarak yoksulluğun artması ülkede hala ciddi sorunların varlığını yansıtmaktadır (Derviş, 2007, s. 4-5).

Tablo 7.

*Türkiye, Kent, Kır Ayrımına Göre Gini Katsayısı*

<i>Kent/Kır-Yıllar</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<b>Türkiye</b>	0,428	0,406	0,405	0,415	0,402	0,404	0,402	0,400
<b>Kent</b>	0,415	0,394	0,395	0,405	0,389	0,394	0,391	0,392
<b>Kır</b>	0,406	0,375	0,378	0,380	0,379	0,385	0,377	0,365

Kaynak: (TÜİK, 'Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması', Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre gini katsayısı ve P80/P20 oranı, 2006-2013) Erişim Tarihi: 27.05.2019

Tablo 7'de Türkiye'de kent ve kır ayrımına göre Gini Katsayısının aldığı değerler görülmektedir. İncelenen yıllarda gelirin kırsal alanda kente kıyasla daha eşit ve adil dağıldığı söylenebilir.

Gelirin kırsalda dağılımının daha düzgün olmasının nedenleri arasında nüfus yoğunluğu ile tarım, ticaret ve sanayi sektörlerinin payı önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra bu alanlarda kente kıyasla bireyler arasındaki sosyal dayanışma da daha fazladır. Ayrıca kırsal alanda tüketici taleplerinin kente göre farklılığı da kırsalda gelirin daha eşit dağılmasının nedenlerinden biri durumundadır (Özcan, 2016, s. 198).

Sosyo-ekonomik dengesizlikler bölgeler arasında gelir dağılımı eşitsizliğinin meydana gelmesinin sebeplerindedir. Ticaret, tarım, sanayi, hizmet, ulaşım, haberleşme, eğitim, sağlık, demografik ve sosyal göstergeler açısından çeşitli farkların meydana gelmesi bölgesel gelir dağılımında farklılıkların oluşmasına yol açmaktadır. Bölgeler arasındaki gelişmede meydana gelen dengesizlikler Türkiye'de gelir dağılımı eşitsizliği ile bütünleşmektedir. Bölgelerin kendi özel yapıları ve sorunları göz önünde bulundurularak her bir bölge için ayrı çalışmalar yapmak, gelir ve istihdam yapılarını incelemek bölgesel gelir dağılımı eşitsizliği açısından faydalı olacaktır (8. 5 Yıllık Kalkınma Planı, 2001, s. 28).

Tablo 8.

*Türkiye’de Bölgelere Göre Gini Katsayısı*

<b>Bölgeler -Yıllar</b>	<b>2006</b>	<b>2007</b>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>	<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>
İstanbul	0,37 5	0,34 6	0,36 2	0,36 3	0,37 3	0,37 1	0,38 4	0,39 2	0,36 7	0,39 7	0,41 3	0,44 3
Batı Marmara	0,35 0	0,32 1	0,33 1	0,36 1	0,36 0	0,36 5	0,35 6	0,33 7	0,33 3	0,35 3	0,36 4	0,37 1
Ege	0,42 6	0,37 6	0,38 7	0,38 1	0,38 7	0,39 7	0,38 2	0,37 0	0,35 8	0,36 3	0,36 1	0,36 3
Doğu Marmara	0,39 2	0,39 3	0,33 5	0,36 8	0,34 1	0,32 6	0,34 4	0,32 2	0,33 6	0,33 9	0,33 0	0,34 2
Batı Anadolu	0,41 3	0,37 9	0,40 2	0,40 8	0,36 7	0,37 4	0,36 9	0,39 6	0,39 5	0,38 6	0,39 5	0,37 2
Akdeniz	0,42 1	0,41 8	0,38 7	0,40 3	0,39 7	0,40 4	0,40 7	0,39 9	0,39 5	0,39 6	0,39 8	0,38 2
Orta Anadolu	0,34 2	0,32 8	0,33 9	0,39 5	0,36 2	0,36 6	0,36 0	0,34 2	0,35 5	0,34 1	0,35 7	0,33 4
Batı Karadeni z	0,37 2	0,36 0	0,36 6	0,38 2	0,34 8	0,33 5	0,33 8	0,33 1	0,34 0	0,34 4	0,34 0	0,33 5
Doğu Karadeni z	0,37 8	0,34 6	0,36 5	0,35 9	0,32 7	0,32 7	0,30 9	0,31 5	0,30 9	0,33 2	0,35 6	0,32 5
Kuzeydo ğu Anadolu	0,38 1	0,40 5	0,43 6	0,40 7	0,40 4	0,39 0	0,39 3	0,39 8	0,40 0	0,38 0	0,35 3	0,32 4
Ortadoğ u Anadolu	0,40 4	0,39 7	0,40 5	0,41 5	0,41 7	0,42 7	0,38 6	0,37 3	0,38 6	0,38 0	0,38 8	0,36 9
Güneydo ğu Anadolu	0,39 6	0,36 6	0,39 5	0,41 1	0,40 4	0,39 6	0,37 5	0,38 0	0,37 9	0,38 0	0,36 9	0,35 8

Kaynak: (TÜİK, ‘Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’, Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre Gini katsayısı, 2006-2017). Erişim Tarihi: 28.05.2019

Tablo 8’de Türkiye’nin 2006-2017 yılları arasındaki bölgelerine ait Gini Katsayıları görülmektedir. 2006 yılında bölgeler arasında gelir dağılımında eşitsizliğin en düşük olduğu bölge Orta Anadolu Bölgesi iken, en yüksek olduğu bölge Ege Bölgesi’dir. 2007 ve 2008 yıllarında eşitsizliğin en düşük olduğu bölge Batı Marmara Bölgesi iken, 2007

yılında en yüksek olduğu bölge Akdeniz Bölgesi, 2008 yılında ise en yüksek olduğu bölge Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'dir. 2009 ve 2010 yıllarında eşitsizliğin en düşük olduğu bölge Doğu Karadeniz Bölgesi iken, her iki yılda da eşitsizliğin en yüksek olduğu bölge Ortadoğu Anadolu Bölgesi'dir. 2011 yılında eşitsizliğin en düşük olduğu bölge Doğu Marmara Bölgesi iken, en yüksek olduğu bölge Ortadoğu Anadolu Bölgesi'dir. 2012-2013-2014-2015 yıllarında eşitsizliğin en düşük olduğu bölge Doğu Karadeniz Bölgesi iken, 2012-2013 yıllarında en yüksek olduğu bölge Akdeniz Bölgesi, 2014 yılında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi ve 2015 yılında ise İstanbul Bölgesi'dir. 2016 yılında eşitsizliğin en düşük olduğu bölge Doğu Marmara Bölgesi iken, en yüksek olduğu bölge İstanbul Bölgesi'dir. Son olarak 2017 yılında ise eşitsizliğin en düşük olduğu bölge Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi iken, en yüksek olduğu bölge yine İstanbul Bölgesi'dir.

Sonuç olarak, Türkiye ortalama geliri çok yüksek olan bir ülke olmamakla birlikte, gelir dağılımındaki eşitsizlikte yüksek oranlardadır. Gelir dağılımı eşitsizliğindeki düzelme ise yeterli değildir, bundan dolayıdır ki gelir dağılımı adaletsizliği açısından Türkiye en kötü ülkelerden biri durumundadır. Türkiye'de uygulanan büyümeyi ençoklayan politikalar, ülkede kişi başına düşen ortalama gelirin yükselmesine neden olmakta ve dolayısıyla mutlak yoksulluğu azaltmaktadır. Türkiye'de gelir dağılımındaki eşitsizliğin ve mutlak yoksulluğun azaltılması, vakit kaybetmeden büyümeyi arttıran politikalar eşliğinde gelir dağılımını iyileştirici politikaların bir arada uygulanması gerekmektedir. Büyüme gelir dağılımındaki eşitsizliğin daha düşük olduğu durumlarda yoksulluğu azaltmaktadır. Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin giderildiği durumlarda meydana gelen büyüme yapısal olarak ve kalitesi açısından daha etkili olması sebebiyle eşitsizliğin yüksek olduğu duruma göre mutlak yoksulluğu daha fazla düşürmektedir (Kabaş, 2014, s. 52).



## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### LİTERATÜR ÖZETİ

#### 3.1. Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı İlişkisinde Literatür

Bir ülkede belli bir dönemde üretilen mal ve hizmetlerden sağlanan gelirin yine aynı ülkedeki bireyler, gruplar, üretim faktörleri, sektörler ve üretim faktörleri arasındaki paylaşımını gösteren gelir dağılımı kavramı (Akça ve Ela, 2012, s. 242), paylaşımın nasıl yapıldığının ülke ekonomisinin refaha ulaşmasında önemli bir gösterge olmasından dolayı iktisat bilimi için büyük öneme sahiptir (Kuştepe ve Halaç, 2004, s. 144).

İktisat bilimi literatüründe gerek çeşitli dünya ülkeleri için gerekse Türkiye için çeşitli yöntem ve modellerle, birçok iktisadi değişken ile gelir dağılımı eşitsizliği arasındaki ilişki üzerine yapılan birçok araştırma mevcuttur. Bu araştırmaların sonuçları incelendiğinde kimi zaman birbirini destekler nitelikte olduğu kimi zamansa desteklemediği gözlenmektedir. Çalışmamızın bu bölümünde öncelikle çeşitli dünya ülkeleri için yapılan araştırmaların sonuçlarına, daha sonra da Türkiye için yapılan araştırmaların sonuçlarına değinilecektir.

Kuznets (1955) ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi ilk kez inceleyen iktisatçı olarak, kişi başına düşen gelirin artmasıyla birlikte gelirin başlangıçta adil olmayan bir dağılım göstereceğini sonrasında ise gelir dağılımındaki eşitsizliğin düşerek daha adil dağılacağını savunmaktadır. Kuznets bu temel çalışmasında ABD, İngiltere ve Almanya'yı incelemiştir ve ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi gösteren eğri olarak bilinen ters-u şeklinde seyreden Kuznets Eğrisini oluşturmuştur.

Clarke (1993) çalışmasında 1970-1988 yıllarında demokratik olan ve demokratik olmayan ülke grupları için ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada kesit verileriyle regresyon analizi, korelasyon analizi ve duyarlılık analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuç ise büyüme ile eşitsizlik arasında negatif bir ilişki olduğu yönündedir. Hem demokratik ülkelerde hem de demokratik

olmayan ülkelerde büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişki çalışmanın sonucuna göre negatif ilişkilidir.

Alesina ve Rodrik (1994) 1960-1985 yıllarını kapsayan 70 gelişmekte olan ülke için içsel büyüme modelini kullanarak yatay kesit veri analizi ile gelir eşitsizliğinin uzun dönemde ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre gelir eşitsizliğinin bir sonraki büyüme ile negatif korelasyon içinde olduğunu tespit etmişlerdir. Zenginlik ve gelir eşitsizliği arttıkça, vergilendirme oranının artacağını ve büyüme oranının da düşeceğini ifade etmişlerdir.

Persson ve Tabellini (1994) 1960-1985 yıllarını kapsayan 56 ülke için yatay kesit verileriyle yaptıkları analizlerinde gelir dağılımı ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak eşitsizlik ve büyüme arasında anlamlı ve büyük bir negatif ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Chen ve Fleisher (1995) çalışmalarında kesit ve panel verisine sahip arttırılmış bir Solow büyüme modelini kullanarak 1978-1993 yılları için Çin'de kişi başına üretimin bölgesel gelir dağılımı ile koşullu yakınsamasını incelemiştir. Çalışmanın sonucu olarak kısa vadede genel bölgesel eşitsizliğin azalmasının muhtemel olduğu, ancak sahil/ sahil dışı gelir farkının bir miktar artacağı tahmin edilmektedir.

Jha (1996) çalışmasında Kuznets hipotezini gözden geçirmiştir. Kuznets hipotezini test etmek için en yeni gelir dağılımı tahminlerini içeren kapsamlı bir veri seti kullanmıştır. Çalışmada ekonometrik analizler yapılırken gelir dağılımı verileriyle ilgili veri karşılaştırılabilirliği sorunu da ele alınmıştır. 1950-1980 yıllarına ait havuzlanmış yatay kesit verileri kullanılmıştır. Okullaşma oranı regresyona dahil edilmiştir, okullaşma ve büyüme oranlarındaki farklılıklara rağmen elde edilen sonuçlar Kuznets hipotezinin geçerli olduğunu göstermektedir. Yani ekonomik büyüme ile gelir dağılımı arasında ters-u eğrisi ilişkisi devam etmektedir.

Park (1998) gelişmiş ve gelişmekte olan 45 ülke için yatay kesit verileri ile yaptığı çalışmasında içsel büyüme modelini kullanarak ekonomik büyüme gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. En küçük kareler (OLS) yöntemi ve üç aşamalı en küçük kareler (3SLS) yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada daha yüksek bir insan sermayesi düzeyinin dengeleyici bir etkiye sahip olduğu hipotezi desteklenmektedir, okullaşmanın işgücü arasındaki dağılımı arttıkça gelir dağılımı tam tersi bir etkiyle artmaktadır ve son

olarak gelir dağılımının ekonomik büyüme üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu sonuçları elde edilmiştir.

You (1998) çalışmasında 1980-1992 yılları arasında Doğu Asya ülkelerinde gelir dağılımı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi teorik çerçevede incelemiştir. Doğu Asya ekonomilerinin sadece büyüme yaratmada değil eşitsizliği düşük tutmada da başarılı oldukları çalışmada belirtilmiştir. Çünkü kalkınmanın temel amaçları arasında daha hızlı büyüme ve daha eşitlikçi gelir dağılımı yer almaktadır. Çalışmada süper üçlü olarak nitelendirilen Japonya- Kore- Tayvan'ın alışılmadık derecede düşük gelir eşitsizliğine sahip olacağı ve bunun büyüme ile birleştirilmesinin nasıl mümkün olacağı açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmaya göre hızlı gelir artışı hızlı birikime dayanmaktadır, yüksek kâr payları birikim sürecinde hem yüksek tasarruf oranları sağlayarak hem de yüksek yatırım oranlarını teşvik ederek çok önemli bir rol oynamıştır. Yüksek kârlar hızlı büyüme için yeterli bir şart olmasa da, Doğu Asya süper üçlüsü hızlı bir birikime ulaşmıştır çünkü yüksek kârları tasarruf ve yatırıma dönüştüren etkili kurumlar ve politikalarla tamamlamışlardır ve yüksek kâr paylarının, gelir dağılımındaki göreceli olarak düşük eşitsizlikle uyumlu olduğu ifade edilmiştir. İstihdam ise hızlı bir artış göstermiştir. Fakat çalışmanın sonunda Doğu Asya'da gelecekteki gelir dağılımı beklentilerinin bu kadar basit olmadığı yönünde bir öngöründe bulunulmuştur. İlk servet dağılımının olumlu etkisi zamanla azalacağı ve istihdamı zaten yüksek seviyelerdeyken genişletmenin zorlaşacağı ifade edilmiştir.

Deininger ve Squire (1998) 108 ülke için yatay kesit verileriyle yaptıkları çalışmalarında gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada eşitsizlik ile uzun vadeli büyüme arasında güçlü bir negatif ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Gelir eşitsizliği yoksulların gelir artışını azaltırken, zenginlerde böyle bir azalışa neden olmadığı ifade edilmektedir.

Forbes (2000) çalışmasında 1966-1995 yılları arasındaki verilerle 45 ülke için panel veri analizini kullanarak ekonomik büyüme ile gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmasında gelir eşitsizliğinin büyüme üzerinde negatif etkiye sahip olduğunu reddetmiştir. Çalışmanın sonucunda kısa ve orta vadede bir ülkenin gelir eşitsizliği seviyesindeki bir artışın sonrasında meydana gelen bir ekonomik büyüme ile önemli bir pozitif ilişkiye sahip olduğu belirtilmiştir, fakat bu ilişkinin çok fakir ülkeler için geçerli olmadığı da belirtilmiştir.

Barro (2000) 1960-1990 yılları arasında 100 ülke için Neoklasik büyüme modeli ile panel veri analizi uyguladığı çalışmada gelir eşitsizliği ile büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ampirik analizler sonucunda ise yüksek eşitsizliğin yoksul ülkelerde büyümeyi geciktirdiği, zengin ülkelerde ise büyümeyi teşvik etme eğiliminde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada Kuznets eğrisinin de net olarak ortaya çıkmasıyla birlikte Kuznets ilişkisinin ülkeler arasında veya zaman içindeki eşitsizlikteki farklılıkların büyüklüğünü açıklamadığı belirtilmektedir. Tahmini ilişki, sadece kişi başına düşen GSYİH seviyesinin etkisini değil aynı zamanda her yeni teknolojinin benimsenmesinin gelir dağılımı üzerinde geçici, Kuznets tipi bir etkiye sahip olduğu dinamik bir etkiyi yansıtabileceği ifade edilmektedir.

Mo (2000) çalışmada 1970-1985 yılları için Deininger ve Squire tarafından toplanan veri setini kullanmıştır. Çalışmada gelir eşitsizliği ile büyüme arasındaki ilişki incelenmiştir ve bunun için genel bir üretim fonksiyonu kullanılmıştır ve bu fonksiyon çalışmanın ilerleyen aşamalarında Schumpeter ile ilişkilendirilmektedir. Yapılan ampirik çalışmalar sonucunda ise eşitsizliğin büyüme üzerinde önemli ölçüde olumsuz etkileri olduğu belirtilmektedir. Ayrıca gelir eşitsizliğinin etkilerinin ekonomiyi her açıdan etkilediğini ve dolayısıyla verimlilik artışını önemli ölçüde azalttığı da ifade edilmektedir.

Assane ve Grammy (2003) çalışmalarında 1960-1996 yılları için ABD verileri ile ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi VAR modeli kullanarak eşbütünleşme ve Granger nedensellik ile incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara değişkenler arasında uzun dönem ilişkisinin mevcudiyeti tespit edilmiştir ve nedensellik sonucu ise büyümenin eşitsizliği etkilediği yönündedir ve büyüme arttıkça eşitsizliğin arttığını belirtilmiştir.

Kim (2004) çalışmada 1979-2000 yıllarını içeren Floride eyaletinin 67 ilçesinde bölgesel ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada faktör analizi ve küme analizi uygulanmıştır bunlara ek olarak gelir eşitsizliği ile ilçenin büyümesi veya bölgesel büyüme arasındaki ilişkiyi grup bazında incelemek için regresyon analizi de kullanılmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda ülke ekonomisinin büyüme oranı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu ifade edilmiştir. Diğer yandan ilçeler arasında gelir farkının genişlemesi, tarımın ekonomik yapıdaki ana işlev olduğu

ilçelerin gelir eşitsizliğini arttırdığı, büyük turisti içeren ilçeler veya bölgelerde ise gelir eşitsizliğinin azalmaya devam ettiği yönünde bir eğilim gösterdiği ifade edilmektedir.

Bengo ve Robles (2005) 1975-1995 yılları için gelişmiş ülkeler ve Latin Amerika ülkeleri olmak üzere iki farklı örneklem için GMM tekniği uyguladıkları panel veri analizi kullanarak yaptıkları çalışmalarında eşitlik ve büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre orta gelirli ülkeler için eşitlikle büyüme arasındaki ilişki kambur biçiminde görülmekle birlikte yüksek gelirli ülkelerde ise bu ilişkinin negatif ve anlamlı olduğu belirtilmiştir. Yani orta gelirli ülkelerde eşitlikle büyüme arasındaki ilişki gelişimin çeşitli aşamalarında değişebileceği, yüksek gelirli ülkelerde ise daha fazla eşitliğin büyümeye zarar verebileceği ifade edilmiştir.

Heshmati (2006) 1867-1998 yılları arasında 146 ülke için panel veri analizini uygulayarak yaptığı çalışmada gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki koşullu ve koşulsuz ilişkiyi incelemiştir. Regresyon sonuçlarına göre gelir eşitsizliğinin zamanla azaldığı ifade edilmektedir. Eşitsizliğin gelir artışı olduğunda düştüğünü ve zaman içerisinde eşitsizliğin seviyelerinde ve gelişiminde önemli bir bölgesel heterojenite olduğu belirtilmiştir.

Qin, Cagas, Ducanes, He, Liu ve Liu (2008) çalışmalarında Çin'in kentsel ve kırsal hanehalkı gelirin panel verilerinden elde edilen gelir eşitsizliği etkilerini bir makro ekonometrik modele dahil etmek ve gelir eşitsizliğindeki değişikliklerin etkilerini simüle etmek yoluyla gelir eşitsizliğinin Çin'in ekonomik büyümesini ne kadar ve ne şekilde etkilediğini araştırmaktadır. Araştırma dönemi 1992Q1-2003Q4 seçilmiştir, ayrıca çalışmada ikinci bir simülasyon modeli de kurulmuştur 2005Q1-2010Q4 dönemi için. Çalışmanın sonucunda ise gelir eşitsizliğinin tüketiminin güçlü açıklayıcı değişkenlerini oluşturduğunu ve eşitsizlik gelişiminin GSYİH ve sektörel büyüme üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğunu göstermekte olduğu ifade edilmiştir.

Bahmani-Oskooee ve Gelan (2008) çalışmalarında 1957-2002 yıllarını kapsayan ABD verileri ile zaman serisi analizini uygulayarak Kuznets'in ters-U hipotezi çerçevesinde ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışmanın diğer Kuznets hipotezini test eden çalışmalardan farkı ise yalnızca Kuznets'in ters-U hipotezini test etmek için olmadığı aynı zamanda nüfus artışının ve doların değer kaybının ABD'de gelir dağılımını olumsuz yönde etkileyip etkilemediğini test etmek için ABD'ye ait zaman serisi verilerinin kullanılıyor olması şeklinde ifade

edilmiştir. Çalışmada eşbütünleşme analizi ile değişkenlerin uzun dönem ilişkisi incelenmiştir ayrıca hata düzeltme modeli tekniği uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar ise ekonomik büyümenin kısa vadede gelir eşitsizliğini daha da kötüleştirdiği ancak uzun vadede Kuznets'i desteklediğini yönündedir. Nüfus artışının hem kısa vadede hem de uzun vadede gelir eşitsizliğini arttırdığı; doların değer kaybının ise kısa vadede gelir eşitsizliğini kötüleştirdiği, ancak uzun vadede etkisinin ihmal edilebilir olduğu tespit edilmiştir.

Gelaw (2009) Etiyopya için 1994-1995-1997-1999 ve 2004 yıllarını kapsayan dengesiz panel veri analizi ile gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yazar aynı çalışmada yoksulluğu da beraberinde incelemiştir. Geçmişteki büyümenin eşitsizliği, büyümeyi kırsal alanda artan eşitsizlikle takip etmeme durumunda büyük ölçüde azaltacağı sonucu elde edilmiştir.

Frank (2009) 1945-2004 yıllarını kapsayan ABD'nin 48 eyaleti için panel veri analizi ile gelir dağılımı ve ekonomik büyüme arasındaki uzun vadeli ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen sonuca göre doğada gelir dağılımı ile ekonomik büyüme arasında uzun vadede pozitif bir ilişki olduğu yönündedir.

Fanta ve Upadhyay (2009) çalışmalarında 2005 yılı için 16 Afrika ülkesi verisiyle dengesiz panel veri analizi kullanarak ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. İki değişkene ek olarak yoksulluğun da etkisini incelemişlerdir. Genelleştirilmiş en küçük kareler yöntemi kullanılarak model tahmin edilmeye çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar büyümenin yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olduğu yönündedir. Öte yandan gelir dağılımı eşitsizliğinin, yoksulluğun azaltılmasında büyük bir engel olduğu ifade edilmiştir.

Chambers (2010) çalışmasında 1960-1990 yıllarını kapsayan beşer yıllık dönemler halinde 55 ülke için semiparametrik yöntem ve panel veri seti kullanarak ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuç bir ülkenin başlangıçtaki gelişmesine bakılmaksızın, geçmişteki ekonomik büyüme kısa ve orta vadede eşitsizliği teşvik edeceği yönündedir. Ancak uzun vadede, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki eşitsizliğin, karşılaştırılabilir ekonomik büyüme oranlarına farklı tepkiler verdiği ifade edilmektedir. Spesifik olarak, eşitsizlik gelişmekte olan ülkelerde büyüme ile birlikte azalırken, gelişmiş ülkelerde büyüme ile birlikte artmaktadır.

Huang ve Yeh (2012) yaptıkları çalışmada Frank (2009)'ın çalışmasındaki aynı veri seti ve tahmin tekniğini kullanmışlardır. Frank (2009)'ın çalışmasındaki veri seti 1945-2004 yıllarını kapsayan ABD'nin 48 eyaleti için panel veri analiziyle havuzlanmış ortalama grup (PMG) tahmincileriyle gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Frank (2009)'ın ise çalışmasında gelir eşitsizliği ve ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi incelediği ifade edilmiştir. Yazarların elde ettiği sonuç ise gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin pozitif, istatistiksel olarak anlamlı ve ekonomik olarak önemli olduğunu şeklinde ifade edilmiştir.

Shin (2012) stokastik bir optimal büyüme modeli ile gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi teorik olarak incelemeye çalışmıştır. Çalışmada iki çift örnek ele alınmıştır, bunlar birincisi Doğu Asya ve Güney Amerika ülkeleri, ikincisi ABD ve Fransa'dır. Çalışmadan çıkarılabilecek sonuçlar içerisinde birinci örnek grubu için son 30 yılda ekonomik büyümenin arttığı Doğu Asya ülkelerinde gelir eşitsizliğinin düştüğü, Güney Amerika ülkelerinde ise gelir eşitsizliği artarken ekonomik büyümenin azaldığı göz önünde bulundurulursa gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişkinin varlığı ifade edilmiştir. İkinci örnek grubu için ise ABD ve Fransa gibi ülkelerde de ekonomik büyüme arttıkça gelir eşitsizliğinin arttığı göz önünde bulundurulursa gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişkinin varlığı ifade edilmiştir.

Mercan ve Azer (2013) yaptıkları çalışmada 1995-2009 yıllarını kapsayan Orta Asya ve Kafkas devletleri ekonomisi ile Türkiye ekonomisinde yapısal kırılma içeren panel veri analizi ile ekonomik büyümenin gelir dağılımına olan etkisini araştırmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre ekonomik büyümenin ülkeler genelinde gelir dağılımını negatif yönde etkilediği, özellikle ekonomik büyümenin Türkiye ve Azerbaycan'daki gelir dağılımını iyileştirdiği ifade edilmektedir. Yapılan eşbütünleşme analizi sonucu ise değişkenler arasında eşbütünleşmenin var olduğu yönündedir.

Fawaz, Rahmana ve Valcarcel (2014) yaptıkları çalışmada 1960-2010 yıllarını kapsayan gelişmekte olan ülkeleri kendi içinde düşük gelirli ve yüksek gelirli gelişmekte olan ülkeler şeklinde sınıflandırarak bu iki ülke grubunda gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi genelleştirilmiş momentler tekniği (GMM) kullanarak dinamik panel veri analizi ile incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda eşitsizlik ve büyüme yüksek gelirli gelişmekte olan ülke grubu için anlamlı derecede

pozitif ve düşük gelirli gelişmekte olan ülke grubu için anlamlı derecede negatif olduğu ifade edilmiştir.

Lee ve Son (2016) 1980-2010 yıllarını içeren hem gelişmiş hem gelişmekte olan toplam 107 ülke için genelleştirilmiş momentler tekniğinin (GMM) kullanıldığı çalışmada dinamik panel veri analizi ile gelir eşitsizliğinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre değişkenler arasında negatif bir ilişki olduğunu, eşitsizliğin ekonomik büyüme oranını azaltabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca eşitsizliğin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerinin daha az gelişmiş ülkelerde büyük önem taşıyabileceğini de belirtmişlerdir.

Topuz ve Dağdemir (2016) çalışmalarında 1995-2011 yıllarını kapsayan 94 ülke için ülkeleri gelişmişlik düzeylerine göre sınıflandırarak ekonomik büyümenin gelir dağılımı üzerindeki etkilerini Kuznets hipotezi çerçevesinde incelemişlerdir. Elde edilen sonuçların Kuznets hipotezini destekler nitelikte olduğu belirtilmiştir. Yapılan sınıflandırmaya göre düşük, düşük-orta ve üst-orta gelirli ülkelerde ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini arttırdığını, yüksek gelirli ülkelerde ise ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azalttığını belirtmişlerdir. Elde edilen sonuca göre büyümenin, gelir dağılımındaki eşitsizliği azaltmasını sağlayacak politikalarla desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Tokatlıoğlu ve Atan (2007) Türkiye’de Kuznets hipotezinin geçerli olup olmadığını test etmişlerdir. Türkiye’de Kuznets hipotezinin geçerliliğini test etmek için yeterli zaman serisi olmadığından dolayı 2003 yılına ait bölgeler düzeyinde yatay kesit verileri ile çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda Kuznets eğrisinin Türkiye için ters-U şeklinde değil U şeklinde olduğu ifade etmişlerdir. Ayrıca Türkiye’de bölgelerarası gelişmenin ve gelir dağılımındaki eşitsizliğin düzeltilmesinin büyüme sürecindeyken gerçekleşmediğini belirtmişlerdir.

Dişbudak ve Süslü (2007) 1963-1998 yıllarını kapsayan Türkiye için Gini katsayısı verileri ile makroekonomik faktörlerin gelir dağılımı üzerindeki etkilerini zaman serisi analizi ile test etmişlerdir. Çalışma ARDL sınır testi ile analiz edilmiştir. Çalışmada gelir dağılımının büyüme faktörü ile olan ilişkisine dair elde edilen sonuçlar ise Forbes (2000)’i destekler nitelikte olduğu belirtilmiştir. Gelir dağılımı ile büyüme arasında kısa dönemde olumluyken uzun dönemde bu ilişkinin olumsuz olduğu sonucuna varılmıştır.



Dişbudak ve Süslü (2009) 1963-1998 yılları verileriyle Türkiye’de Kuznets hipotezinin geçerli olup olmadığı ARDL zaman serisi modeli ile incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye’de Kuznets hipotezinin tersine bir durum söz konusu olduğu belirtilmiştir. Yani Kuznets hipotezindeki gibi ekonomik büyümenin başlangıç aşamasında gelir dağılımının bozulması, ancak ilerleyen zamanda bozulan gelir dağılımının düzelmesi durumu Türkiye için tam tersi bir sonuç elde edilmiştir.

Dağdemir ve Acaroğlu (2011) 1990-2006 yıllarını içeren Türkiye’de bölgesel gelir dağılımı ve bölgesel gelir farklılıklarının ele alındığı çalışmada en küçük kareler yöntemi uygulayarak yatay kesit analizi yapmışlardır. Çalışmada kişi başına gayrisafi yurtiçi hasıla ve kişi başına milli gelir değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasılaya göre bölgesel gelir eşitsizliğinin arttığı, kişi başına milli gelire göre ise bölgesel gelir eşitsizliğinin azaldığı ifade edilmiştir.

Öztürk (2012) çalışmasında 1965-2001 yıllarını kapsayan Türkiye’nin coğrafi bölgelerinde ekonomik kalkınma ve bölgesel gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi, iktisadi kalkınma sürecinde bölgesel eşitsizliğin önce artıp sonra azaldığını öne süren Williamson’un ters-U hipotezi çerçevesinde panel veri analizi ile incelemiştir. Kalkınma göstergesi olarak ise kişi başına düşen gelir kullanılmıştır. Elde edilen sonucun ise Williamson’u destekler nitelikte olduğu ifade edilmiştir.

Aksoğan ve Elveren (2012) çalışmalarında 1970-2008 yıllarını içeren Türkiye’de savunma harcamaları, gelir eşitsizliği ve büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada eşbütünleşme ve nedensellik testleri uygulanmıştır. Ekonometrik analizler sonucunda değişkenler arasında uzun dönem ilişkisinin varlığı tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye’de gelir dağılımı eşitsizliğini büyüme ve sosyal aktarımların iyileştirdiği yönünde bir sonuç elde edilmiştir.

Arslan (2013) çalışmasında ekonomik büyüme, kalkınma ve gelir dağılımı ilişkisini Türkiye için teorik çerçevede ve küresel boyutta incelemiştir. Çalışmadan çıkarılan sonuç ise ekonomik büyümeden küresel dünyada gelişmekte olan ülkelerde istikrarsız bir yapı sergilediği yönünde olmuştur. Bu durumun da ekonomiyi kırılgan hale getirerek gelir dağılımını kötüleştirdiği ve politika yapıcıların hızla gelir dağılımını tekrardan düzeltecek politikaları öncelikli hale getirmeleri gerektiği ifade edilmiştir.

Günaydın ve Çetin (2015) çalışmalarında 1970-2006 yıllarını içeren Türkiye’de ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi Kuznets hipotezi çerçevesinde incelemişlerdir. Çalışmada eşbütünleşme ve Granger nedensellik testi uygulanmıştır. Ekonometrik analizler sonucu değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı ortaya koyulmuştur. Çalışmanın sonucunda uzun dönemde Türkiye için Kuznets hipotezinin geçerli olduğu ifade edilmiştir.

Ak ve Altıntaş (2016) çalışmalarında 1986-2012 yıllarını kapsayan Türkiye’de ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi Kuznets hipotezi çerçevesinde incelemişlerdir. Çalışmada ARDL yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen sonuca göre Türkiye’de Kuznets’in ters-U ilişkisi değil U ilişkisinin geçerli olduğu belirtilmiştir. Yani Türkiye’de gelir eşitsizliği büyüme sürecindeyken kişi başına gelir arttıkça ilk önce iyileşme göstermiş sonrasında ise kötüleşmiştir.

Peçe, Ceyhan ve Akpolat (2016) çalışmalarında 1977-2013 yıllarını kapsayan Türkiye’de gelir dağılımının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Ekonometrik olarak Johansen eşbütünleşme testi, Toda-Yamamoto ve Granger nedensellik testleri uygulanmıştır. FMOLS, DOLS ve CCR modelleri ile eşbütünleşme regresyonları kurulmuştur ve değişkenler arasındaki ilişkinin yönü belirlenmiştir. Ekonometrik analizler sonucu değişkenler arasında uzun dönemli ve negatif yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. İncelenen dönemde Gini katsayısının azalması (yani gelir dağılımının iyileşmesi) kişi başına düşen reel GSYH’yı olumlu etkilediği ifade edilmiştir.

Akalin, Özbek ve Çiftçi (2018) çalışmalarında 1984-2011 yıllarını içeren Türkiye’de gelir dağılımı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Kuznets hipotezi çerçevesinde ARDL sınır testi yöntemi ile incelemişlerdir. Elde edilen sonuca göre ele alınan dönem için değişkenler arasında ters-U ilişkisinin olduğu, Türkiye’de Kuznets hipotezinin geçerli olduğu ifade edilmiştir.

Görüldüğü gibi ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişki çeşitli ülke veya ülke grupları için farklı çalışma dönemleri ile çeşitli ekonometrik yöntemlerle çok fazla incelenen bir konu halindedir. Yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişki için iktisatçıların ortak bir sonuca varamadıkları görülmektedir. Çalışmalarda incelenen yılların ve ülkelerin farklı

yapılarda olması çıkan sonuçların birbirinden farklı olmasında en büyük etkenlerden biri durumundadır.



## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### EKONOMETRİK YÖNTEM VE TEORİK AÇIKLAMALAR

Çalışmada ekonometrik yöntemlerle ekonomik büyüme ile gelir dağılımı arasındaki ilişki incelenmektedir. İlk olarak kullanılan değişkenlerin birim kök testleri ile durağanlığı test edilmiştir. Değişkenlerin farklı mertebeden durağan olmasından dolayı eşbütünleşme testleri uygulanamamıştır. Optimal gecikme katsayıları belirlenerek kısa dönem analizi olan nedensellik testi uygulanmıştır. Bu bölümde ise uygulanan ekonometrik yöntemler açıklanmaktadır.

#### 4.1. Birim Kök Testleri

Uzun dönemde serilerde bulunan özellik, değişkenin bir önceki dönemde aldığı değer bu dönemi nasıl etkilediğinin tespit edilmesiyle ortaya çıkartılabilmektedir. Bundan dolayı serilerin nasıl bir süreçten geldiğini anlayabilmek için serilerin her dönemde aldıkları değerlerin bir önceki dönemde aldıkları değerleriyle regresyonlarının mevcut olması gerekmektedir. Ekonometride serilerin durağan olup olmadığı ise değişik yöntemler geliştirilmiş olmakla birlikte birim kök analizi yöntemi ile tespit edilebilmektedir (Tarı, 2012, s. 387).

Durağan olmayan makroekonomik zaman serileri ile çalışılırken doğru sonuçlar elde edebilmek için içerdikleri birim kökten kurtarılarak durağan hale getirilmektedirler. Serileri durağanlaştırmak içinse  $d$  sayıda fark alma işlemi gerçekleştirilmektedir. Durağan olan makroekonomik zaman serilerinin geçmiş değerleri kullanılarak seriye ait sabit katsayılı bir model oluşturulabilir. Durağan olmayan serilerle yapılan analizlerde ise  $R^2$  değeri yüksek  $t$  istatistikleri anlamlı olan ‘sahte regresyonlar’ meydana gelmektedir. Bundan dolayı modelde kullanılacak olan değişkenlere ait serilerin durağan olup olmadığı birim kök testleri ile test edilmelidir (Gögebakan Önder, 2008, s. 42).

#### 4.1.1. Dickey-Fuller (DF) ve Genişletilmiş Dickey-Fuller Birim Kök Testleri (ADF)

Dickey ve Fuller'in çalışmalarında belirttiği üzere Monte-Carlo simülasyon çalışmalarına dayanarak sıfır hipotezi altında zaman serisinin durağan olup olmadığını,  $t$ - istatistiği ile yaptıkları sınamada oluşturdukları düzeltilmiş  $t$  tablosu ile belirlemektedirler. Hazırlanan düzeltilmiş  $t$ - tablosuna Dickey- Fuller tau tablosu denmektedir (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010, s. 313).

Dickey-Fuller birim kök testinde tau istatistiği mutlak değerce çeşitli anlamlılık düzeylerine göre hesaplanan MacKinnon kritik değerlerin mutlak değerlerinden küçükse serinin birim kök içerdiği, büyükse birim kök içermediği sonucu elde edilmektedir (Tarı, 2012, s. 389).

Farklı model kalıpları dikkate alınarak uygulanan Dickey-Fuller birim kök testinin ilk uygulandığı model pür rassal yürüyüş modelidir. Sabit terim ve trend içermeyen  $\varepsilon_t \sim \text{IID}(0, \sigma^2)$  varsayımı altında pür rassal yürüyüş modeli;

$$\Delta Y_t = \delta Y_{t-1} + \varepsilon_t \quad (1)$$

Sabit terim içeren fakat trend içermeyen ve  $\varepsilon_t \sim \text{IID}(0, \sigma^2)$  varsayımı altında testin uygulandığı ikinci model ise;

$$\Delta Y_t = \mu + \delta Y_{t-1} + \varepsilon_t \quad (2)$$

Hem sabit terim hem trend içeren ve  $\varepsilon_t \sim \text{IID}(0, \sigma^2)$  varsayımı altında testin uygulandığı son model ise;

$$\Delta Y_t = \mu + \beta t + \delta Y_{t-1} + \varepsilon_t \quad (3)$$

Üç modelde de  $\varepsilon_t \sim \text{IID}(0, \sigma^2)$  olduğu varsayılmakla birlikte sıfır hipotezi  $\delta = 0$  serinin durağan olduğunu birim kök içermediğini gösterirken karşıt hipotezi  $\delta < 0$  serinin durağan olmadığını birim kök içerdiğini göstermektedir (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010, 313-318). Tau istatistikleri ve DF istatistikleri ile de MacKinnon kritik değerleri elde edilmektedir (Tarı, 2012, s. 390).

Dickey ve Fuller tarafından geliştirilen birim kök testleri sadece birinci mertebeden otoregresif süreçlere uygulanmayıp aynı zamanda daha yüksek mertebeden otoregresif süreçlere de uygulanabilmektedir.  $P$ . mertebeden bir otoregresif  $\text{AR}(p)$  süreç modelinde

ise hata terimi  $\varepsilon_t$  temiz dizi olmamakla birlikte otokorelasyon barındıracaktır. Hataların korelasyonlu olması durumunda ise DF testi süreci geçersiz olacaktır. Böyle bir durumda ise öncelikle hata kalıntılarındaki otokorelasyon sorununun giderilmesi gerekmektedir. Hata kalıntılarındaki otokorelasyon sorununun giderilmesiyle birlikte DF testi için uygulanan test süreci burada da geçerli olacaktır ve burada uygulanan testlere de ‘Genişletilmiş Dickey-Fuller Birim Kök Testi’ denmektedir (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010, s. 322).

Genişletilmiş Dickey-Fuller birim kök testinde sabit terim ve trend içermeyen ilk model;

$$\Delta Y_t = \delta Y_{t-1} + \sum_{j=1}^p (\delta_j \Delta Y_{t-j}) + \varepsilon_t \quad (4)$$

Sabit terim içeren fakat trend içermeyen ikinci model ise ;

$$\Delta Y_t = \mu + \delta Y_{t-1} + \sum_{j=1}^p (\delta_j \Delta Y_{t-j}) + \varepsilon_t \quad (5)$$

Hem sabit terim hem trend içeren son model ise;

$$\Delta Y_t = \mu + \beta t + \delta Y_{t-1} + \sum_{j=1}^p (\delta_j \Delta Y_{t-j}) + \varepsilon_t \quad (6)$$

(4), (5) ve (6) gösterilen modeller, Dickey-Fuller denklemlerinin bağımlı değişken olan  $Y_t$ 'nin gecikmeli değerlerinin modele eklenmesi ile genişletilmiş halleridir. Yani bu modellere de DF testini uygulamanın mümkün olmasıyla birlikte uygulandığında ‘Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Birim Kök Testi’ olarak ifade edilmektedir. DF tau istatistikleri için kullanılan kritik değerler ADF için de kullanılabilir ve yine DF için kurulan hipotezler ADF için de geçerli olmaktadır (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010, 322-323).

#### 4.1.2. Phillips- Perron Birim Kök Testi (PP)

Rassal hataların dağılımının istatistiki olarak bağımsız ve sabit varyanslı olduğu varsayılan, yani rassal hatalar arasında otokorelasyonun bulunmadığı ve  $\varepsilon_t \sim \text{IID}(0, \sigma_\varepsilon^2)$  varsayıldığı DF testinden farklı olarak Phillips ve Perron (PP) birim kök için parametrik olmayan yeni bir test geliştirmişlerdir (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010, 364-365).

Dickey- Fuller birim kök testi otoregresif (AR) veya hareketli ortalamalı (MA) olabilen zaman serilerinin AR özelliğini dikkate almaktadır ve bu birim kök testine göre test edilen katsayının istatistiki açıdan anlamlı olması serinin birim kök içerdiği anlamına gelmektedir. Yanlış olan hipotezi reddetme olasılığı bir testin gücünü belirlerken; DF testinin, birim kökü ve yakın birim kökü ayırt etmede yetersiz kalmasından dolayı testin gücü bu yönden zayıf kalmaktadır. Bu sorunu çözmek içinse veri aralığını genişletmek gerekmektedir. Ayrıca ADF testinin de test denklemindeki terimlerin ilave farklarının dahil edilmesini gerektirdiğinden, serbestlik derecesinde bir azalma meydana gelmektedir ve bu da testin gücünde azalmaya neden olmaktadır (Tarı, 2012, s. 399).

Ekonometrik çalışmalarda sıklıkla kullanılan Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) birim kök testi yapısal kırılmayı dikkate almadığından, zaman serilerinde yapısal kırılmanın mevcudiyeti bu testin gücü zayıflamaktadır. Bu durum yokluk hipotezinin yanlış iken kabul edilmesine neden olmaktadır (Emirmahmutoğlu, Köse ve Yalçın, 2005, s. 2). Bütün bu eksiklikler testlerin, Phillips- Perron tarafından eleştirilmesine neden olmuş ve yazarlar, PP olarak bilinen birim kök testini geliştirmişlerdir (Tarı, 2012, s. 400).

PP testi, DF ve ADF testlerinin hata terimine ilişkin varsayımlarına kıyasla daha esnektir ve bunun yanı sıra DF ve ADF testleri hata teriminin bağımsız ve sabit varyanslı olduğunu kabul etmektedir. DF ve ADF testleri kullanılırken hata terimleri arasında korelasyon olmadığına ve sabit varyansa sahip olduklarından emin olmak gerekmektedir. Phillips-Perron (1988) DF birim kök testinin hata terimleri ile olan bu varsayımını genişletmişlerdir (Tarı, 2012, s. 400).

Diğer yandan PP testinde, DF testinin bağımsızlık ve homojenite varsayımları terk edilmiştir. PP testi, hata terimlerinin zayıf bağımlılığını ve heterojen dağılımını kabul etmektedir. Yani DF t istatistikleri geliştirilirken, Phillips-Perron hata terimlerinin varsayımları konusundaki sınırlamaları dikkate almamıştır (Tarı, 2012, s. 400). Bu varsayımların dikkate alınmama nedeni ise PP testinde hata terimlerinin veya b hata terimlerinin geçmiş değerlerinin hareketli ortalama (MA) olarak kullanmalarıdır. Dolayısıyla DF testindeki AR süreci, PP testinde ARMA sürecine dönüşmektedir. PP testinde MA sürecinin devreye girmesi ile birlikte trend durağanlık kavramı, testin daha güçlü yapılmasını sağlamaktadır. PP testi, özellikle trend içeren serilerde MA

süreçlerinin artan olması durumunda DF testine kıyasla daha güçlü yapıdadır, MA süreçlerinin azalan olması durumunda ise ADF testi PP testine kıyasla daha güçlü bir yapıya sahip olmaktadır. Çünkü MA süreçleri azalan olduğunda hata terimlerinin beklenen ortalaması sifira yaklaşmaktadır (Hanedar, Akkaya ve Bizim, 2014, s. 13).

#### **4.2. Optimal Gecikme Katsayısı**

Optimal gecikme katsayısının belirlenmesinde ‘Olabilirlik Oranı Testi (LR), Son Tahmin Hatası (FPE), Akaike Bilgi Kriteri (AIC), Schwarz Bilgi Kriteri (SC) ve Hannan- Quinn Bilgi Kriteri (HQ)’ ölçütleri kullanılmaktadır. Olabilirlik oranı testinde katsayıların sifira eşit olup olmadığı  $\chi^2$  istatistiği yardımıyla maksimum gecikme uzunluğundan başlayarak test edilirken diğer gecikme uzunluğu testlerinde ise ölçüt değeri minimize eden gecikme sayısı optimal gecikme sayısı olarak kabul görmektedir (Gögebakan Önder, 2008, s. 43).

#### **4.3. Eşbütünleşme Kavramı**

Eşbütünleşme analizi, iktisadi değişkenlere ait serilerin durağan olmasalar dahi durağan bir doğrusal kombinasyonunun mevcut olabileceğini ve mevcut olması durumunda bunun ekonometrik olarak tespit edilebileceğini ileri sürmektedir. Eşbütünleşme, değişkenler arasında değişkenleri etkileyen kalıcı şoklara rağmen uzun dönemli bir denge ilişkisinin varlığını göstermektedir. Birim kök içeren iki zaman serisi aynı mertebeden entegre iseler iki seri arasında eşbütünleşme olması mümkündür (Tarı, 2012, s. 415).

##### **4.3.1. Engle-Granger Yöntemi**

İlk defa Granger tarafından ileri sürülen eşbütünleşme kavramı, Engle-Granger tarafından da çalışmalarında kullanılarak geliştirilmiştir. İki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi araştıran Engle-Granger, modelde kullandıkları bütün değişkenlerin aynı dereceden eşbütünleşik olduğunu varsaymaktadırlar. Değişkenler farklı dereceden durağan olduklarında Engle-Granger yaklaşımı kullanılamamaktadır, bunun için de öncelikle modeldeki her bir değişken için birim kök testlerini uygulayıp, değişkenlerin I(1) olduklarını belirlemek gerekmektedir (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010, 485-486).



Yaklaşımına göre değişkenlerin eşbütünleşik olması hata terimlerinin durağan olmasına bağlıdır. Yani hata terimi  $I(0)$  olduğunda değişkenlerin eşbütünleşik olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca MacKinnon, eşbütünleşme testi için kritik değerler geliştirmiştir. Değişkenler arasındaki eşbütünleşme olup olmadığının kararı ise aşağıdaki hipotezlerle belirlenmektedir;

$H_0 : \delta = 0$  eğer ADF’de hesaplanan değer, MacKinnon kritik değerinden büyükse hata kalıntıları durağan değildir, eşbütünleşme yoktur.

$H_1 : \delta < 0$  eğer ADF’de hesaplanan değer, MacKinnon kritik değerinden küçükse hata kalıntıları durağandır, eşbütünleşme vardır (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010, s. 486).

İki seri arasında eşbütünleşme ilişkisi bulunduğu takdirde Granger, bu seriler arasında tek yönlü de olsa en az bir nedensellik ilişkisi olması gerektiğini belirtmektedir (Tarı, 2012, s. 416).

#### 4.3.2. Johansen Yöntemi

Johansen, değişkenler arasında var olma ihtimali olan çeşitli eşbütünleşme ilişkilerinin hepsinin tahminine imkan veren bir yöntem geliştirmiştir. Bunun yanı sıra bunlarla ilgili istatistiksel testleri de oluşturmuştur. Seriler arasında eşbütünleşme ilişkilerinin olup olmadığının test edilmesinde en çok benzerlik yöntemini kullanmaktadır (Tarı, 2012, s. 426).

Johansen yaklaşımı, İz testi ve Maksimum Özdeğer testi olmak üzere içerisinde iki adet test bulundurmaktadır. Bu iki test sonucunda genelde bir çelişki çıkmamaktadır, fakat çıkması durumunda da Maksimum Özdeğer testi daha kesin sonuçlar vermesinden dolayı tercih edilmelidir. İz ve Maksimum Özdeğer testlerinin hipotezleri ise aşağıdaki gibidir:

$$\text{İz Testi; } H_0 : r \leq r_0$$

$$H_1 : r \geq r_0 + 1$$

$$\text{Maksimum Özdeğer Testi; } H_0 : r = r_0$$

$$H_1 : r = r_0 + 1$$

Hipotezlerde yer alan  $r$  değeri, sıfır hipotezi altında belirlenmiş ortak vektör sayısını ifade etmektedir ve  $r = 0$  olduğunda ise ortak bütünleme vektörü bulunmamaktadır. Test istatistiği, kritik değerden büyük olduğunda ise yukarıda gösterilen sıfır hipotezi reddedilmektedir, yani seriler arasında Johansen yaklaşımına göre eşbütünleşme var olduğu söylenebilmektedir (Tarı, 2012, 427-428-429).

#### **4.4. Nedensellik Kavramı ve Granger Nedensellik Analizi**

Regresyon analizi sonucu değişkenler arasında elde edilen bağımlılık ilişkileri, kesin olarak bir nedensellik ilişkisi ifade etmemektedir. Yani bağımlı değişkenin sebep, bağımsız değişkenin ise sonuç olduğu anlamına gelmemektedir. Regresyon analizinde değişkenler arasında bir bağımlılık ilişkisi araştırılırken, değişkenlerin bağımlı ve bağımsız olarak ayrılması aralarındaki ilişkinin yönü hakkında baştan bir ön koşul oluşturmazken, nedensellik analizinde bu şekilde bir ön koşul söz konusu olmayıp, değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü incelenmektedir. Değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi, iktisat teorisi ve nedensellik testi ile tespit edilebilmektedir (Tarı, 2012, s. 436).

Granger tarafından geliştirilen nedensellik testleri, farklı yazarlar tarafından farklı yaklaşımlarla geliştirilmektedir. Uzun dönemli zaman serilerine uygulanabilen nedensellik testlerinde, serileri durağan olmaları gerekirken aynı dereceden durağan olma şartı yoktur. Granger nedensellik testi içinse örnek büyüklüğü, verilerin yıllık ya da mevsimlik olması ve ilişkilerdeki gecikmeli değişken sayısı önem arz etmektedir (Tarı, 2012, s. 437).

## BEŞİNCİ BÖLÜM

### EKONOMİK BÜYÜME İLE GELİR DAĞILIMI İLİŞKİSİNİN

#### EKONOMETRİK ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde ekonomik büyüme ile gelir dağılımı ilişkisi, üst gelir grubu ülkeler, üst orta gelir grubu ülkeler ve alt orta gelir grubu ülkelerde 1979-2015 yılları için tahmin edilecektir. Üst gelir grubu için seçilen ülkeler; Amerika Birleşik Devleti, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsrail, Kıbrıs (Güney Kıbrıs) ve Singapur olmak üzere 11 ülkeden oluşmaktadır. Üst orta gelir grubu için seçilen ülkeler; Ekvador, Güney Afrika, İran, Kolombiya ve Türkiye olmak üzere 5 ülkeden oluşmaktadır. Alt orta gelir grubu için seçilen ülkeler ise; Bolivya, Endonezya, Filipinler, Hindistan ve Kenya olmak üzere 5 ülkeden oluşmaktadır. Alt gelir grubuna ait ülkeler veri kısıtı sebebi ile analize dahil edilememiştir. Değişkenlere ait veriler yıllık frekansta olup bağımlı değişken Gini Endeksi, bağımsız değişken ekonomik büyümedir. Ekonomik büyüme değişkeni, 2010 baz yıllık Dolar cinsinden gayri safi yurt içi hasıla verilerinden yazar tarafından türetilmiştir. Gini endeksi değişkeni logaritmik formda kullanılmıştır. Veriler, University of Texas Inequality Project (UTIP) sitesinden ve Dünya Bankası veri tabanından elde edilmiştir. Seçilmiş ülkelere ait değişkenlerden Gini Endeksi' nin bazı yıllara ait verisi bulunmadığından bu yıllar için ((kendisinden önceki yıl + kendisinden sonraki yıl)/2) formülü ile veriler yazar tarafından hesaplanmıştır. Uygulamada Eviews 7.0 paket programı kullanılmıştır.

Çalışmada ilk olarak değişkenlerin zaman serisi özellikleri kontrol edilmiştir, sonrasında ise birim kök testleri ile serilerin durağan olup olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen birim kök testi sonuçlarının, değişkenler arasında uzun dönem ilişkisinin olup olmadığını incelemeye elverişli olmadığı görülmüştür. Bundan dolayı doğrudan Granger nedensellik analizi uygulanmıştır.

Tüm ülke ekonomileri için sorun teşkil eden gelir dağılımındaki bozulmanın yarattığı adaletsizliğin, ekonomik büyüme ile olan ilişkisi ekonometrik yöntemlerle analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda ekonomik büyümenin artması ya da azalması, gelir dağılımındaki adaletsizliği artırıyor mu yoksa azaltıyor mu sorusunun cevabı elde edilmek istenmiştir.

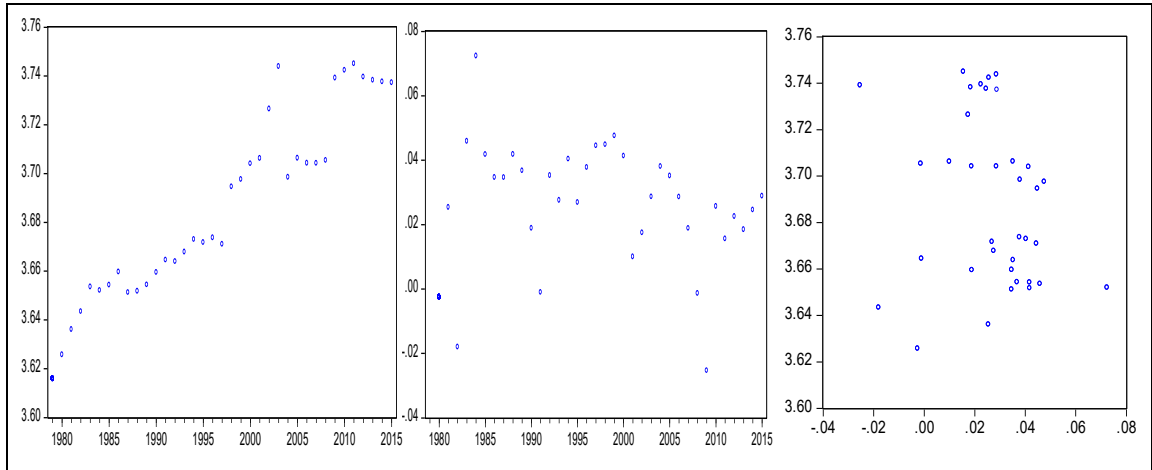
Gelir dağılımı ve büyüme arasındaki ilişkinin nasıl ve ne yönde olduğu konusunda, iktisat teorisinde çeşitli ekollerce ortak bir kanıya varılamamıştır. Çalışmamız daha önce yapılan çalışmaların genelini aksine ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini nasıl etkilediğini araştırmaya yöneliktir.

### 5.1. Uygulama

Çalışmada 1979-2015 dönemini kapsayan yıllık veriler kullanılmıştır. Veriler reel ve gini endeksi değişkeni logaritmik formda kullanılmıştır.

Öncelikle serilerin ayrı ayrı ve birlikte grafikleri incelenmiştir. Sonrasında ise korelasyon matrisleri oluşturulmuştur. Daha sonra serilerin durağanlığının test edilmesi için Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) birim kök testleri uygulanmıştır. Birim kök testleri uygulanırken optimal gecikme sayısı program tarafından otomatik belirlenmiştir. Her ülke değişkenleri için optimal gecikme katsayısı belirlendikten sonra Granger nedensellik araştırması yapılmıştır.

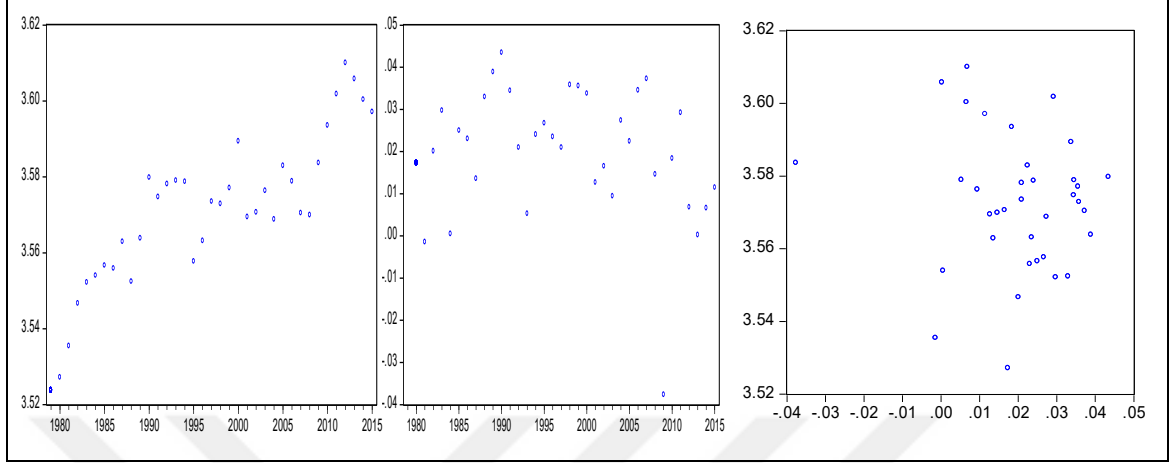
Aşağıda sırasıyla üst gelir grubu (1-11), üst orta gelir grubu(12-16) ve alt orta gelir grubu (17-21) ülkelerinin değişkenlerine ait ayrı ayrı ve birlikte grafikleri görülmektedir.



Şekil 12. Amerika Birleşik Devletleri gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

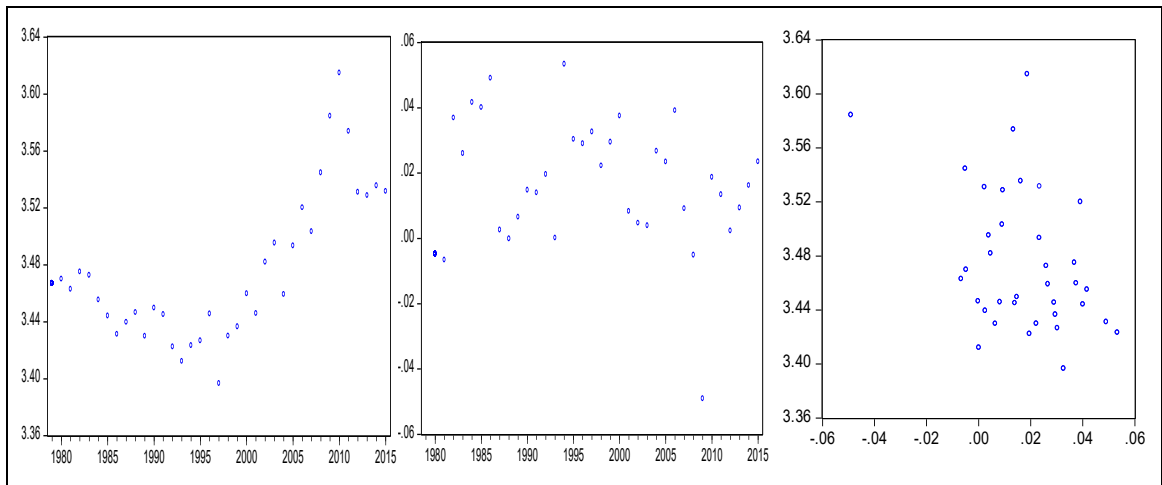
Gini endeksinin incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda düşüş gösterse bile genel olarak artış gösterdiği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik zaman içerisinde artış göstermiştir. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son

olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



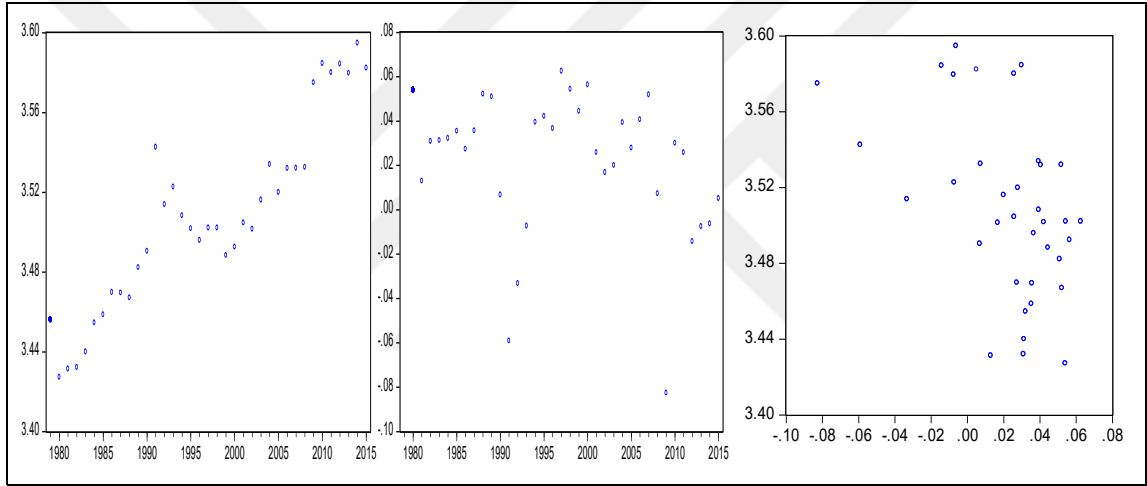
Şekil 13. Avusturya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

Gini endeksinin incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda düşüş gösterse de genel olarak artış gösterdiği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik zaman zaman azalsa da genel olarak artış göstermiştir. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



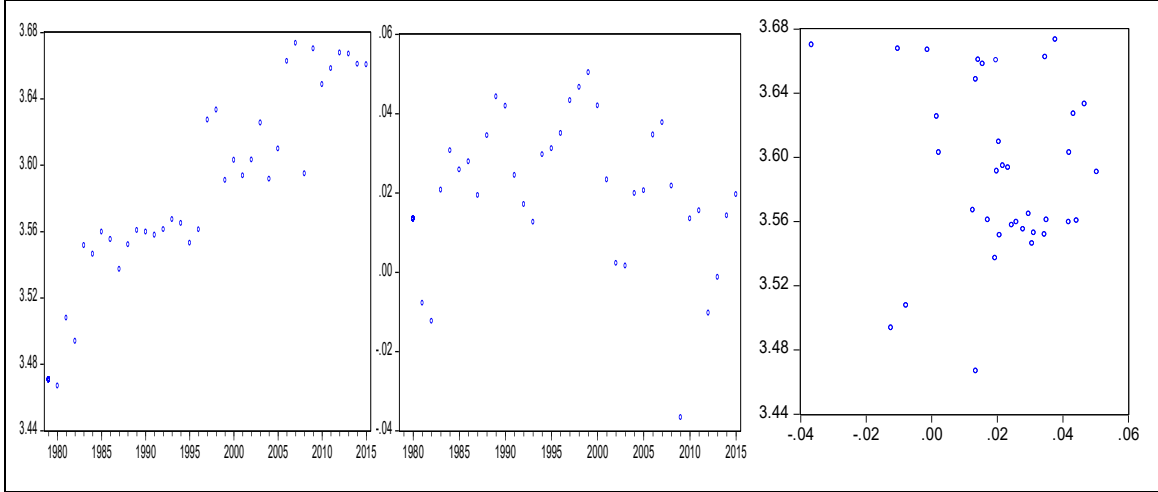
Şekil 14. Danimarka gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

Gini endeksinin 2000’li yılların başına kadar azalsa da sonra tekrar artış seyrine girdiği görülmektedir. 2010 yılından sonra ise tekrar azaldığı görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik 2000’li yılların başına kadar azalmıştır, gelir gruplar arasında daha adil dağılmıştır. Daha sonra gelir dağılımındaki adaletsizlik artarak, gruplar arasında daha az adil dağılmıştır. 2010 yılından sonra ise gelir dağılımındaki adaletsizlik bir miktar daha azalarak gruplar arasında daha adil dağılmıştır. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Yani büyüme arttıkça gelir dağılımındaki adaletsizlik azalmıştır, gelir gruplar arasında daha adil dağılmıştır.



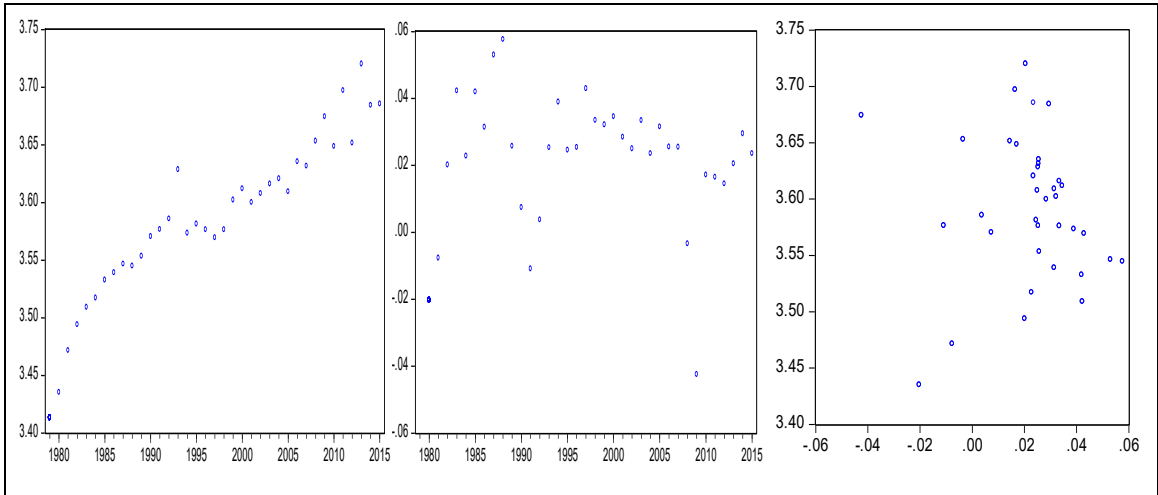
Şekil 15. Finlandiya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

Gini endeksinin incelenen dönem içerisinde başlangıçta artan eğilim sergilediği, belli bir yıldan sonra azalan eğilim sergilediği ve sonrasında tekrar artış yönünde hareket ettiği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik zaman içerisinde bir dönem azalsa da genel olarak artış göstermiştir. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 16. Hollanda gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

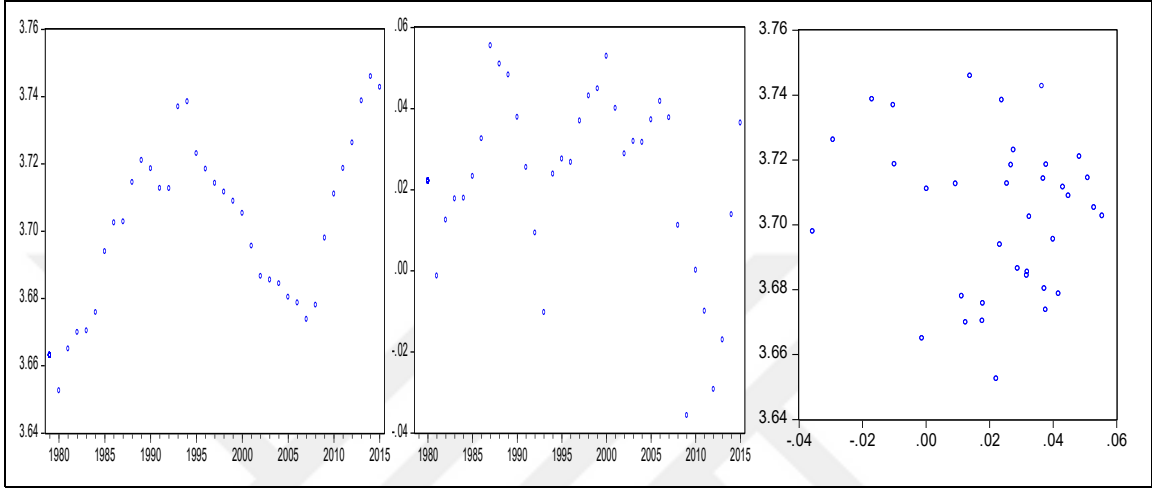
Gini endeksinin incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalsa da gelen anlamda artan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik zaman içerisinde artış göstererek gelir gruplar arasında daha az adil dağılmıştır. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 17. İngiltere gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

Gini endeksinin incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalsa da gelen anlamda artan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik zaman

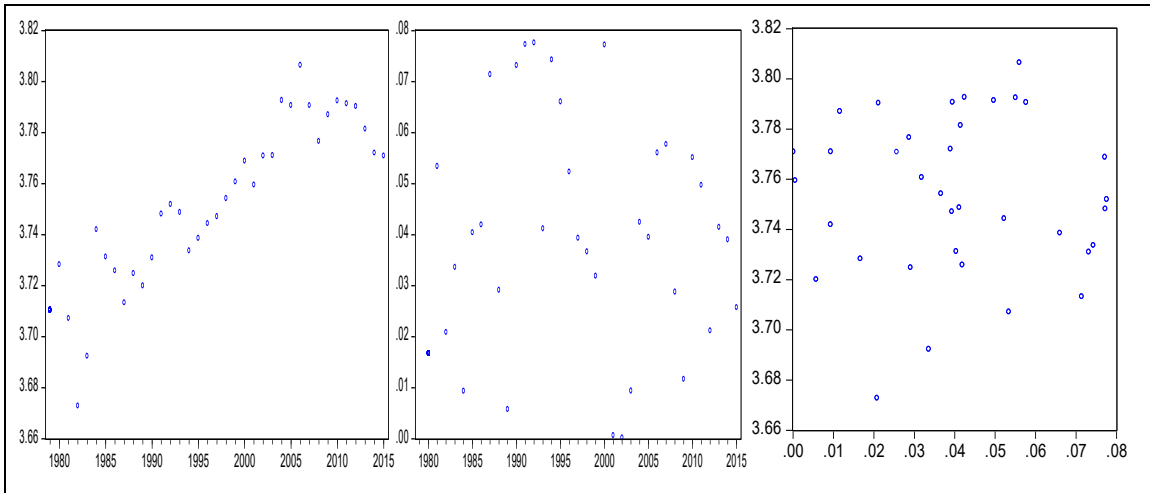
içerisinde artış göstererek gelir gruplar arasında daha az adil dağılmıştır. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 18. İspanya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

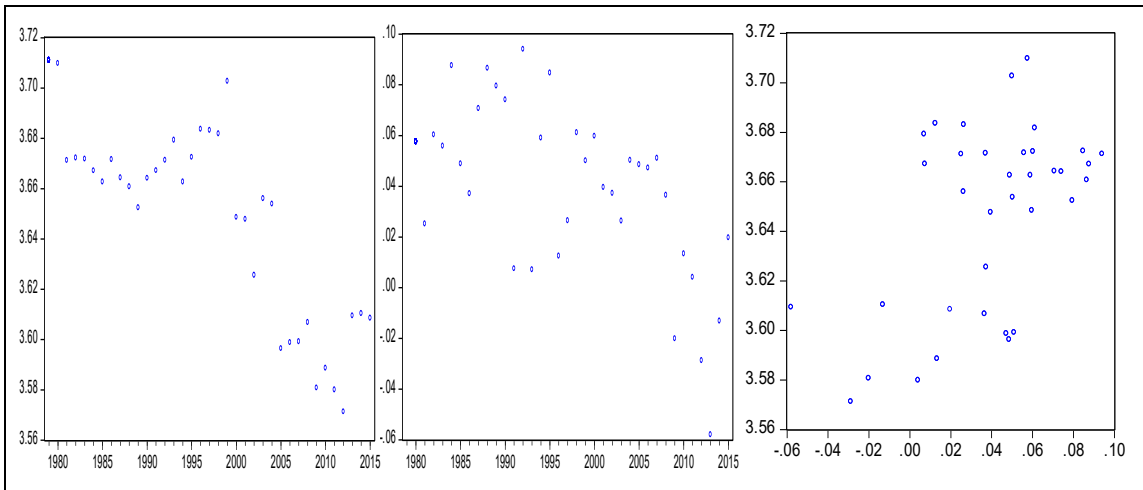
Gini endeksi incelenen dönemin başlarından yaklaşık olarak 1995 yılına kadar artmakta, sonrasında 2005-2010 yılları arasındaki bir yıla kadar azalmaktadır. Daha sonra ise tekrar artan bir eğilim sergilediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik önce artmış, sonra azalmış ve sonra tekrar artmıştır. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.





Şekil 19. İsrail gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

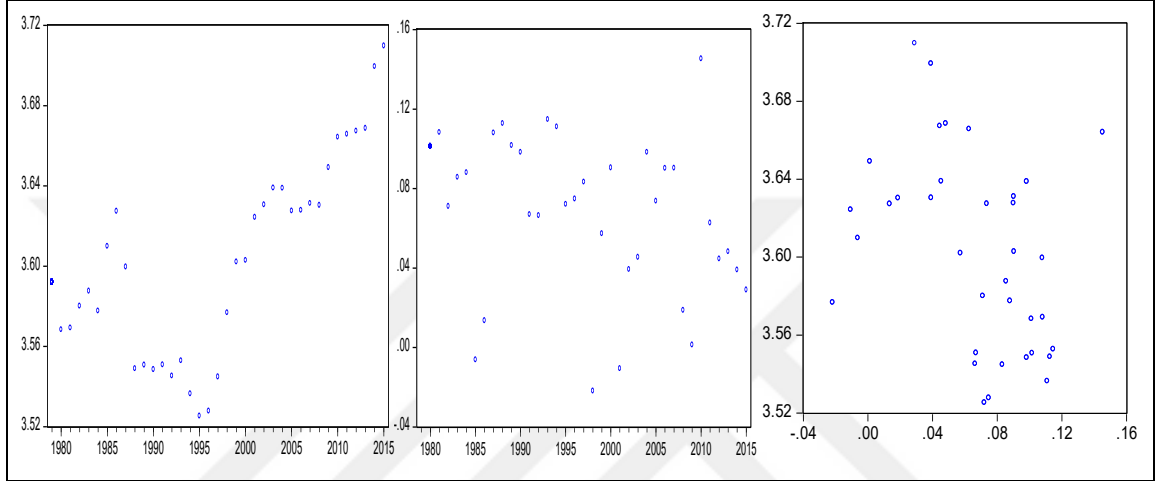
Gini endeksinin incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalsa da gelen anlamda artan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik zaman zaman azalsa da genel anlamda artarak gelir adil olmayan bir dağılıma sahiptir. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak düzensiz bir eğilim sergilediği görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 20. Kıbrıs gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

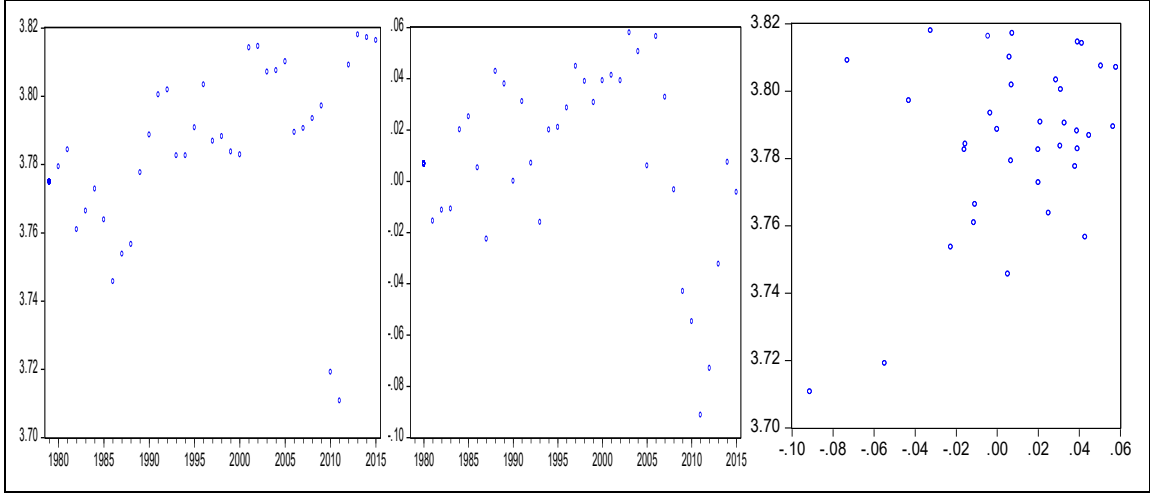
Gini endeksinin incelenen dönemin başlarında düşüş gösterdikten sonra yaklaşık 2000'li yılların başına kadar genel olarak pek değişiklik göstermediği, 2000 yılından itibaren azalan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik

azalmış ve gelir daha adil bir şekilde dağılmıştır. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak düzensiz bir eğilim sergilediği görülmektedir. Ortalama olarak 2005 yılından itibaren ise büyüme azalma eğilimine girmiştir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında doğru yönlü bir ilişki gözlenmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyüme arttığında artmakta azaldığında ise adaletsizlik de azalmaktadır.



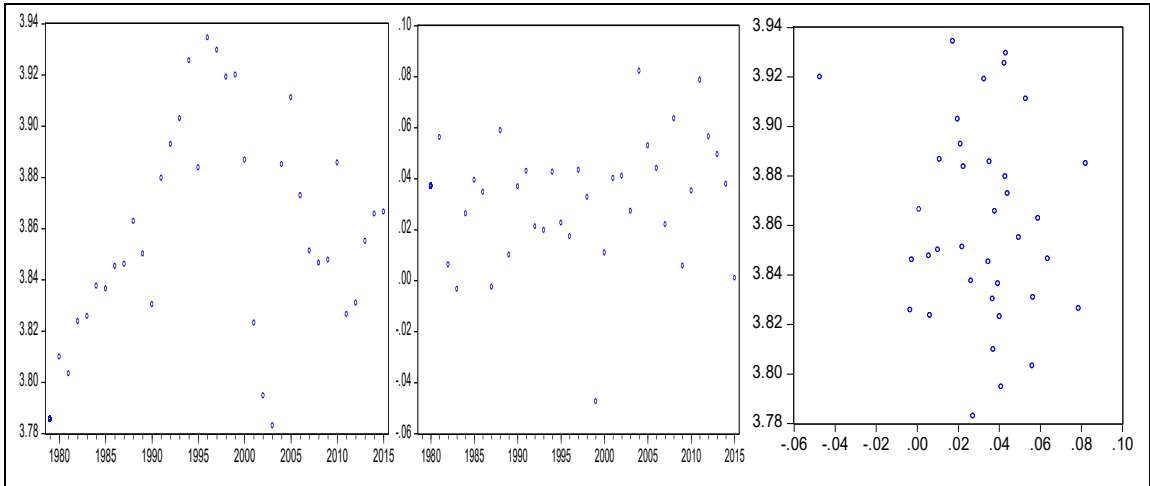
Şekil 21. Singapur gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

Gini endeksinin incelenen dönemde önce artan, sonra azalan sonra tekrar artan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik başlangıçta azalmışsa da sonra tekrar artarak gelir adil olmayan bir dağılıma sahip olmuştur. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak düzensiz bir eğilim sergilediği görülmektedir. Ortalama olarak 2005 yılından itibaren ise büyüme azalma eğilimine girmiştir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında ters yönlü bir ilişki gözlenmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyüme arttığında azalmakta azaldığında ise adaletsizlik artmaktadır.



Şekil 22. Yunanistan gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

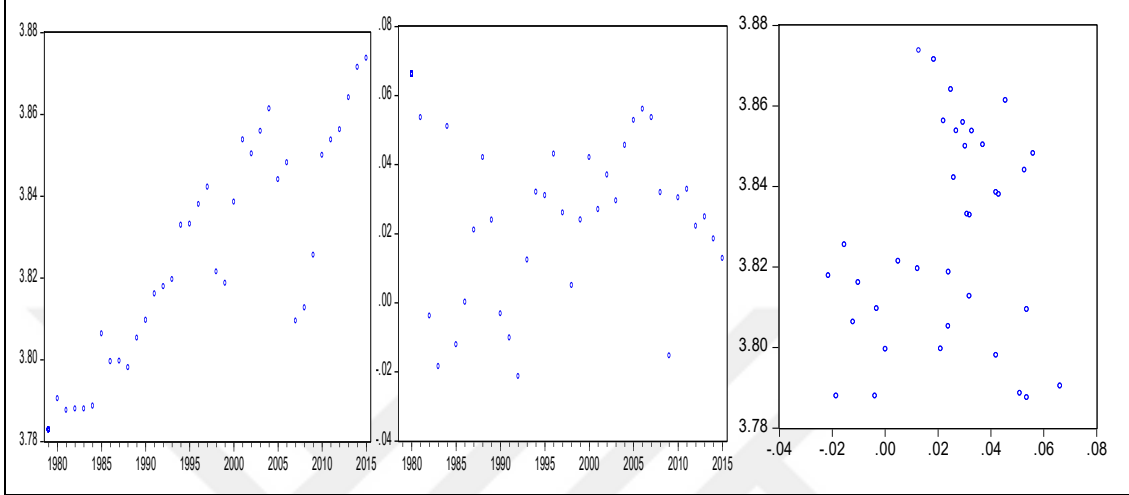
Gini endeksinin incelenen dönemde bazı yıllarda düşüş gösterse de genel olarak artan bir eğilim sergilemektedir. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak düzensiz bir eğilim sergilediği görülmektedir. Büyümenin 2005-2010 yılları arasında azalıp daha sonra yeniden arttığı görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında doğru yönlü bir ilişki gözlenmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyüme arttığında artmakta azaldığında ise adaletsizlik de azalmaktadır.



Şekil 23. Ekvador gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

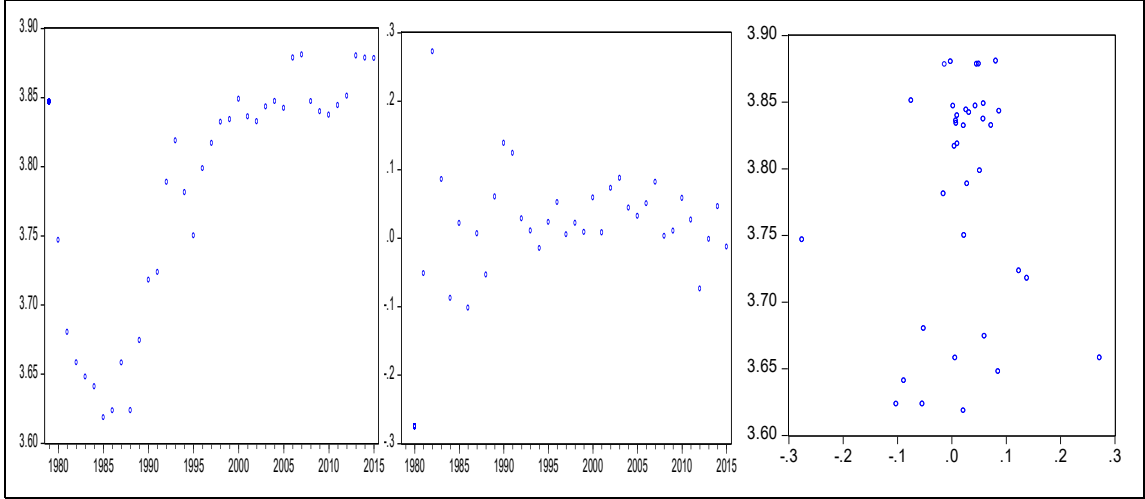
Gini endeksinin incelenen dönemde önce artan sonra azalan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik önce artmakta, daha sonra ise azalarak gelir daha adil dağılmıştır. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı

yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



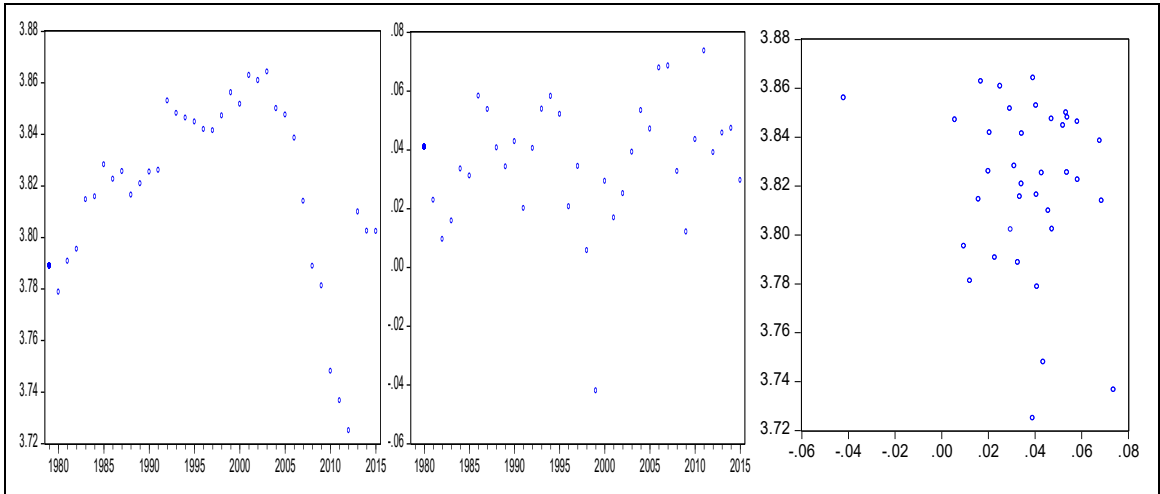
Şekil 24. Güney Afrika gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

Gini endeksinin incelenen dönemde bazı yıllarda düşüş gösterse de genel olarak artan bir eğilim sergilemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik zaman zaman azalsa da genel olarak artmaktadır, gelir adil olmayan bir dağılıma sahiptir. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak düzensiz bir eğilim sergilediği görülmektedir. 2005 yılından sonra ise büyüme azalan bir eğilim sergilemektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 25. İran gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

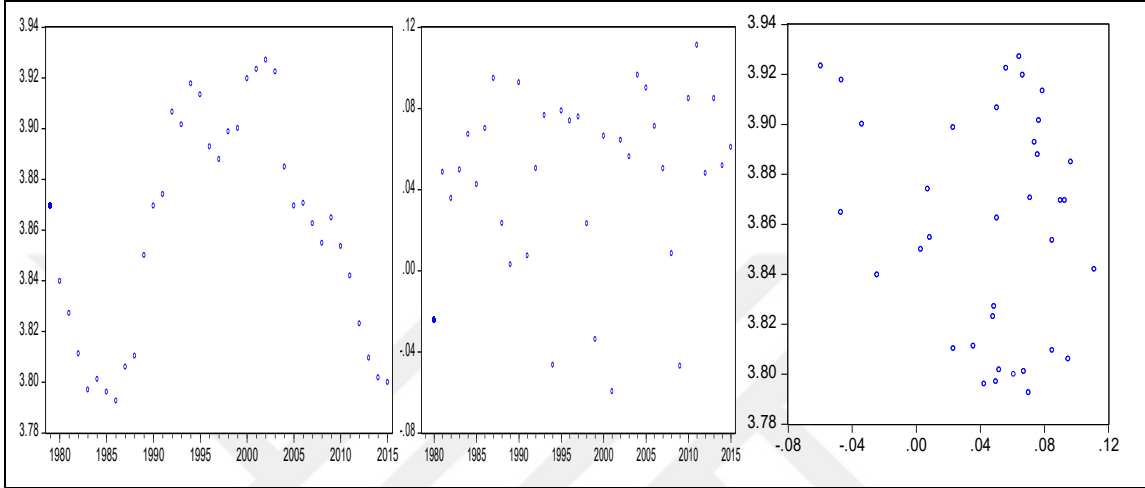
Gini endeksinin incelenen dönemde önce azalan, sonra artan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik önce azalıp daha sonra artarak gelir adil olmayan bir dağılıma sahip olmuştur. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde başlangıçta azalan bir seyir izlerken, sonra artan bir seyir izlemektedir. 1990 yılından itibaren ise bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 26. Kolombiya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

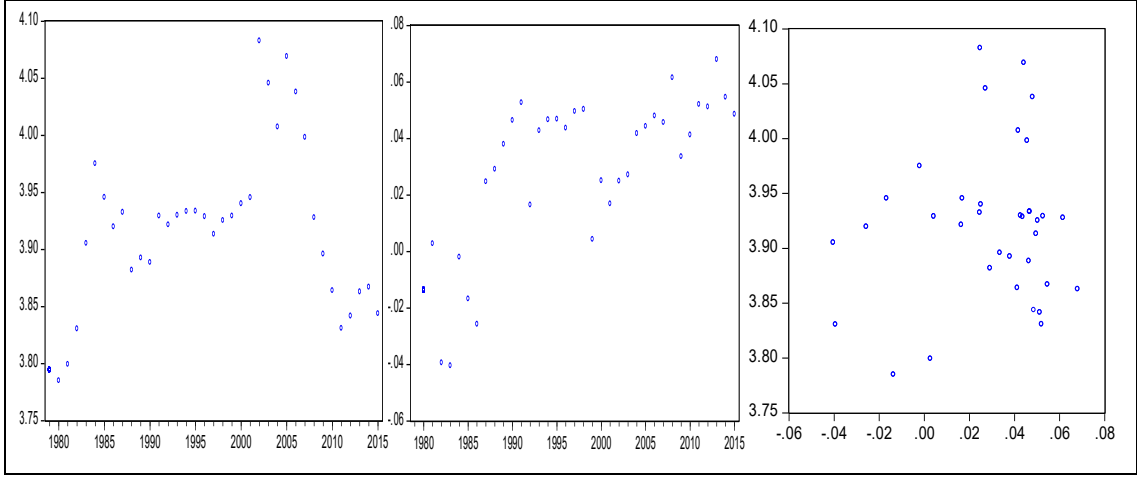
Gini endeksinin incelenen dönemde önce artan, sonra azalan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik önce artmış sonra azalarak gelir

daha adil bir şekilde dağılmıştır. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında doğru yönlü bir ilişki gözlenmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyüme arttığında artmakta azaldığında ise adaletsizlik de azalmaktadır.



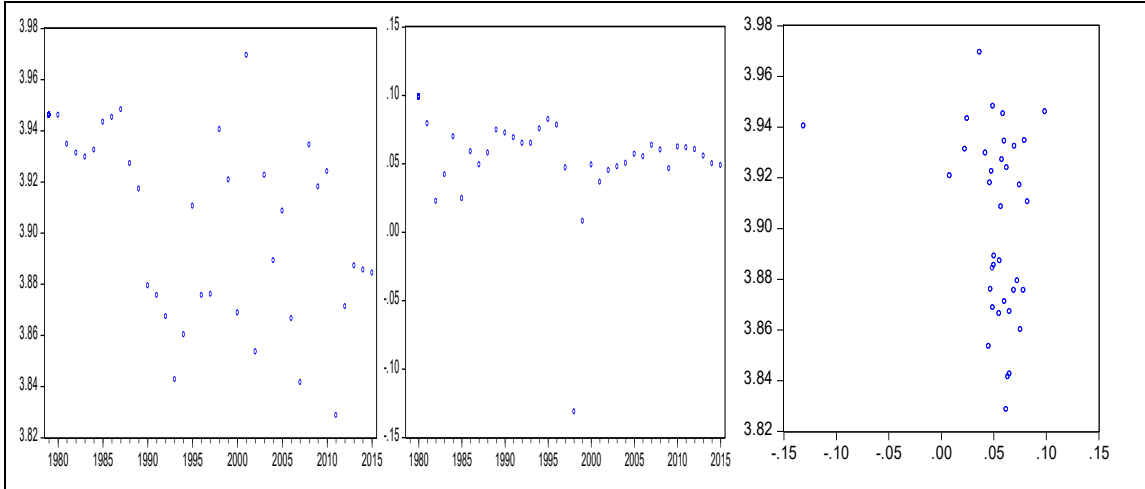
Şekil 27. Türkiye gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

Gini endeksinin incelenen dönemde önce azalan, sonra artan, sonra tekrar azalan bir eğilim sergilemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik önce azalmış, sonra artmış ve sonra tekrar azalmıştır gelir daha adil dağılmıştır. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak düzensiz bir eğilim sergilediği görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 28. Bolivya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

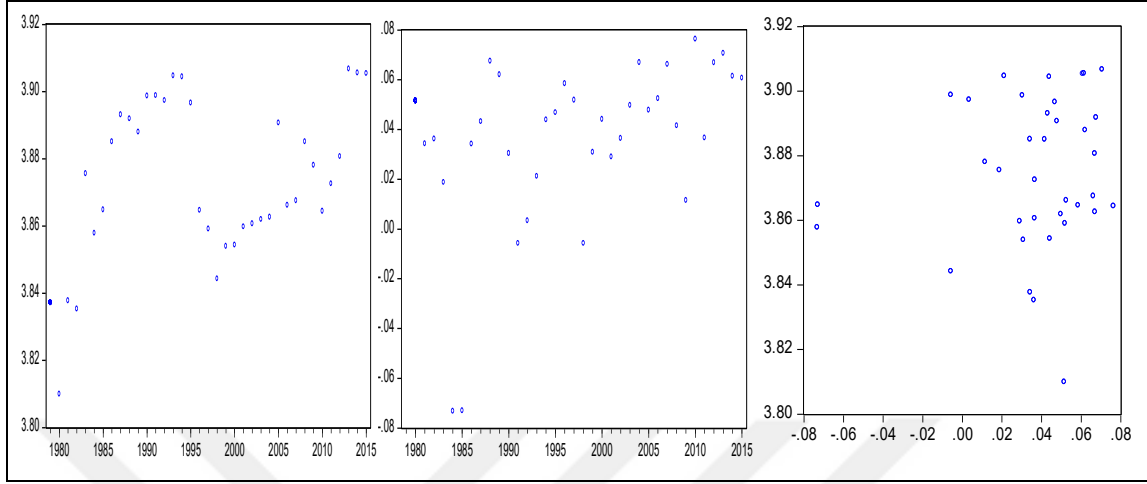
Gini endeksinin incelenen dönemde önce artan, sonra azalan, tekrar artan ve azalan bir eğilim sergilemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik önce artmış, sonra tekrar azalarak gelir daha adil dağılmıştır. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde başlangıçta arttığı, ortalama olarak 2000 yılında büyümenin azalan bir seyir izlediği daha sonra ise tekrar artış eğilimine girdiği görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 29. Endonezya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

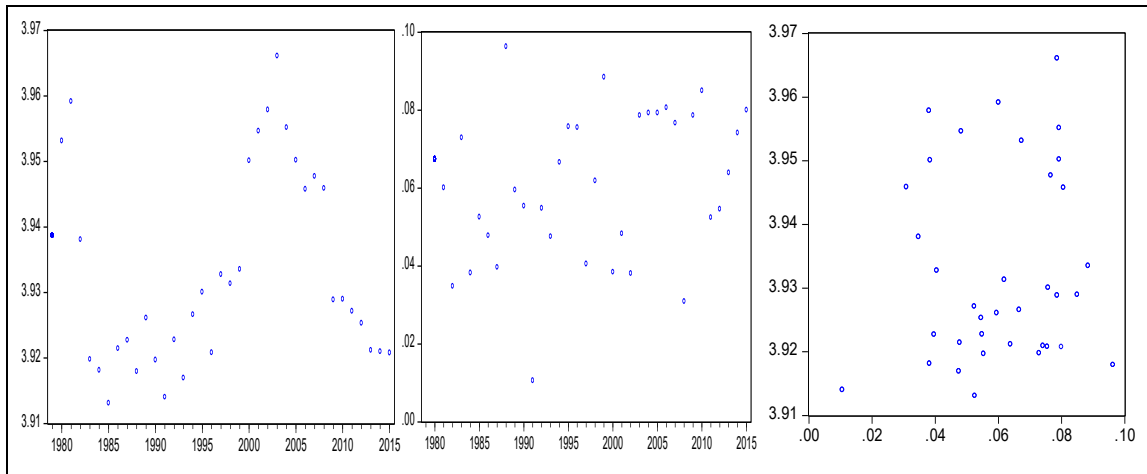
Gini endeksinin incelenen dönemde bazı yıllarda azalış bazı yıllarda artış gösterdiği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik bazı yıllarda azalmış bazı yıllarda artmıştır. Gelir adaletsizliğinin azaldığı yıllarda daha adil dağılırken, arttığı yıllarda adil olmayan bir dağılıma sahip olmuştur. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki

ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 30. Filipinler gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

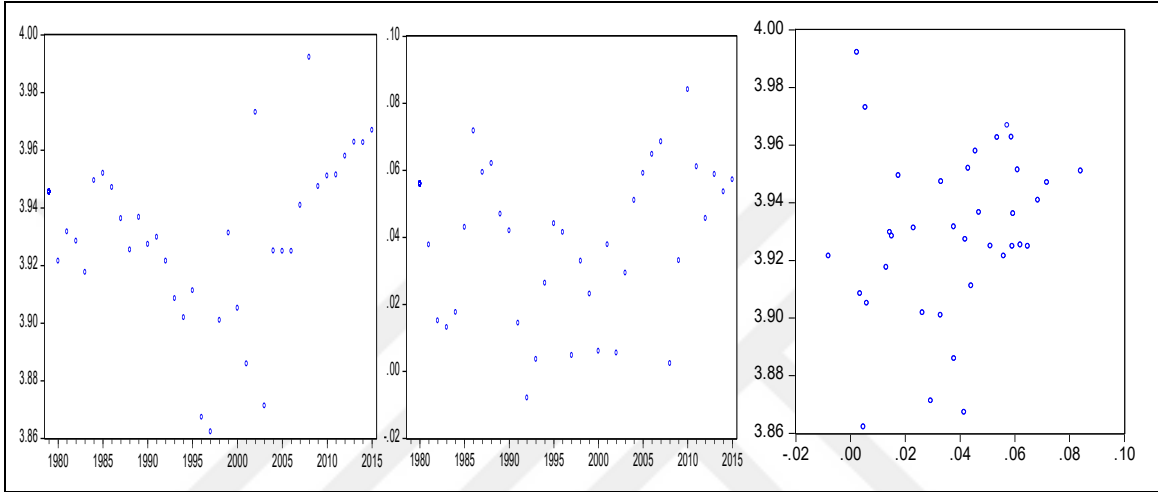
Gini endeksinin incelenen dönemin başlarında artan, sonra azalan ve sonra tekrar artan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik başlarda artarken, daha sonra azalmıştır. Fakat gelir dağılımındaki adaletsizlik daha sonra yeniden artış seyrine girerek gelirin adil olmayan bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında doğru yönlü bir ilişki gözlenmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyüme arttığında artmakta azaldığında ise adaletsizlik de azalmaktadır.



Şekil 31. Hindistan gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri



Gini endeksinin incelenen dönemde önce artan sonra azalan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik önce artıp sonra azalmıştır, gelir daha adil bir dağılıma sahip olmuştur. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak düzensiz bir eğilim sergilediği görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında sistematik bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyümenin artmasından ya da azalmasından etkilenmemektedir.



Şekil 32. Kenya gini endeksi (başta), büyüme (ortada), (büyüme, gini endeksi) (sonda) grafikleri

Gini endeksinin incelenen dönemde önce artan, sonra azalan, sonra tekrar artan bir seyir izlediği görülmektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik önce artmış, sonra azalmış ve sonra tekrar artmıştır ve gelir daha adil olmayan bir dağılıma sahip olmuştur. Büyümenin ise incelenen dönem içerisinde bazı yıllarda azalıp bazı yıllarda tekrar artarak dalgalı bir seyir halinde olduğu görülmektedir. Son olarak büyüme ve gini endeksi arasındaki ilişkinin incelendiği üçüncü grafikte ise iki değişken arasında doğru yönlü bir ilişki gözlenmemektedir. Yani gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik büyüme arttığında artmakta azaldığında ise adaletsizlik de azalmaktadır.

Tablo 9, 10 ve 11’de üst gelir grubu, üst orta gelir grubu ve alt orta gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin korelasyon matrislerinin yer aldığı tablolar görülmektedir.

Tablo 9.

*Üst Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Korelasyon Matrisleri*

<b>AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ</b>	<b>Lnusagini</b>	<b>Gusa</b>
<b>Lnusagini</b>	1.000000	-0.192095
<b>Gusa</b>	-0.192095	1.000000
<b>AVUSTURYA</b>	<b>Lnausgini</b>	<b>Gaus</b>
<b>Lnausgini</b>	1.000000	-0.117338
<b>Gaus</b>	-0.117338	1.000000
<b>DANİMARKA</b>	<b>Lndengini</b>	<b>Gden</b>
<b>Lndengini</b>	1.000000	-0.391405
<b>Gden</b>	-0.391405	1.000000
<b>FİNLANDİYA</b>	<b>Lnfingini</b>	<b>Gfin</b>
<b>Lnfingini</b>	1.000000	-0.482872
<b>Gfin</b>	-0.482872	1.000000
<b>HOLLANDA</b>	<b>Lnnethgini</b>	<b>Gneth</b>
<b>Lnnethgini</b>	1.000000	-0.092254
<b>Gneth</b>	-0.092254	1.000000
<b>İNGİLTERE</b>	<b>Lnukgini</b>	<b>Guk</b>
<b>Lnukgini</b>	1.000000	-0.057367
<b>Guk</b>	-0.057367	1.000000
<b>İSPANYA</b>	<b>Lnspagini</b>	<b>Gspa</b>
<b>Lnspagini</b>	1.000000	-0.118971
<b>Gspa</b>	-0.118971	1.000000
<b>İSRAİL</b>	<b>Lnisrgini</b>	<b>Gisr</b>
<b>Lnisrgini</b>	1.000000	<b>-0.013689</b>
<b>Gisr</b>	<b>-0.013689</b>	1.000000
<b>KIBRIS</b>	<b>Lncypgini</b>	<b>Gcyp</b>
<b>Lncypgini</b>	1.000000	<b>0.521746</b>
<b>Gcyp</b>	<b>0.521746</b>	1.000000
<b>SİNGAPUR</b>	<b>Lnsingini</b>	<b>Gsin</b>
<b>Lnsingini</b>	1.000000	-0.374838
<b>Gsin</b>	-0.374838	1.000000
<b>YUNANİSTAN</b>	<b>Lngregini</b>	<b>Ggre</b>
<b>Lngregini</b>	1.000000	0.386360
<b>Ggre</b>	0.386360	1.000000

Üst gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin korelasyon matrisleri incelendiğinde Kıbrıs ve Yunanistan haricindeki diğer bütün ülkelerde gini endeksi ile gayri safi yurtiçi hasıla değişkenleri arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Yani değişkenler arasındaki ilişkinin negatif olduğu ülkelerde ekonomik büyüme arttıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin azalması; ekonomik büyüme azaldıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin artması beklenmektedir. Kıbrıs ve Yunanistan'da ise gini endeksi ve gayri safi yurtiçi hasıla değişkenleri arasındaki ilişki pozitifdir. Değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif olduğu ülkelerde ise ekonomik büyüme arttıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin de artması; ekonomik büyüme azaldıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin

de azalması beklenmektedir. Ülkeler içerisinde değişkenler arasında en yüksek korelasyona sahip olan ülke Kıbrıs iken (**0.521746**), en düşük korelasyona sahip olan ülke ise İsrail'dir (**-0.013689**). Kıbrıs'ta ekonomik büyüme arttığı ya da azaldığı zaman gelir dağılımındaki adaletsizliğin de 0.521746 oranında artması ya da azalması beklenmektedir. İsrail'de ise ekonomik büyüme arttığı ya da azaldığı zaman gelir dağılımındaki adaletsizliğin de -0.013689 oranında azalması ya da artması beklenmektedir.

Üst gelir grubu ülkelere ait korelasyon matrisi sonuçları ilgili literatür tarafından desteklenmektedir. Tablo 9'da elde edilen sonuçlara göre seçilmiş ülkeler için değişkenler arasındaki ilişkinin negatif olduğu, yalnızca Kıbrıs ve Yunanistan'da değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif olduğu görülmektedir. Benzer sonuçların ilgili literatürle (Clarke (1993), Persson ve Tabellini (1994), Park (1998), Deininger ve Squire (1998), Mo (2000), Bengoa ve Robles (2005), Heshmati (2006), Qin, Cagas, Ducanes, He, Liu ve Liu (2008), Chambers (2010), Lee ve Son (2016), Chambers (2010), Shin (2012), Topuz ve Dağdemir (2016)) uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 10.

*Üst Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Korelasyon Matrisleri*

<b>EKVADOR</b>		
<b>Lnecugini</b>	1.000000	
<b>Gecu</b>	-0.150062	1.000000
<b>GÜNEY AFRİKA</b>		
<b>Lnsafrgini</b>	1.000000	
<b>Gsarf</b>	0.161007	1.000000
<b>İRAN</b>		
<b>Lniragini</b>	1.000000	
<b>Gira</b>	<b>0.068952</b>	1.000000
<b>KOLOMBİYA</b>		
<b>Lnclmgini</b>	1.000000	
<b>Gclm</b>	-0.176741	1.000000
<b>TÜRKİYE</b>		
<b>Lnturgini</b>	1.000000	
<b>Gtur</b>	<b>-0.193485</b>	1.000000

Üst orta gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin korelasyon matrisleri incelendiğinde Güney Afrika ve İran haricindeki diğer bütün ülkelerde gini endeksi ile gayri safi yurtiçi hasıla değişkenleri arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Yani değişkenler arasındaki ilişkinin negatif olduğu ülkelerde ekonomik büyüme arttıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin azalması; ekonomik büyüme azaldıkça gelir dağılımındaki

adaletsizliğin artması beklenmektedir. Güney Afrika ve İran'da ise gini endeksi ve gayri safi yurtiçi hasıla değişkenleri arasındaki ilişki pozitifdir. Değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif olduğu ülkelerde ise ekonomik büyüme arttıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin de artması; ekonomik büyüme azaldıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin de azalması beklenmektedir. Ülkeler içerisinde değişkenler arasında en yüksek korelasyona sahip olan ülke Türkiye iken (**-0.193485**), en düşük korelasyona sahip olan ülke ise İran'dır (**0.068952**). Türkiye'de ekonomik büyüme arttığı ya da azaldığı zaman gelir dağılımındaki adaletsizliğin de -0.193485 oranında azalması ya da artması beklenmektedir. İran'da ise ekonomik büyüme arttığı ya da azaldığı zaman gelir dağılımındaki adaletsizliğin de 0.068952 oranında artması ya da azalması beklenmektedir.

Üst orta gelir grubu ülkelere ait korelasyon matrisi sonuçları ilgili literatür tarafından desteklenmektedir. Tablo 10'da elde edilen sonuçlara göre seçilmiş ülkeler için değişkenler arasındaki ilişkinin negatif olduğu, yalnızca Güney Afrika ve İran'da değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif olduğu görülmektedir. Benzer sonuçların ilgili literatürle (Alesina ve Rodrik (1994), Park (1998), Bengoa ve Robles (2005), Mercan ve Azer (2013), Fawaz, Rahmana ve Valcarcel (2014), Lee ve Son (2016), Dişbudak ve Süslü (2007), Dağdemir ve Acaroğlu (2011), Peçe, Ceyhan ve Akpolat (2016), Chambers (2010), Shin (2012), Topuz ve Dağdemir (2016)) uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 11.

*Alt Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Korelasyon Matrisleri*

<b>BOLİVYA</b>	<b>Lnbolgini</b>	<b>Gbol</b>
<b>Lnbolgini</b>	1.000000	0.134291
<b>Gbol</b>	0.134291	1.000000
<b>ENDONEZYA</b>	<b>Lnindongini</b>	<b>Gindon</b>
<b>Lnindongini</b>	1.000000	<b>-0.251318</b>
<b>Gindon</b>	<b>-0.251318</b>	1.000000
<b>FİLİPİNLER</b>	<b>Lnphilgini</b>	<b>Gphil</b>
<b>Lnphilgini</b>	1.000000	0.131822
<b>Gphil</b>	0.131822	1.000000
<b>HİNDİSTAN</b>	<b>Lnindgini</b>	<b>Gind</b>
<b>Lnindgini</b>	1.000000	<b>0.089908</b>
<b>Gind</b>	<b>0.089908</b>	1.000000
<b>KENYA</b>	<b>Lnkengini</b>	<b>Gken</b>
<b>Lnkengini</b>	1.000000	0.220617
<b>Gken</b>	0.220617	1.000000

Alt orta gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin korelasyon matrisleri incelendiğinde Endonezya haricindeki diğer bütün ülkelerde gini endeksi ile gayri safi yurtiçi hasıla değişkenleri arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Yani değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif olduğu ülkelerde ekonomik büyüme arttıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin artması; ekonomik büyüme azaldıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin azalması beklenmektedir. Endonezya’da ise gini endeksi ve gayri safi yurtiçi hasıla değişkenleri arasındaki ilişki negatiftir. Değişkenler arasındaki ilişkinin negatif olduğu ülkede ise ekonomik büyüme arttıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin de azalması; ekonomik büyüme azaldıkça gelir dağılımındaki adaletsizliğin de artması beklenmektedir. Ülkeler içerisinde değişkenler arasında en yüksek korelasyona sahip olan ülke Endonezya iken (**-0.251318**), en düşük korelasyona sahip olan ülke ise Hindistan’dır (**0.089908**). Endonezya’da ekonomik büyüme arttığı ya da azaldığı zaman gelir dağılımındaki adaletsizliğin de -0.251318 oranında azalması ya da artması beklenmektedir. Hindistan’da ise ekonomik büyüme arttığı ya da azaldığı zaman gelir dağılımındaki adaletsizliğin de 0.089908 oranında artması ya da azalması beklenmektedir.

Alt orta gelir grubu ülkelerine ait korelasyon matrisi sonuçları ilgili literatür tarafından desteklenmektedir. Tablo 11’de elde edilen sonuçlara göre seçilmiş ülkeler için değişkenler arasındaki ilişkinin pozitif olduğu, yalnızca Endonezya’da değişkenler arasındaki ilişkinin negatif olduğu görülmektedir. Benzer sonuçların ilgili literatürle (Forbes (2000), Assane ve Grammy (2003), Kim (2004), Frank (2009) ve Huang ve Yeh (2012)) uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 12, 13 ve 14’te her bir ülke grubu için ayrı ayrı gösterilen tablolarda değişkenlere uygulanan birim kök testlerinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 12.

## Üst Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Birim Kök Testleri (%5'e göre)

Ülke	Denklem	Değişken	Test İstatistiği	Kritik Tablo Değerleri	Olasılık Değeri	Sonuç
Amerika Birleşik Devletleri ADF	Trend ve Sabit	Guşa	-4.48	-3.54	0.0055	Durağan
	Trend ve Sabit	lnusagini	-3.45	-3.54	0.0605	Durağan değil
	None	lnusagini	-6.28	-1.95	0.0000	Durağan
Amerika Birleşik Devletleri PP	Trend ve Sabit	Guşa	-4.50	-3.54	0.0053	Durağan
	Trend ve Sabit	lnusagini	-3.50	-3.54	0.0537	Durağan değil
	None	lnusagini	-6.28	-1.95	0.0000	Durağan
Avusturya ADF	Trend ve Sabit	Gaus	-4.81	-3.54	0.0025	Durağan
	Trend ve Sabit	lnausgini	-3.10	-3.54	0.1200	Durağan değil
	None	lnausgini	-5.97	-1.95	0.0000	Durağan
Avusturya PP	Trend ve Sabit	Gaus	-4.33	-3.54	0.0080	Durağan
	Trend ve Sabit	lnausgini	-3.08	-3.54	0.1260	Durağan değil
	None	lnausgini	-5.98	-1.95	0.0000	Durağan
Danimarka ADF	Trend ve Sabit	Gden	-4.51	-3.54	0.0051	Durağan
	Trend ve Sabit	ln dengini	-2.09	-3.54	0.5324	Durağan değil
	None	ln dengini	-6.15	-1.95	0.0000	Durağan
Danimarka PP	Trend ve Sabit	Gden	-4.41	-3.54	0.0066	Durağan
	Trend ve Sabit	ln dengini	-2.05	-3.54	0.5535	Durağan değil
	None	ln dengini	-6.20	-1.95	0.0000	Durağan
Finlandiya ADF	Trend ve Sabit	Gfin	-3.72	-3.54	0.0336	Durağan
	Trend ve Sabit	lnfingini	-2.74	-3.54	0.2245	Durağan değil
	None	lnfingini	-7.04	-1.95	0.0000	Durağan
Finlandiya PP	Trend ve Sabit	Gfin	-3.68	-3.54	0.0366	Durağan
	Trend ve Sabit	lnfingini	-2.83	-3.54	0.1949	Durağan değil
	None	lnfingini	-6.96	-1.95	0.0000	Durağan
Hollanda ADF	Trend ve Sabit	Gneth	-3.23	-3.54	0.0947	Durağan değil
	None	Gneth	-6.13	-1.95	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lnnethgini	-5.20	-3.54	0.0008	Durağan
Hollanda PP	Trend ve Sabit	Gneth	-2.98	-3.54	0.1505	Durağan değil
	None	Gneth	-7.86	-1.95	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lnnethgini	-5.54	-3.54	0.0003	Durağan
İngiltere ADF	Trend ve Sabit	Guk	-3.78	-3.54	0.0292	Durağan
	Trend ve Sabit	lnukgini	-3.75	-3.54	0.0314	Durağan
İngiltere PP	Trend ve Sabit	Guk	-3.71	-3.54	0.0346	Durağan
	Trend ve Sabit	lnukgini	-4.44	-3.54	0.0059	Durağan
İspanya ADF	Trend ve Sabit	Gspa	-2.34	-3.54	0.4000	Durağan değil
	None	Gspa	-5.47	-1.95	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lnspagini	-2.26	-3.54	0.4410	Durağan değil
	None	lnspagini	-3.88	-1.95	0.0003	Durağan
İspanya PP	Trend ve Sabit	Gspa	-2.34	-3.54	0.4000	Durağan değil
	None	Gspa	-5.47	-1.95	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lnspagini	-1.49	-3.54	0.8139	Durağan değil
	None	lnspagini	-3.88	-1.95	0.0003	Durağan
İsrail ADF	Trend ve Sabit	gizr	-4.75	-3.54	0.0027	Durağan
	Trend ve Sabit	lnisrgini	-3.01	-3.54	0.1422	Durağan değil
	None	lnisrgini	-5.88	-1.95	0.0000	Durağan
İsrail PP	Trend ve Sabit	gizr	-4.72	-3.54	0.0030	Durağan
	Trend ve Sabit	lnisrgini	-2.59	-3.54	0.2834	Durağan değil
	None	lnisrgini	-6.64	-1.95	0.0000	Durağan

(tablo 12'nin devamı)

Kıbrıs ADF	Trend ve Sabit	gcyp	-5.02	-3.54	0.0014	Durağan
	Trend ve Sabit	lncypgini	-2.62	-3.54	0.2705	Durağan değil
	None	lncypgini	-7.24	-1.95	0.0000	Durağan
Kıbrıs PP	Trend ve Sabit	gcyp	-5.00	-3.54	0.0014	Durağan
	Trend ve Sabit	lncypgini	-2.57	-3.54	0.2950	Durağan değil
	None	lncypgini	-7.41	-1.95	0.0000	Durağan
Singapur ADF	Trend ve Sabit	gsin	-5.12	-3.54	0.0010	Durağan
	Trend ve Sabit	lnsingini	-1.44	-3.54	0.8304	Durağan değil
	None	lnsingini	-4.28	-1.95	0.0001	Durağan
Singapur PP	Trend ve Sabit	gsin	-5.07	-3.54	0.0012	Durağan
	Trend ve Sabit	lnsingini	-1.64	-3.54	0.7565	Durağan değil
	None	lnsingini	-4.25	-1.95	0.0001	Durağan
Yunanistan ADF	Trend ve Sabit	ggre	-2.42	-3.54	0.3599	Durağan değil
	None	ggre	-6.36	-1.95	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lngregini	-3.98	-3.54	0.0185	Durağan
Yunanistan PP	Trend ve Sabit	ggre	-2.40	-3.54	0.3695	Durağan değil
	None	ggre	-6.36	-1.95	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lngregini	-3.05	-3.54	0.1331	Durağan değil
None	lngregini	-9.26	-1.95	0.0000	Durağan	

Üst gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin değişkenlerine ait birim kök testlerinin sonuçları incelendiğinde ADF birim kök testine göre genel olarak büyüme değişkenlerinin I(0)'da, gini endeksi değişkenlerinin ise I(1)'de durağan olduğu görülmektedir. Hollanda, İspanya ve Yunanistan'da ise büyümenin I(1)'de durağan olduğu ve Hollanda'da gini endeksinin de I(0)'da durağan olduğu görülmektedir.

Tablo 13.

*Üst Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Birim Kök Testleri (%5'e göre)*

Ülke	Denklemler	Değişken	Test İstatistiği	Kritik Tablo Değerleri	Olasılık Değeri	Sonuç
Ekvador ADF	Trend ve Sabit	gecu	-5.41	-3.54	0.0005	Durağan
	Trend ve Sabit	lncugini	-2.70	-3.54	0.2402	Durağan değil
	None	lncugini	-5.86	-1.95	0.0000	Durağan
Ekvador PP	Trend ve Sabit	gecu	-5.36	-3.54	0.0006	Durağan
	Trend ve Sabit	lncugini	-2.56	-3.54	0.2954	Durağan değil
	None	lncugini	-6.74	-1.95	0.0000	Durağan
Güney Afrika ADF	Trend ve Sabit	gsafr	-4.52	-3.54	0.0050	Durağan
	Trend ve Sabit	lnsafrgini	-2.59	-3.54	0.2828	Durağan değil
	None	lnsafrgini	-5.55	-1.95	0.0000	Durağan
Güney Afrika PP	Trend ve Sabit	gsafr	-4.48	-3.54	0.0055	Durağan
	Trend ve Sabit	lnsafrgini	-2.74	-3.54	0.2267	Durağan değil
	None	lnsafrgini	-5.54	-1.95	0.0000	Durağan

(tablo 13'ün devamı)

İran ADF	Trend ve Sabit	gira	-6.83	-3.54	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lniragini	-4.41	-3.54	0.0064	Durağan
İran PP	Trend ve Sabit	gira	-6.21	-3.54	0.0001	Durağan
	Trend ve Sabit	lniragini	-4.12	-3.54	0.0131	Durağan
Kolombiya ADF	Trend ve Sabit	gclm	-3.70	-3.54	0.0351	Durağan
	Trend ve Sabit	lnclmgini	-1.83	-3.54	0.6676	Durağan değil
	None	lnclmgini	-5.88	-1.95	0.0000	Durağan
Kolombiya PP	Trend ve Sabit	gclm	-3.70	-3.54	0.0351	Durağan
	Trend ve Sabit	lnclmgini	-1.83	-3.54	0.6676	Durağan değil
	None	lnclmgini	-5.88	-1.95	0.0000	Durağan
Türkiye ADF	Trend ve Sabit	gtur	-6.33	-3.54	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lnurgini	-0.43	-3.54	0.9823	Durağan değil
	None	lnurgini	-4.25	-1.95	0.0001	Durağan
Türkiye PP	Trend ve Sabit	gtur	-6.37	-3.54	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lnurgini	-1.08	-3.54	0.9177	Durağan değil
	None	lnurgini	-4.28	-1.95	0.0001	Durağan

Üst orta gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin değişkenlerine ait birim kök testlerinin sonuçları incelendiğinde ADF birim kök testine göre genel olarak büyüme değişkenlerinin  $I(0)$ 'da, gini endeksi değişkenlerinin ise  $I(1)$ 'de durağan olduğu görülmektedir. Yalnızca İran'da gini endeksi değişkeninin  $I(0)$ 'da durağan olduğu görülmektedir.

Tablo 14.

*Alt Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Birim Kök Testleri (%5'e göre)*

Ülke	Denklem	Değişken	Test İstatistiği	Kritik Tablo Değerleri	Olasılık Değeri	Sonuç
Bolivya ADF	Trend ve Sabit	gbol	-3.16	-3.54	0.1074	Durağan değil
	None	gbol	-8.05	-1.95	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lnbolgini	-1.63	-3.54	0.7567	Durağan değil
	None	lnbolgini	-5.25	-1.95	0.0000	Durağan
Bolivya PP	Trend ve Sabit	gbol	-3.17	-3.54	0.1059	Durağan değil
	None	gbol	-8.36	-1.95	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lnbolgini	-1.70	-3.54	0.7268	Durağan değil
	None	lnbolgini	-5.24	-1.95	0.0000	Durağan
Endonezya ADF	Trend ve Sabit	gindon	-4.37	-3.54	0.0073	Durağan
	Trend ve Sabit	lnindongini	-5.17	-3.54	0.0009	Durağan
Endonezya PP	Trend ve Sabit	gindon	-4.38	-3.54	0.0070	Durağan
	Trend ve Sabit	lnindongini	-5.20	-3.54	0.0008	Durağan



(tablo 14'ün devamı)

Filipinler ADF	Trend ve Sabit	gphil	-5.63	-3.54	0.0004	Durağan
	Trend ve Sabit	lnphilgini	-2.17	-3.54	0.4865	Durağan değil
	None	lnphilgini	-7.52	-1.95	0.0000	Durağan
Filipinler PP	Trend ve Sabit	gphil	-4.54	-3.54	0.0047	Durağan
	Trend ve Sabit	lnphilgini	-2.06	-3.54	0.5446	Durağan değil
	None	lnphilgini	-7.37	-1.95	0.0000	Durağan
Hindistan ADF	Trend ve Sabit	gind	-6.11	-3.54	0.0001	Durağan
	Trend ve Sabit	lnindgini	-1.62	-3.54	0.7625	Durağan değil
	None	lnindgini	-5.68	-1.95	0.0000	Durağan
Hindistan PP	Trend ve Sabit	gind	-14.23	-3.54	0.0000	Durağan
	Trend ve Sabit	lnindgini	-1.73	-3.54	0.7132	Durağan değil
	None	lnindgini	-5.69	-1.95	0.0000	Durağan
Kenya ADF	Trend ve Sabit	gken	-3.68	-3.54	0.0366	Durağan
	Trend ve Sabit	lnkengini	-3.82	-3.54	0.0264	Durağan
Kenya PP	Trend ve Sabit	gken	-3.75	-3.54	0.0315	Durağan
	Trend ve Sabit	lnkengini	-4.06	-3.54	0.0150	Durağan

Alt orta gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin değişkenlerine ait birim kök testlerinin sonuçları incelendiğinde ADF birim kök testine göre genel olarak büyüme değişkenlerinin  $I(0)$ 'da, gini endeksi değişkenlerinin ise  $I(1)$ 'de durağan olduğu görülmektedir. Bolivya'da büyüme değişkeninin  $I(1)$ 'de durağan olduğu, Endonezya ve Kenya'da gini endeksi değişkeninin ise  $I(0)$ 'da durağan olduğu görülmektedir.

Tablo 15, 16 ve 17'de her bir ülke grubu için ayrı ayrı optimal gecikme katsayıları görülmektedir. Optimal gecikme katsayıları AIC kriterine göre belirlenmiştir.

Tablo 15.

*Üst Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Optimal Gecikme Katsayıları*

Ülke	Gecikme	LR	FPE	AIC	SC	HQ
Amerika Birleşik Devletleri	0	NA	2.42e-07	-9.559531	-9.467015	-9.529373
	<b>1</b>	63.64223*	3.23e-08*	<b>-11.57440*</b>	-11.29686*	-11.48393*
	2	1.908837	3.90e-08	-11.38976	-10.92718	-11.23897
	3	0.473796	5.00e-08	-11.15143	-10.50383	-10.94033
	4	0.104465	6.56e-08	-10.89812	-10.06548	-10.62670
	5	1.974370	7.93e-08	-10.73877	-9.721102	-10.40704
Avusturya	0	NA	5.13e-08	-11.11055	-11.01803	-11.08039
	<b>1</b>	32.15888*	2.11e-08*	<b>-12.00102*</b>	-11.72347*	-11.91054*
	2	4.886994	2.27e-08	-11.93091	-11.46834	-11.78012
	3	5.118504	2.40e-08	-11.88612	-11.23851	-11.67502
	4	0.950223	3.03e-08	-11.67125	-10.83861	-11.39983
	5	4.184968	3.28e-08	-11.62243	-10.60476	-11.29070

(tablo 15'in devamı)

Danimarka	0	NA	1.03e-06	-8.107882	-8.015366	-8.077724
	<b>1</b>	49.92363*	2.25e-07*	<b>-9.632804*</b>	-9.355258*	-9.542331*
	2	1.489354	2.76e-07	-9.432022	-8.969446	-9.281234
	3	2.384292	3.27e-07	-9.273303	-8.625696	-9.062199
	4	4.770759	3.47e-07	-9.232091	-8.399453	-8.960672
	5	0.995841	4.41e-07	-9.023819	-8.006150	-8.692084
Finlandiya	0	NA	1.38e-06	-7.814364	-7.721849	-7.784207
	1	61.17168*	2.02e-07*	-9.741003	-9.463457*	-9.650530*
	2	6.567365	2.04e-07	-9.735529	-9.272953	-9.584741
	<b>3</b>	6.675006	2.02e-07	<b>-9.755590*</b>	-9.107983	-9.544486
	4	1.448122	2.49e-07	-9.563349	-8.730711	-9.291930
	5	0.517924	3.24e-07	-9.331181	-8.313512	-8.999446
Hollanda	0	NA	6.17e-07	-8.622545	-8.530030	-8.592388
	1	35.53677	2.25e-07	-9.633651	-9.356105	-9.543178
	<b>2</b>	18.94947*	1.41e-07*	<b>-10.10441*</b>	-9.641836*	-9.953624*
	3	5.744686	1.45e-07	-10.08571	-9.438102	-9.874606
	4	4.397751	1.57e-07	-10.02754	-9.194905	-9.756124
	5	2.253946	1.87e-07	-9.882175	-8.864507	-9.550441
İngiltere	0	NA	7.57e-07	-8.418158	-8.325643	-8.388001
	1	46.56647	1.86e-07	-9.823182	-9.545636	-9.732709
	<b>2</b>	17.17033*	1.25e-07*	<b>-10.22551*</b>	-9.762938*	-10.07473*
	3	3.347692	1.42e-07	-10.10694	-9.459330	-9.895834
	4	4.408994	1.53e-07	-10.04928	-9.216644	-9.777862
	5	1.710784	1.88e-07	-9.876756	-8.859088	-9.545022
İspanya	0	NA	2.28e-07	-9.616643	-9.524127	-9.586485
	1	81.37683*	1.62e-08	-12.26489	-11.98735*	-12.17442*
	2	8.125931	1.54e-08*	-12.31936	-11.85679	-12.16858
	3	4.111651	1.70e-08	-12.23262	-11.58501	-12.02152
	<b>4</b>	8.041933	1.55e-08	<b>-12.34010*</b>	-11.50746	-12.06868
	5	2.185374	1.86e-08	-12.19130	-11.17363	-11.85957
İsrail	0	NA	3.64e-07	-9.151581	-9.059066	-9.121423
	<b>1</b>	56.51427*	6.26e-08*	<b>-10.91188*</b>	-10.63434*	-10.82141*
	2	3.025065	7.25e-08	-10.77017	-10.30759	-10.61938
	3	1.412507	8.93e-08	-10.57096	-9.923350	-10.35985
	4	5.538617	9.16e-08	-10.56465	-9.732010	-10.29323
	5	4.768238	9.63e-08	-10.54500	-9.527327	-10.21326
Kıbrıs	0	NA	1.41e-06	-7.794041	-7.701526	-7.763883
	<b>1</b>	44.81578*	3.70e-07*	<b>-9.136540*</b>	-8.858994*	-9.046067*
	2	4.121227	4.10e-07	-9.036984	-8.574408	-8.886196
	3	3.164360	4.70e-07	-8.910768	-8.263161	-8.699664
	4	2.306917	5.58e-07	-8.757563	-7.924926	-8.486144
	5	0.782356	7.16e-07	-8.538617	-7.520948	-8.206882
Singapur	0	NA	4.53e-06	-6.629089	-6.536574	-6.598931
	<b>1</b>	76.07424*	3.88e-07*	<b>-9.087962*</b>	-8.810416*	-8.997489*
	2	5.643714	4.06e-07	-9.046963	-8.584387	-8.896175
	3	5.764685	4.17e-07	-9.029094	-8.381487	-8.817990
	4	3.316145	4.73e-07	-8.921763	-8.089126	-8.650344
	5	5.342151	4.84e-07	-8.930806	-7.913138	-8.599072
Yunanistan	0	NA	9.54e-07	-8.186735	-8.094219	-8.156577
	<b>1</b>	29.40971*	4.33e-07*	<b>-8.979017*</b>	-8.701471*	-8.888544*
	2	5.058347	4.63e-07	-8.915504	-8.452928	-8.764716
	3	6.569983	4.60e-07	-8.931189	-8.283582	-8.720085
	4	1.564938	5.65e-07	-8.744258	-7.911620	-8.472839
	5	4.265884	6.09e-07	-8.699488	-7.681819	-8.367753

Tablo 16.

*Üst Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Optimal Gecikme Katsayıları (AIC'ye göre)*

Ülke	Gecikme	LR	FPE	AIC	SC	HQ
Ekvador	0	NA	9.76e-07	-8.163907	-8.071391	-8.133749
	<b>1</b>	16.26838*	7.08e-07*	<b>-8.486856*</b>	-8.209310*	-8.396383*
	2	5.950684	7.32e-07	-8.457664	-7.995087	-8.306875
	3	1.457206	9.01e-07	-8.260316	-7.612709	-8.049212
	4	0.868444	1.14e-06	-8.041726	-7.209089	-7.770307
	5	4.671335	1.21e-06	-8.017229	-6.999560	-7.685494
Güney Afrika	0	NA	2.08e-07	-9.709796	-9.617281	-9.679638
	<b>1</b>	44.95857*	5.41e-08*	<b>-11.05739*</b>	-10.77985*	-10.96692*
	2	4.116292	6.01e-08	-10.95765	-10.49507	-10.80686
	3	0.571112	7.67e-08	-10.72338	-10.07577	-10.51228
	4	4.524074	8.23e-08	-10.67096	-9.838318	-10.39954
	5	0.792157	1.06e-07	-10.45250	-9.434831	-10.12076
İran	0	NA	1.75e-05	-5.276886	-5.184371	-5.246728
	<b>1</b>	71.52228*	1.76e-06*	<b>-7.573189*</b>	-7.295643*	-7.482716*
	2	1.570000	2.16e-06	-7.375509	-6.912932	-7.224720
	3	8.221028	2.00e-06	-7.459987	-6.812380	-7.248883
	4	4.738910	2.13e-06	-7.417328	-6.584690	-7.145908
	5	6.959403	2.01e-06	-7.507233	-6.489565	-7.175499
Kolombiya	0	NA	6.38e-07	-8.588608	-8.496092	-8.558450
	<b>1</b>	41.24396*	1.90e-07*	<b>-9.803542*</b>	-9.525996*	-9.713069*
	2	0.599051	2.41e-07	-9.568518	-9.105941	-9.417729
	3	2.959703	2.79e-07	-9.433774	-8.786167	-9.222670
	4	7.283284	2.64e-07	-9.506768	-8.674130	-9.235349
	5	3.202345	3.00e-07	-9.408821	-8.391152	-9.077086
Türkiye	0	NA	3.98e-06	-6.759309	-6.666794	-6.729151
	1	68.58903	4.45e-07*	-8.950853	-8.673307*	-8.860380*
	2	3.408073	5.07e-07	-8.823868	-8.361291	-8.673079
	3	5.441369	5.29e-07	-8.792527	-8.144920	-8.581423
	<b>4</b>	9.576028*	4.51e-07	<b>-8.969737*</b>	-8.137099	-8.698317
	5	2.567640	5.30e-07	-8.840054	-7.822386	-8.508320

Tablo 17.

*Alt Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Optimal Gecikme Katsayıları (AIC'ye göre)*

Ülke	Gecikme	LR	FPE	AIC	SC	HQ
Bolivya	0	NA	1.83e-06	-7.533438	-7.440923	-7.503280
	<b>1</b>	46.29537*	4.55e-07*	<b>-8.928779*</b>	-8.651233*	-8.838306*
	2	3.251843	5.22e-07	-8.795786	-8.333209	-8.644997
	3	2.497919	6.15e-07	-8.641801	-7.994194	-8.430697
	4	5.230099	6.39e-07	-8.621468	-7.788831	-8.350049
	5	1.746275	7.82e-07	-8.450718	-7.433049	-8.118983
Endonezya	0	NA*	1.65e-06*	-7.640156*	-7.547641*	-7.609998*
	<b>1</b>	3.284388	1.90e-06	<b>-7.499391</b>	-7.221845	-7.408918
	2	2.534800	2.24e-06	-7.338819	-6.876242	-7.188030
	3	4.438160	2.43e-06	-7.265678	-6.618071	-7.054574
	4	3.736410	2.71e-06	-7.177450	-6.344812	-6.906031
	5	4.694431	2.86e-06	-7.154107	-6.136439	-6.822372
Filipinler	0	NA	3.37e-07	-9.228429	-9.135914	-9.198272
	<b>1</b>	35.53661*	1.23e-07*	<b>-10.23953*</b>	-9.961983*	-10.14906*
	2	3.956300	1.37e-07	-10.13363	-9.671054	-9.982842
	3	0.923167	1.72e-07	-9.914031	-9.266424	-9.702927
	4	2.272260	2.05e-07	-9.759251	-8.926613	-9.487832
	5	5.873017	2.04e-07	-9.794837	-8.777169	-9.463103
Hindistan	0	NA	8.67e-08	-10.58536	-10.49285	-10.55521
	<b>1</b>	43.98111*	2.34e-08*	<b>-11.89805*</b>	-11.62051*	-11.80758*
	2	2.623849	2.74e-08	-11.74091	-11.27833	-11.59012
	3	3.867075	3.06e-08	-11.64397	-10.99636	-11.43287
	4	4.610092	3.27e-08	-11.59545	-10.76282	-11.32404
	5	2.709877	3.81e-08	-11.47288	-10.45522	-11.14115
Kenya	0	NA	5.57e-07	-8.724207	-8.631692	-8.694049
	1	19.15281*	3.65e-07	-9.150171	-8.872625*	-9.059698*
	2	7.537945	3.55e-07	-9.182028	-8.719451	-9.031239
	<b>3</b>	7.611085	3.38e-07*	<b>-9.241092*</b>	-8.593485	-9.029988
	4	5.504756	3.47e-07	-9.233244	-8.400606	-8.961824
	5	3.637066	3.86e-07	-9.157032	-8.139364	-8.825298

Tablo 18, 19 ve 20'de her bir ülke grubu için ayrı ayrı Granger nedensellik testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 18.

*Üst Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Granger Nedensellik Sonuçları*

Ülke	Hipotez	Olasılık Değeri
Amerika Birleşik Devletleri	H <sub>0</sub> : gusa, dlnusagini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gusa, dlnusagini'nin Granger nedenselidir.	0.1384
	H <sub>0</sub> : dlnusagini, gusa'in Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : dlnusagini, gusa'in Granger nedenselidir.	0.4819
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	

(tablo 18'in devamı)

Avusturya	$H_0$ : gaus, dlnausgini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : gaus, dlnausgini'nin Granger nedenselidir.	0.7459
	$H_0$ : dlnausgini, gaus'un Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dlnausgini, gaus'un Granger nedenselidir.	0.3858
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Danimarka	$H_0$ : gden, dlndengini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : gden, dlndengini'nin Granger nedenselidir.	0.1923
	$H_0$ : dlndengini, gden'in Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dlndengini, gden'in Granger nedenselidir.	0.7305
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Finlandiya	$H_0$ : gfin, dlrfingini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : gfin, dlrfingini'nin Granger nedenselidir.	<b>0.0734</b>
	$H_0$ : dlrfingini, gfin'in Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dlrfingini, gfin'in Granger nedenselidir.	0.2897
	*AIC'ye göre optimal gecikme 3 olarak belirlenmiştir.	
Hollanda	$H_0$ : dgneth, lnnethgini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dgneth, lnnethgini'nin Granger nedenselidir.	0.9109
	$H_0$ : lnnethgini, dgneth'in Granger nedenseli değildir. $H_1$ : lnnethgini, dgneth'in Granger nedenselidir.	<b>0.0018</b>
	*AIC'ye göre optimal gecikme 2 olarak belirlenmiştir.	
İngiltere	$H_0$ : guk, lnukgini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : guk, lnukgini'nin Granger nedenselidir.	0.1898
	$H_0$ : lnukgini, guk'un Granger nedenseli değildir. $H_1$ : lnukgini, guk'un Granger nedenselidir.	0.3929
	*AIC'ye göre optimal gecikme 2 olarak belirlenmiştir.	
İspanya	$H_0$ : dgspa, dlspagini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dgspa, dlspagini'nin Granger nedenselidir.	0.6497
	$H_0$ : dlspagini, dgspa'nın Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dlspagini, dgspa'nın Granger nedenselidir.	0.2095
	*AIC'ye göre optimal gecikme 4 olarak belirlenmiştir.	
İsrail	$H_0$ : gisr, dlrisrgini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : gisr, dlrisrgini'nin Granger nedenselidir.	0.4224
	$H_0$ : dlrisrgini, gisr'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dlrisrgini, gisr'nin Granger nedenselidir.	0.4498
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Kıbrıs	$H_0$ : gcyp, dlncypgini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : gcyp, dlncypgini'nin Granger nedenselidir.	0.3994
	$H_0$ : dlncypgini, gcyp'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dlncypgini, gcyp'nin Granger nedenselidir.	0.7420
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Singapur	$H_0$ : gsin, dlrsingini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : gsin, dlrsingini'nin Granger nedenselidir.	0.3236
	$H_0$ : dlrsingini, gsin'in Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dlrsingini, gsin'in Granger nedenselidir.	0.2579
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Yunanistan	$H_0$ : dggre, lngregini'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : dggre, lngregini'nin Granger nedenselidir.	0.2441
	$H_0$ : lngregini, dggre'nin Granger nedenseli değildir. $H_1$ : lngregini, dggre'nin Granger nedenselidir.	0.6369
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	

Üst gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin nedensellik sonuçları incelendiğinde Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Danimarka, İngiltere, İspanya, İsrail, Kıbrıs, Singapur ve Yunanistan'da gini endeksi ve büyüme değişkenleri arasında bir nedensellik ilişkisi olmadığı görülmektedir. Finlandiya'da %10 anlamlılık düzeyinde büyümenin, gini endeksinin Granger nedenseli olduğu görülmektedir. Yani Finlandiya'da gelir dağılımındaki adaletsizliğin meydana gelmesinde büyüme 0.0734 oranında neden olmaktadır. Hollanda'da ise %5 anlamlılık düzeyinde gini endeksinin, büyümenin Granger nedenseli olduğu görülmektedir. Yani Hollanda'da da gelir dağılımındaki adaletsizlik, büyümede meydana gelecek olan değişime 0.0018 oranında neden olmaktadır.

Tablo 19.

*Üst Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Granger Nedensellik Sonuçları*

Ülke	Hipotez	Olasılık Değeri
Ekvador	H <sub>0</sub> : gecü, dlncugini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gecü, dlncugini'nin Granger nedenselidir.	0.6948
	H <sub>0</sub> : dlncugini, gecü'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : dlncugini, gecü'nin Granger nedenselidir.	0.7743
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Güney Afrika	H <sub>0</sub> : gsafr, dlmsafrgini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gsafr, dlmsafrgini'nin Granger nedenselidir.	0.3388
	H <sub>0</sub> : dlmsafrgini, gsafr'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : dlmsafrgini, gsafr'nin Granger nedenselidir.	0.7750
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
İran	H <sub>0</sub> : gira, lniragini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gira, lniragini'nin Granger nedenselidir.	0.1317
	H <sub>0</sub> : lniragini, gira'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : lniragini, gira'nin Granger nedenselidir.	0.8435
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Kolombiya	H <sub>0</sub> : gclm, dlncmlgini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gclm, dlncmlgini'nin Granger nedenselidir.	0.2982
	H <sub>0</sub> : dlncmlgini, gclm'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : dlncmlgini, gclm'nin Granger nedenselidir.	0.7525
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Türkiye	H <sub>0</sub> : gtur, dlnturgini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gtur, dlnturgini'nin Granger nedenselidir.	<b>0.0703</b>
	H <sub>0</sub> : dlnturgini, gtur'unn Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : dlnturgini, gtur'un Granger nedenselidir.	0.6656
	*AIC'ye göre optimal gecikme 4 olarak belirlenmiştir.	

Üst orta gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin nedensellik sonuçları incelendiğinde Ekvador, Güney Afrika, İran ve Kolombiya'da gini endeksi ve büyüme değişkenleri

arasında bir nedensellik ilişkisi olmadığı görülmektedir. Yalnızca Türkiye’de %10 anlamlılık düzeyinde büyümenin, gini endeksinin Granger nedenseli olduğu görülmektedir. Yani Türkiye’de gelir dağılımındaki adaletsizliğin meydana gelmesinde büyüme 0.0703 oranında neden olmaktadır.

Tablo 20.

*Alt Orta Gelir Grubu Ülkelerinin Değişkenleri İçin Granger Nedensellik Sonuçları*

Ülke	Hipotez	Olasılık Değeri
Bolivya	H <sub>0</sub> : dgbol, dlnbolgini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : dgbol, dlnbolgini'nin Granger nedenselidir.	0.1509
	H <sub>0</sub> : dlnbolgini, dgbol'un Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : dlnbolgini, dgbol'un Granger nedenselidir.	0.8630
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Endonezya	H <sub>0</sub> : gindon, lnindongini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gindon, lnindongini'nin Granger nedenselidir.	0.6682
	H <sub>0</sub> : lnindongini, gindon'un Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : lnindongini, gindon'un Granger nedenselidir.	0.7307
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Filipinler	H <sub>0</sub> : gphil, dlnphilgini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gphil, dlnphilgini'nin Granger nedenselidir.	0.8020
	H <sub>0</sub> : dlnphilgini, gphil'in Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : dlnphilgini, gphil'in Granger nedenselidir.	0.3550
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Hindistan	H <sub>0</sub> : gind, dlnindgini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gind, dlnindgini'nin Granger nedenselidir.	0.3937
	H <sub>0</sub> : dlnindgini, gind'in Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : dlnindgini, gind'in Granger nedenselidir.	0.5526
	*AIC'ye göre optimal gecikme 1 olarak belirlenmiştir.	
Kenya	H <sub>0</sub> : gken, lnkengini'nin Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : gken, lnkengini'nin Granger nedenselidir.	<b>0.0165</b>
	H <sub>0</sub> : lnkengini, gken'in Granger nedenseli değildir. H <sub>1</sub> : lnkengini, gken'in Granger nedenselidir.	0.1482
	*AIC'ye göre optimal gecikme 3 olarak belirlenmiştir.	

Alt orta gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerin nedensellik sonuçları incelendiğinde Bolivya, Endonezya, Filipinler ve Hindistan’da gini endeksi ve büyüme değişkenleri arasında bir nedensellik ilişkisi olmadığı görülmektedir. Yalnızca Kenya’da %5 anlamlılık düzeyinde büyümenin, gini endeksinin Granger nedenseli olduğu görülmektedir. Yani Kenya’da gelir dağılımındaki adaletsizliğin meydana gelmesinde büyüme 0.0165 oranında neden olmaktadır.

Tablo 21.

*Ülkelere Ait Granger Nedensellik Sonuçları*

<i>Ülkeler</i>	<i>Granger Nedenselliğin Yönü</i>		
<i>Üst Gelir Grubu Ülkeler</i>			
Amerika Birleşik Devletleri	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Avusturya	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Danimarka	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Finlandiya	Büyüme	→	Gini Katsayısı
Hollanda	Gini Katsayısı	→	Büyüme
İngiltere	Büyüme	X	Gini Katsayısı
İspanya	Büyüme	X	Gini Katsayısı
İsrail	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Kıbrıs	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Singapur	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Yunanistan	Büyüme	X	Gini Katsayısı
<i>Üst Orta Gelir Grubu Ülkeler</i>			
Ekvador	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Güney Afrika	Büyüme	X	Gini Katsayısı
İran	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Kolombiya	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Türkiye	Büyüme	→	Gini Katsayısı
<i>Alt Orta Gelir Grubu Ülkeler</i>			
Bolivya	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Endonezya	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Filipinler	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Hindistan	Büyüme	X	Gini Katsayısı
Kenya	Büyüme	→	Gini Katsayısı

X: Değişkenler arasında ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 21’de bütün ülkelerin değişkenlerine ait Granger nedensellik sonuçları özet şeklinde gösterilmektedir. Değişkenler arasında ilişki bulunmayan ülkeler, değişkenler arasında X işareti ile gösterilmektedir. Değişkenler arasında Granger nedensellik ilişkisi bulunan ülkelerde ise nedenselliğin tek yönlü veya çifte yönlü olma durumuna göre nedenselliğin yönü doğrultusunda ok işareti ile gösterilmektedir.



## ALTINCI BÖLÜM

### SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkinin incelenmesinden elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır ve son olarak gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesi konusunda çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

#### 6.1. Sonuç ve Öneriler

Gelir dağılımındaki bozulmanın yarattığı adaletsizlik bütün ülke ekonomilerince sorun olan bir olgudur. Ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişki ise iktisatçılar tarafından geçmişten günümüze sıkça araştırılan ve tartışılan bir konudur. Bu iki kavram arasındaki ilişkinin nasıl ve ne yönde olduğu konusunda ise iktisat literatüründe ortak bir kanıya varılamamıştır. Ana akımın eşitsizliğin büyümeyi negatif etkilediği yönünde olmasına rağmen literatürde eşitsizliğin büyümeyi pozitif etkilediği ve büyümenin eşitsizliği negatif veya pozitif etkilediği yönünde elde edilen sonuçlarda mevcuttur.

Bu çalışmada ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin nasıl ve ne yönde olduğu 1979-2015 yılları için üst gelir grubu, üst orta gelir grubu ve alt orta gelir grubu şeklinde Dünya Bankası tarafından sınıflandırılan ülke gruplarından seçilmiş bazı ülkeler için incelenmiştir. Üst gelir grubunda yer alan ülkeler; ABD, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsrail, Kıbrıs (Güney Kıbrıs), Singapur ve Yunanistan'dır. Üst orta gelir grubunda yer alan ülkeler; Ekvador, Güney Afrika, İran, Kolombiya ve Türkiye'dir. Son olarak alt orta gelir grubunda yer alan ülkeler ise; Bolivya, Endonezya, Filipinler, Hindistan ve Kenya'dır. Çalışma öncelikli olarak büyümenin gelir eşitsizliğini nasıl ve ne yönde etkilediğini araştırmaya yöneliktir.

Çalışmanın ilk bölümünde çalışmanın konusu ve yöntemi açıklanmıştır.

İkinci bölümde ekonomik büyüme ve gelir dağılımının tanımı yapılmıştır ve gelir dağılımına ait kavramlar ele alınmıştır. Kabaca gelirin bölüşümü, gelir dağılımı kavramını yansıtsa da gelir dağılımı, üretilen mal ve hizmetler bütünüyle birlikte milli gelirin, toplumu oluşturan farklı gruplar arasında nasıl bölüşüldüğünü ifade etmektedir.

Bu farklı gruplar, toplam gelirden dengeli ve adil bir pay alamadıkları zaman gelir dağılımı eşitsizliği sorunu ortaya çıkmaktadır. Ülkede yaşanan bireyler arasında gelir dağılımı paylaşılırken çeşitli türlere ayrılmaktadır. Bu çalışmada sekiz farklı tür açıklanmıştır. Gelir dağılımındaki eşitsizliğinin ne şekilde ölçüldüğü de önemli bir diğer konudur ve yine çalışmada yedi farklı ölçüm yöntemi açıklanmıştır. Geçmişten günümüze kadar devam eden bir sorun olan gelir dağılımının tarihsel süreci de çeşitli iktisat okulları görüşleri çerçevesinde çalışmada açıklanmıştır. Gelir dağılımını belirleyen unsurlar da çalışmanın bu bölümünde yer almaktadır. Son olarak Dünya’da ve Türkiye’de ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ilişkisi çeşitli şekiller ve veriler ışığında açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise geçmiş yıllarda bu konuda yapılan diğer çalışmaların sonuçlarına değinilmiştir. Bazı çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre gelir eşitsizliği büyümeyi negatif etkilerken, bazılarında ise büyüme gelir eşitsizliğini pozitif etkilemektedir.

Dördüncü bölümde ise uygulamada izlenecek yolu açıklamak amacıyla ekonometrik yöntem ve teorik açıklamalar yer almaktadır. Birim kök testleri, optimal gecikme katsayısı ve Granger nedensellik analizi açıklanmıştır.

Beşinci bölümde ise uygulama sonuçları yer almaktadır. Çalışmada incelenen her bir ülke için değişkenlerin ayrı ayrı ve birlikte grafiklerine yer verilmiştir. Sonrasında yine her bir ülke için değişkenler arasındaki korelasyon matrisleri tablolandırılmıştır. Ülke gruplarına ait korelasyon matrisleri incelendiğinde üst gelir grubuna ait ülkelerde Kıbrıs ve Yunanistan hariç diğer ülkelerin değişkenleri arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca üst gelir grubu ülkeleri içerisinde değişkenler arasında en yüksek korelasyona sahip olan ülke Kıbrıs iken (**0.521746**), en düşük korelasyona sahip olan ülke ise İsrail’dir (**-0.013689**). Üst orta gelir grubuna ait ülkelerde ise Güney Afrika ve İran hariç diğer ülkelerin değişkenleri arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca üst orta gelir grubu ülkeleri içerisinde değişkenler arasında en yüksek korelasyona sahip olan ülke Türkiye iken (**-0.193485**), en düşük korelasyona sahip olan ülke ise İran’dır (**0.068952**). Alt orta gelir grubuna ait ülkelerde de Endonezya hariç diğer ülkelerin değişkenleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca alt orta gelir grubu ülkeleri içerisinde değişkenler arasında en yüksek korelasyona sahip olan ülke Endonezya iken (**-0.251318**), en düşük korelasyona sahip olan ülke ise Hindistan’dır (**0.089908**).

Serilerin durağanlığı da test edildikten sonra değişkenlerin optimal gecikme katsayıları belirlenmiştir. Son olarak Granger nedensellik analizi ile seçilmiş ülkelerin değişkenleri arasındaki nedenselliğin yönü araştırılmıştır. Üst gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerden Finlandiya’da %10 anlamlılık düzeyinde büyümeden gini endeksine doğru ve Hollanda’da %5 anlamlılık düzeyinde gini endeksinden büyümeye doğru tek yönlü Granger nedensellik bulunmuştur. Üst gelir grubuna ait seçilmiş diğer ülkelerin değişkenleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Üst orta gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerden yalnızca Türkiye’de %10 anlamlılık düzeyinde büyümeden gini endeksine doğru tek yönlü Granger nedensellik bulunmuştur. Üst orta gelir grubuna ait seçilmiş diğer ülkelerin değişkenleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Alt orta gelir grubuna ait seçilmiş ülkelerden yalnızca Kenya’da %5 anlamlılık düzeyinde büyümeden gini endeksine doğru tek yönlü Granger nedensellik bulunmuştur. Alt orta gelir grubuna ait seçilmiş diğer ülkelerin değişkenleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara göre büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre bazı ülkeler için pozitif bazı ülkeler içinse negatif olduğu ve ülke gruplarına göre seçilmiş bazı ülkelerde bu ilişkinin büyümeden gelir eşitsizliğine doğru olduğu, bazı ülkelerde ise gelir eşitsizliğinden büyümeye doğru olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Bazı ülkelerde ise büyüme ve gelir eşitsizliği arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Büyümenin gelir eşitsizliğini pozitif etkilediği yönünde elde edilen sonuçlar çalışmada araştırılan hipotezi destekler niteliktedir. Yani büyüme arttıkça gelir dağılımındaki eşitsizlik de artmaktadır. Kuznets’in ters-u hipotezinde gelişmenin başlangıç aşamasında eşitsizliğin büyüme ile artacağını, belirli bir noktadan sonra ise giderek azalacağını yani büyümenin eşitsizliği azaltacağını açıklamaktadır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlardan pozitif çıkan sonuçlar için incelenen farklı ülke grupları içerisinde gelişimini tamamlayıp büyümeyi lehine çevirebilecek yetkinliğe erişememiş ülkeler göz önünde bulundurulduğunda Kuznets hipotezinin gelişmenin başlangıç aşaması için öne sürdüğü hipotezi destekler niteliktedir. Literatürden de örnekler verilecek olursa; Kuznets (1955) başlangıçta kişi başına gelirin artmasıyla eşitsizliğin artacağını ifade etmektedir. Assane ve Grammy (2003) de çalışmalarında büyüme ve gelir eşitsizliği arasında pozitif bir ilişki olduğunu ve büyümenin gelir eşitsizliğini arttırdığını belirtmiştir. Bahmani- Oskooee ve Gelan (2008) çalışmalarında ekonomik büyümenin kısa vadede gelir eşitsizliğini daha da

arttırdığını belirtmiştir. Chambers (2010) çalışmasında geçmişteki ekonomik büyüme kısa ve orta vadede eşitsizliği arttıracığı yönündedir, ayrıca eşitsizliğin gelişmiş ülkelerde büyüme ile birlikte arttığını belirtmiştir. Çalışmasında iki örneklem grubu kullanan Shin (2012)'in elde ettiği sonuçlara göre ise ABD ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerde ekonomik büyüme arttıkça gelir eşitsizliğinin arttığı göz önünde bulundurulursa gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişkinin varlığı ifade edilmiştir. Topuz ve Dağdemir (2016) çalışmalarında yapılan sınıflandırmaya göre düşük, düşük-orta ve üst-orta gelirli ülkelerde ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini arttırdığını ifade etmişlerdir. Ak ve Altıntaş (2016) çalışmalarında kişi başına gelirin arttıkça ilk önce iyileşme gösterdiği sonrasında ise kötüleştiğini ifade etmiştir. Ayrıca değişkenlerin aralarındaki ilişkinin pozitif olması açısından literatürdeki diğer sonuçlarda şu şekildedir; Forbes (2000) çalışmasında gelir eşitsizliği ve büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğunu fakat ilişkinin yönünün gelir eşitsizliğinden büyümeye doğru olduğunu belirtmiştir. Frank (2009) çalışmasında gelir dağılımı ile ekonomik büyüme arasında uzun vadede pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Huang ve Yeh (2012) çalışmasında gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin pozitif olduğunu belirtmiştir. Fawaz, Rahmana ve Valcarcel (2014) çalışmalarında eşitsizlik ve büyüme yüksek gelirli gelişmekte olan ülke grubu için anlamlı derecede pozitif olduğunu belirtmiştir. Topuz ve Dağdemir (2016) çalışmalarında düşük, düşük-orta ve üst-orta gelirli ülkelerde ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini arttırdığını belirtmişlerdir. Büyümenin gelir eşitsizliğini negatif etkilediği yönünde elde edilen sonuçlar da çalışmada araştırılan hipotezi destekler niteliktedir. Yani büyüme arttıkça gelir dağılımındaki eşitsizlik de azalmaktadır. Kuznets ters-u hipotezinde kişi başına düşen gelirin artmasıyla birlikte gelirin başlangıçta adil olmayan bir dağılım göstereceğini sonrasında ise gelir dağılımındaki eşitsizliğin düşerek daha adil dağılacakını savunmaktadır (Kuznets, 1955). Milanoviç'in birinci ve ikinci Kuznets dalgaları hipotezinde Kuznets dalgalarının sebebi olarak ekonomik ve siyasi etmenler arasındaki karşılıklı etkileşim gösterilmektedir. Birinci Kuznets dalgasının gerçekleştiği kısımda tarımdan imalata, yani kırsal alandan kentsel alanlara doğru bir geçiş söz konusudur, ikinci Kuznets dalgasının gerçekleştiği kısımda ise imalattan hizmet söktörüne doğru bir geçiş söz konusudur ve aynı zamanda bu ikinci dalga iktisat politikalarında zenginden yana olan politikalardan etkilenmiştir (Milanoviç, 2018). Piketty'in düz-u olarak nitelendirdiği hipotezinde ise zengin ülkelerin 1918-1980 döneminde eşitsizliklerinin azalması ve 1980 sonrası döneminde ise eşitsizliklerinin

artmış olması farklı sebeplere bağlanmaktadır. Eşitsizliklerdeki azalmanın nedenleri savaşa bağlı siyasi güçler, savaşa finansman yaratmak adına toplanan vergiler, sosyalist ideoloji ve buna bağlı hareketler ve ücretlerde meydana gelen artış oranının servet gelirlerindeki artıştan daha fazla olması gibi etmenlerle ortaya çıkan olağan dışı görülen bir durum niteliğindedir. Mevcut dönemde içinde yaşanan 'kapitalist' dünya ise Piketty'in hipotezine göre Birinci Dünya Savaşı öncesi olduğu gibi eşitsizliklerin arttığı bir dünyadır, savaşlar ve yaşanan siyasi karmaşalar eşitsizliğin artmasını engellemektedir (Piketty, 2018). Büyüme ve gelir dağılımı eşitsizliği alanındaki bu temel çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda artan büyümenin gelir dağılımındaki eşitsizliği azalttığı yönünde elde edilen sonuçları destekler niteliktedir. Literatürden de örnekler verilecek olursa; Kuznets (1955) başlangıç aşamasından sonra kişi başına gelirin artmasıyla eşitsizliğin azalacağını ifade etmektedir. Clarke (1993) çalışmasında büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin negatif olduğunu belirtmiştir. Alesina ve Rodrik (1994) çalışmalarında gelir eşitsizliğinin bir sonraki büyüme ile negatif korelasyon içinde olduğunu tespit etmişlerdir. Persson ve Tabellini (1994) çalışmalarında eşitsizlik ve büyüme arasında anlamlı ve büyük bir negatif ilişki olduğunu bulmuşlardır. Topuz ve Dağdemir (2016) çalışmalarında yüksek gelirli ülkelerde ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azalttığını belirtmişlerdir. Dişbudak ve Süslü (2007) çalışmalarında gelir dağılımı ile büyüme arasında uzun dönemde olumsuz bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

Dünya ülkelerinin her birinin daha adil bir gelir dağılımına sahip olması hem ekonomik hem politik hem de sosyo-kültürel açıdan önemli bir konudur. Bundan dolayıdır ki gelir dağılımındaki eşitsizliğin giderilmesi için çeşitli alanlarda düzenlemeler yapılması gerekli olabilmektedir. Genel olarak ülkeler nezdinde gelir dağılımındaki eşitsizliğin giderilmesi veya iyileştirilmesi amacıyla uygulanabilecek çözüm önerileri mevcuttur. Bu önerilerden bazıları ise şu şekildedir; ülkede hızlı ve istikrarlı bir büyümenin gerçekleşmesi ve bunun yanı sıra iyi ve düzenli işleyen bir vergi sisteminin bulunması gerekmektedir. Kırsal kesimlerde tarıma işlerlik kazandırmak amacıyla sanayi kuruluşlarına yer verilmeli ve piyasada etkin bir rekabet sistemi oluşturulmalıdır. Kaçak ve sigortasız işçi çalıştırmanın ve kayıt dışı ekonominin önüne geçilmelidir. Ücretli çalışanların vergi yükü azaltılmalı, lüks tüketim ve rantları vergilendirilmelidir. Ayrıca yatırım ve tasarruflar da teşvik edilmelidir. Ülkede siyasi istikrar ve güven ortamı oluşturulmalıdır. Hızlı nüfus artışı mevcutsa azaltılmalı, göçe

bağlı olarak oluşabilecek çarpık kentleşmenin önüne geçilmelidir. Kent-kır arasındaki eğitim ve sağlık hizmetleri kalitesindeki farklılıklar giderilmelidir. Eğitime, bilime ve beşeri sermayeye yapılan yatırım ve teşvikler arttırılarak kalifiye iş gücünde artış sağlanmalıdır.

Gini endeksi verileri açısından yeterli olmaması sebebiyle alt gelir grubuna ait herhangi bir ülke bu çalışmada incelenememiştir ve bu durum çalışmanın eksik yönlerinden birini oluşturmaktadır. Ancak yine de çalışmanın, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı eēitsizlięi arasındaki ilişkinin incelenmesinde ileride yapılacak diğer çalışmalara fikir vermesi açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir.



## KAYNAKLAR

### Kitaplar:

Aktan, C. C.. 2004. Yeni İktisat Okulları, Ankara, Seçkin.

Akyüz, Y.. 1977. Sermaye, Bölüşüm, Büyüme, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 453.

Akyüz, Y.. 2009. Sermaye, Bölüşüm, Büyüme, 3. Baskı, Efil Yayınevi.

Başoğlu, U., Ölmezoğulları, N. ve Parasız, İ., 2012. Gelir Bölüşümü Teori ve Politika, 2. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Bronfenbrenner, M.. 1971. Income Distribution Theory, Aldine Transaction.

Canbey Özgüler, V., 2014. Gelir, Servet ve Yoksulluk, 1. Baskı, İstanbul, Cinius Yayınları.

Cowell, A. F.. 2000. Measuring Inequality, Third Edition, Oxford University Press.

Dinler, Z., 2009. İktisada Giriş, 15. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Dornbusch, R. ve Fischer, S., 1998. Makroekonomi, McGraw-Hill—Akademi,

Çevirenler: Salih Ak, Mahir Fisunoğlu, Erhan Yıldırım, Refia Yıldırım, 1998, s. 31.

Eğilmez, M. ve Kumcu, E..2004. Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması, 6. Basım, Remzi Kitabevi.

Friedman, M.. 1957. ‘‘A Theory of the Consumption Function’’. Princeton University Press.

Kabaş, T., 2010. Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları, Adana, Nobel Kitabevi.

Kabaş, T., 2014. Türkiye’de Yoksulluk ve Gelir Dağılımı, Adana, Akademisyen Kitabevi.

- Karlık, S. R.. 2007. Cumhuriyet'in İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisi'nde Yapısal Dönüşüm, 11. Baskı, İstanbul, Beta.
- Kazgan, G.. 2002. Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi Birinci Küreselleşmeden İkinci Küreselleşmeye, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kirmanoglu, H., 2012. Kamu Ekonomisi Analizi, 4. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Lütkepohl, H. and Krätzig, M., 2004. Applied Time Series Econometrics, Cambridge University Press, New York.
- Milanoviç, B.. 2018. Küresel Eşitsizlik Küreselleşme Çağı İçin Yeni Bir Yaklaşım, 1. Basım, Efil Yayınevi. Çevirenler: Meneviş Uzbay, Mustafa Pirili.
- Musgrave, R. A.. 1958. Kamu Maliyesi Teorisi, McGraw-Hill Koghusah, Ltd., Asil Yayın Dağıtım, Çevirenler: Orhan Şener, Yaşar Methibay.
- Özcan, G., 2016. Sosyal Bütçe Anlayışı Gelir Dağılımını Sağlamadaki Rolü Türkiye Analizi, İzmir, KitapAna.
- Öztürk, N.. 2009. İktisatta Bölüşüm (Kuram Politika), Ankara, Palme Yayıncılık.
- Öztürk, N.. 2012. Maliye Politikası, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Piketty, T.. 2018. Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital, 3. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Çeviren: Hande Koçak.
- Ray, D.. 1998. Development Economics, Princeton University Press.
- Robbins, L. (1932). An Essay on The Nature Significance of Economic Science, MacMillan, London.
- Ekelund, R. B. ve Hebert, R. F.. 2014, A History of Economic Theory and Method, 6.



Edition, Waveland Press.

Sevüktekin, M. ve Nargeleçekenler, M., 2010. Ekonometrik Zaman Serileri

Analizi, 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

Şener, O.. 2007. Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi, 9. Baskı, Beta.

Tarı, R., 2012. Ekonometri, 8. Baskı, Kocaeli, Umuttepe Yayınları.

Türk, İ.. 2005. Maliye Politikası Amaçlar-Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri, 18. Baskı,

Ankara.

### **Makaleler:**

Acar, İ., 2015. ‘‘Türkiye’de Gelir Dağılımı’’, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi , Cilt: 4, Yıl: 4, Sayı: 8 (2015/1).

Acemoğlu, D. ve Robinson, J. A.. 2002. ‘‘The Political Economy of The Kuznets Curve’’, Review of Development Economics, 6(2), pp. 183-203.

Ak, M. ve Altıntaş, N., 2016. ‘‘Kuznets’in Ters U Eğrisi Bağlamında Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1986-2012’’, Maliye Araştırmaları Dergisi, Kasım 2016, Cilt 2, Sayı 3.

Akalın, G., Özbek, R.İ. ve Çiftçi, İ., 2018. ‘‘Türkiye’de Gelir Dağılımı ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı’’, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2018, 20 (4).

Akça, H. ve Ela, M., 2012. ‘‘Eğitim ve Gelir Dağılımı İlişkisi: Türkiye Değerlendirmesi’’, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 21, Sayı 3, 2012, ss. 241-260.

Aksoğan, G. ve Elveren, A.Y., 2012. ‘‘Türkiye’de Savunma, Sağlık ve Eğitim Harcamaları ve Gelir Eşitsizliği (1970-2008): Ekonometrik Bir İnceleme’’,

Sosyoekonomi, 2012-1.

- Aktan, C.C. ve Vural, İ.Y., 2002. “Gelir Dağılımında Adalet(siz)lik ve Gelir Eşit(siz)liği: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, Coşkun Can Aktan (ed.), Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, 2002.
- Alesina, A. and Rodrik, D., 1994. “Distributive Politics and Economic Growth”, The Quarterly Journal of Economics, Vol. 109, No. 2 (May, 1994), pp. 465-490.
- Altınışık, İ. ve Peker, H.S., 2008. “Eğitim ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği”, KMU İİBF Dergisi Yıl 10 Sayı15 Aralık/2008.
- Arslan, G.E., 2013. “Ekonomik Büyüme, Kalkınma ve Gelir Dağılımı”, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 6, Sayı 2, Aralık 2013, ss. 45-52.
- Artan, S. ve Kalaycı, C., 2014. “Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Dışa Açıklık, Demokrasi ve Gelir Dağılımı İlişkisi”, Sosyal Güvenlik Dergisi, Temmuz 2014, Cilt 4, Sayı 2, ss. 69-88.
- Assane, D. and Grammy, A., 2003. “An assessment of the growth and inequality causality relationship”, Applied Economics Letters, 10:14, pp. 871-873.
- Ataman, B.C., 1996. “Neo Keynesyenci Bölüşüm Teorisi: Ücret-Fiyat Sarmalı ve Gelirler Politikası”.
- Aydın, K., 2012. “Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımının Sosyo Ekonomik ve Demografik Belirleyicileri ”, Çalışma ve Toplum, 2012/1.

- Bahmani- Oskooee, M. and Gelan, A., 2008. ‘‘Kuznets inverted-U hypothesis revisited: a time-series approach using US data’’, *Applied Economics Letters*, 15:9, pp. 677-681.
- Bakija, J., Cole, A. ve Heim, B. T.. 2010. ‘‘Jobs and Income Growth of Top Earners and the Causes of Changing Income Inequality: Evidence from U.S. Tax Return Data’’, November 2010.
- Barro, R.J., 2000. ‘‘Inequality and Growth in a Panel of Countries’’, *Journal of Economic Growth*, 5: 5–32 (March 2000).
- Bengoa, M. and Sanchez-Robles, B., 2005. ‘‘Does equality reduce growth? Some empirical evidence’’, *Applied Economics Letters*, 12:8, pp. 479-483.
- Birdsall, N.. 2007. ‘‘Income Distribution: Effects on Growth and Development’’, Forthcoming in *International Handbook of Development Economics*, Chapter VI-45, Volume II.
- Chambers, D., 2010. ‘‘Does a rising tide raise all ships? The impact of growth on inequality’’, *Applied Economics Letters*, 17:6, pp. 581-586.
- Chen, J. and Fleisher, M.B., 1995. ‘‘Regional Income Inequality and Economic Growth in China’’, *Journal of Comparative Economics* 22, pp. 141–164 (1996) Artical No. 0015.
- Clarke, G.R.G., 1993. ‘‘More evidence on income distribution and growth’’, *Journal of Development Economics*, Vol. 47 (1995), pp. 403-427.
- Cord, L., Lopez, J. H. ve Page, J.. 2003. ‘‘When I Use A Word... Pro-Poor Growth And Poverty Reduction’’, The World Bank.

- Cural, M., 2009. ‘‘OECD Ülkelerinde Gelir Dağılımının 1980 Sonrası Gelişimi ve Eşitsizliği Azaltıcı Müdahaleler’’, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Ekim 2009, 4(2), ss. 73-97.
- Çakır, Ö., 2002. ‘‘Sosyal Dışlanma’’, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 4, Sayı 3, 2002.
- Çalışkan, Ş., 2010. ‘‘Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk’’, Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı: 59, 2010/2, s. 89–132.
- Dağdemir, Ö. ve Acaroğlu, H., 2011. ‘‘Türkiye’de Bölgesel Gelir Dağılımının İller Düzeyinde Analizi: 1990-2006 ’’, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt/Vol.: 11 - Sayı/No: 1: 39–56, 2011.
- Deininger, K. and Squire, L., 1998. ‘‘New ways of looking at old issues: inequality and growth’’, Journal of Development Economics Vol. 57 1998. pp. 259–287.
- Derviş, K., 2007. ‘‘Küreselleşme, Büyüme ve Gelir Dağılımı’’.
- Dişbudak, C. ve Süslü, B., 2007. ‘‘Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımını Belirleyen Makroekonomik Faktörler’’, Ekonomik Yaklaşım, Cilt 18, Sayı 65, ss. 1 23.
- Dişbudak, C. ve Süslü, B., 2009. ‘‘Kalkınma ve Bireysel Gelir Dağılımı: Kuznets Hipotezi Türkiye İçin Geçerli mi?’’, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (18) 2009, ss. 146-166.
- Doğan, C. ve Tek, M., 2007. ‘‘Türkiye’de Gelir Dağılımının Toplanma Oranı Yöntemiyle Analizi’’, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Güz 2007, Cilt:3, Yıl:3, Sayı:2, 3:93-119.

Dumlu, U. ve Aydın, Ö., 2008. “Ekonometrik Modellerle Türkiye İçin 2006 Yılı Gini Katsayısı Tahmini”, Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review 8 (1) 2008: 373 – 393.

Emirmahmutoğlu, F., Köse, N. ve Yalçın, Y., 2005. “Birim Kök Testlerinde Yapısal Kırılma Zamanın İçsel Olarak Belirlenmesi Problemi: Alternatif Yaklaşımların Performansları”.

Erçakar, M.E. ve Güvenoğlu, H., 2018. “Türkiye’de Gelir Dağılımı ve Sosyal Koruma Harcamalarına Bir Bakış”, Sosyal Bilimler Metinleri, Yıl 2018, Sayı 01.

Fanta, F. and Upadhyay, M.P., 2009. “Poverty reduction, economic growth and inequality in Africa”, Applied Economics Letters, 16:18, pp. 1791-1794.

Fawaz, F., Rahmana, M. and Valcarcel, V.J., 2014. “A refinement of the relationship between economic growth and income inequality”, Applied Economics, 46:27, pp. 3351-3361.

Filiztekin, A. ve Çelik, M.A., 2010. “Türkiye’de Bölgesel Gelir Eşitsizliği”, Megaronjournal.com, Cilt 5, Sayı 3, ss. 116-127, 2010.

Forbes, K.J., 2000. “A Reassessment of the Relationship between Inequality and Growth”, The American Economic Review, Vol. 90, No. 4 (Sep., 2000), pp. 869-887.

Frank, M.W., 2009. “Inequality and Growth in The United States: Evidence From a New State-Level Panel of Income Inequality Measures ”, Economic Inquiry, Vol. 47, No. 1, January 2009, pp. 55–68.

Gelaw, F., 2009. “The Relationship Between Poverty, Inequality and Growth in The Rural Ethiopia: Micro Evidence”, The International Association of

- Agricultural Economists Conference, Beijing, China, August 16-22, 2009.
- Güçlü, S. ve Bilen, M., 1995. “1980 Sonrası Dönemde Gelir Dağılımında Meydana Gelen Değişmeler”, Yeni Türkiye Dergisi, Sayı. 6, Eylül – Ekim 1995. ss. 160-171.
- Günaydın, D. ve Çetin, M., 2015. “The Impact of Economic Growth and Trade Openness on Income Inequality: An Empirical Analysis for Turkish Economy”, International Refereed Academic Social Sciences Journal.
- Hanedar, A.Ö., Akkaya, O. ve Bizim, Ç., 2014. “Durağanlık Analizi, Birim Kök Testleri ve Trend”.
- Heshmati, A., 2006. “Conditional and unconditional inequality and growth relationships”, Applied Economics Letters, 13:14, pp. 925-931.
- Huang, H.C. and Yeh, C.C., 2012. “A reassessment of inequality and growth in the United States”, Applied Economics Letters, 19:3, pp. 289-295.
- Işık, A., Sakal, M. ve Meriç, M., 2010. “Türkiye’de Anayasal İktisat Teorisi ve Mali Kurallar: Türkiye’de Uygulanabilirliği”, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl 2010, Cilt 15, s. 2 s.1-25.
- Jha, S.K., 1996. “The Kuznets Curve: A Reassessment”, World Development, Vol. 24, No. 4, pp. 773-780, 1996.
- Karaman, B. ve Özçalık, M., 2007. “Türkiye’de Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Bir Sonucu: Çocuk İşgücü”, Yönetim ve Ekonomi, Cilt 14, Sayı 1, 2007.
- Kim, J., 2004. “Growth of regional economy and income inequality: county-level evidence from Florida, USA”, Applied Economics, 36:2, pp. 173-183.

- Koske, I. and Wanner, I., 2013. “The drivers of labour income inequality – an analysis based on Bayesian Model Averaging, *Applied Economics Letters*, 20:2, 123-126”.
- Kubar, Y., 2011. “Bir İktisat Politikası Amacı Olarak Gelir Dağılımı: Türkiye Örneği (1994–2007) Analizi”, 2011.
- Kuştepelı, Y. ve Halaç, U., 2004. “Türkiye’de Genel Gelir Dağılımının Analizi ve İyileştirilmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 6, Sayı 4, 2004.
- Kuznets, S., 1955. “Economic Growth and Income Inequality”, *The American Economic Review*, Vol. 45, No. 1 (Mar., 1955), pp. 1-28.
- Kwiatkowski, D., Phillips, P.C.B., Schmidt, P. and Shin, Y., 1992. “Testing the null hypothesis of stationarity against the alternative of a unit root”, *Journal of Econometrics* 54 (1992), pp. 159-178. North-Holland.
- Lee, D.J. and Son, J.C., 2016. “Economic Growth and Income Inequality: Evidence from Dynamic Panel Investigation”, *Global Economic Review*, 2016.
- Mercan ve Azer, 2013. “The Relationship Between Economic Growth and Income Distribution in Turkey and The Turkish Republics of Central Asia and Caucasia: Dynamic Panel Data Analysis with Structural Breaks”, *Eurasian Economic Review*, 3(2), 2013, pp. 165-182.
- Mo, P.H., 2000. “Income Inequality and Economic Growth”, *Kyklos*, Vol. 53 – 2000 – Fasc. 3, pp. 293–316.
- Öncel, T., 1982. “Gelirin Yeniden Dağılım Politikası Aracı Olarak: Negatif Gelir

Vergisi”.

Özel, H.A., 2012. “Ekonomik Büyümenin Teorik Temelleri”, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, ss. 63-72, Bahar 2012.

Özerkmen, N., 2004. “Uluslararası Eşitsizliği Derinleştiren Bir Süreç Olarak Ekonomik Küreselleşme”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 44,1, (2004),ss. 135-148.

Özmen, İ. ve Özcan, G., 2018, “Küreselleşme Yükselen Ekonomilerde Gelir Dağılımını Etkiler mi?”.

Öztürk, L., 2005. “Bölgelerarası Gelir Eşitsizliği: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması’na (İBBS) Göre Eşitsizlik İndeksleri ile Bir Analiz, 1965 2001”, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (10) 2005, ss. 95-110.

Öztürk, L., 2012. “İktisadi Kalkınma ve Bölgesel Eşitsizlikler: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, 1965-2001”, Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, Temmuz/July 2012, Cilt/Vol: 8, Sayı/Num: 2, ss. 113-124.

Öztürk, N. ve Göktolga, Z.G., 2010. “Yoksulluk ve Gelir Bölüşümünü Belirlemede Kullanılan Ölçütler”, Bütçe Dünyası Dergisi, Sayı 34, 2010 / 2.

Park, H.K., 1998. “Distribution and growth: cross-country evidence ”, Applied Economics, 30:7, pp. 943-949.

Pasinetti, L. L.. 2000. “Critique of the Neoclassical Theory of Growth and Distribution”, BNL Quarterly Review, No. 215, December 2000.

Peçe, M.A., Ceyhan, M.S. ve Akpolat, A., 2016. “Türkiye’de Gelir Dağılımının



- Ekonomik Büyüme Etkisi Üzerine Ekonometrik Bir Analiz”,  
International Journal of Cultural and Social Studies, August 2016 :  
Volume 2 (Special Issue 1).
- Pernia, E. M.. 2003. “Pro-poor Growth: What is It and How is It Important? ”, Erd  
Policy Brief No. 17.
- Persson, T. and Tabellini, G., 1994. “Is Inequality Harmful for Growth?”, The  
American Economic Review, Vol. 84, No. 3 (Jun., 1994), pp. 600-621.
- Ravallion, M.. 2004. “Looking beyond Averages in the Trade and Poverty Debate”,  
World Bank Policy Research Working Paper 3461, November 2004.
- Reuveny, R. ve Li, Q.. 2003. “Economic Openness, Democracy and Income  
Inequality An Emprical Analysis”, Comparative Political Studies, Vol. 36 No.  
5, June 2003, pp. 575-601.
- Qin, D., Cagas, M.A., Ducanes, G., He, X., Liu, R. and Liu, S., 2008. “Effects of  
income inequality on China’s economic growth”, Journal of Policy  
Modeling 31 (2009) pp. 69–86.
- Sahota, G. S.. 1978. “Theories of Personal Income Distribution: A Survey”, Journal of  
Economic Literature, Vol. 16, No. 1, pp. 1-55.
- Seguno, S., 2000. “Gender Inequality and Economic Growth: A Cross Country  
Analysis ”, World Development Vol. 28, No. 7, pp. 1211-1230, 2000.
- Shin, I., 2012. “Income inequality and economic growth”, Economic Modelling  
29 (2012), pp. 2049–2057.
- Tokatlıoğlu, İ. ve Atan, M., 2007. “Türkiye’de Bölgeler Arası Gelişmişlik Düzeyi  
ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği: Kuznets Eğrisi Geçerli mi?”, Ekonomik

Yaklaşım, Cilt 18, Sayı 65, ss. 25-58.

Topuz, S.G. ve Dağdemir, Ö., 2016. “Ekonomik Büyüme ve Gelir Eşitsizliği İlişkisi: Kuznets Ters-U Hipotezi’nin Geçerliliği”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Aralık 2016, 11(3), ss. 115-130.

Ulutürk, S. ve Ersezer, D., 2005. “Gelir, Gelir Dağılımı Yaklaşımları ve Devletin Rolü”, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları 47. Seri / Yıl 2005.

Uysal, Y., 2007. “Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler Perspektifinde Türkiye’de Gelir Dağılımının Düzenlenmesine Yönelik Öneriler”.

Yanar, R. ve Şahbaz, A., 2013. “Gelişmekte Olan Ülkelerde Küreselleşmenin Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkileri”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Aralık 2013, 8(3), ss. 55-74.

You, J., 1998. “Income distribution and growth in East Asia, The Journal of Development Studies, 34:6, pp. 37-65”.

#### **Araştırma, İnceleme ve Raporlar:**

DPT, 2001. “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, Ankara.

Dünya Eşitsizlik Raporu, Özet, 2018.

Eğilmez, M., 2018. “Gelir Dağılımında Son Durum”, Kendime Yazılar, 29.12.2018, [www.mahfiegilmez.com/2016/09/gelir-daglmnda-son-durum.html](http://www.mahfiegilmez.com/2016/09/gelir-daglmnda-son-durum.html), s.1.)’.

Eğilmez, M., 2018. “Gini Şişeden Çıktı”, Kendime Yazılar, 29.12.2018, [www.mahfiegilmez.com/2013/09/gini](http://www.mahfiegilmez.com/2013/09/gini)

siseden-ckt.html, s.1.

Eğilmez, M. 2012. ‘‘Türkiye’de Gelir Dağılımı’’, Kendime Yazılar, 27.09.2019

<http://www.mahfiegilmez.com/2012/03/turkiyede-gelir-daglm.html>, s. 1.

Fisunoğlu, M., 2010. ‘‘Küreselleşme ve Yoksulluk Üzerine Bazı Gözlem ve

Politika Önerileri’’, Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri

Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler Bildiriler Kitabı, İstanbul, 2010.

OECD, Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries, 2008.

TÜİK, ‘‘Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2006-2017 Yılları)’’, Erişim Tarihi:

25.05.2019.

TÜİK, ‘‘Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’’, Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir

fert gelirine göre Gini katsayısı, 2006-2017’’, Erişim Tarihi: 28.05.2019.

TÜİK, ‘‘Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’’, Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir

fert gelirine göre gini katsayısı ve P80/P20 oranı, 2006-2013, Erişim

Tarihi: 27.05.2019.

TÜSİAD, 2000. ‘‘Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Avrupa Birliği

ile Karşılaştırma’’, Aralık 2000, Yayın No. TÜSİAD-T/2000-12/295.

UNDP, Humanity Divided: Confronting Inequality in Developing Countries, 2013.

#### **Tezler:**

Bilgiç, A., 2015. Türkiye’de Uygulanan Vergilendirme Politikalarının Gelir

Dağılımı Üzerindeki Etkileri: 1990-2013 Dönemi, Yüksek Lisans Tezi,

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat

Anabilim Dalı, Eskişehir.

Çalık, A.. 2008. Türkiye’de Gelir Dağılımının Yapısal Değişimi, Yüksek Lisans Tezi,

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Teorisi Anabilim Dalı, Manisa.

Çelen, A.İ., 2009. Türkiye’de 1980 Sonrası Dönemde Gelir Dağılımı ve Bu Dağılımı Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Programı, Trabzon.

Erdoğan, S., 2002. 1980-2000 Yılları Arasında Türkiye’de Gelir Dağılımı, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Bilim Dalı, Konya.

Karataş, V.. 2004. IMF Destekli İstikrar Programları ve Gelir Dağılımına Etkisi (Türkiye Örneği), Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Sakarya.

Gögebakan Önder, A., 2011. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Temel Bilanço Büyüklükleri ve Enflasyonun Açıklanmasındaki Görelî Önemi, 1990-2007, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Muhasebe Genel Müdürlüğü Ankara, Haziran 2008.

Uysal, Y.. 1997. Bölüşüm İlişkileri ve Bu İlişkilerin Düzenlenmesinde Etkili Olabilecek İktisat Politikalarının Değerlendirilmesi –Türkiye Örneği-, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İzmir.

Yücel, D., 2011. Gelir Dağılımı Teorileri ve Politikaları: Türkiye’de Gelir Dağılımı-Yoksulluk Sorunu, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.

**İnternet Adresleri:**

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=TR&view=chart> Erişim Tarihi: 25.05.2019

<http://utip.lbj.utexas.edu/data.html> Erişim Tarihi: 24.07.2019

<https://www.wider.unu.edu/publication/looking-beyond-averages-trade-and-poverty-debate-0> Erişim Tarihi: 27.09.2019

Strauss, S.. 2011. [https://www.huffpost.com/entry/the-connection-between-ed\\_b\\_1066401](https://www.huffpost.com/entry/the-connection-between-ed_b_1066401)  
Erişim Tarihi: 10.11.2019



## ÖZGEÇMİŞ

### KİŞİSEL BİLGİLER

**Adı- Soyadı** : Hatice Nilay ÖNAL

**Doğum Yeri ve Yılı:** Seyhan-23.01.1990

**E-mail** : [hnilay\\_onal@yahoo.com](mailto:hnilay_onal@yahoo.com)

### EĞİTİM DURUMU

**Yüksek Lisans:** Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri  
Anabilim Dalı (2019).

**Lisans** : Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F. Ekonometri (%30 İngilizce)  
Bölümü (2014).

**Lisans** : Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Sosyoloji Bölümü (2017).

**Önlisans** : Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Sosyal Hizmetler Bölümü (2012).

**Önlisans** : Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Adalet (Devam Ediyor).

**Lise** : Danişment Gazi Anadolu Lisesi

### İŞ DENEYİMİ

- Adana Şehir Hastanesi ISS Şirket Personeli (2018)
- Adalet Bakanlığı Adana Adliyesi Uzlaştırma Personeli (2018-Devam Ediyor)
- TCDD Adana Gar Gişe Personeli (2018-Devam Ediyor)